

**MIHIN MENET URHEILUJOURNALISMI? –
SUOMALAISTEN URHEILUTOIMITTAJIEN
NÄKEMYKSIÄ URHEILUJOURNALISMIN
YHTEISKUNNALLISUUDESTA**

Henri Kaukonen
Maisterintutkielma
Journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Henri Kaukonen	
Työn nimi Mihin menet urheilujournalismi? – Suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 66+3
Tiivistelmä <p>Urheilujournalismilla on ollut pitkään journalismin kentällä ylenkatsottu rooli, mikä on ollut seurausta urheilu-uutisten suorituskeskeisyydestä ja viihteellisyydestä. Urheilun ja urheilujournalismin välinen riippuvuussuhde on näkynyt urheilun etuja myötäilevänä käsittelytapana, vaikka journalismin alalajina urheilujournalismin pitäisi toimia vallan vahtikoirana ja olla osa yhteiskunnallista keskustelua.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin roolista osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä sen tavasta kertoa urheilusta osana yhteiskunnallista todellisuutta. Tutkielman aineistoksi haastateltiin viittä suomalaista urheilutoimittajaa ja haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka suomalaiset urheilutoimittajat määrittelevät urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden ja kuinka yhteiskunnallisuus suomalaisessa urheilujournalismissa toteutuu. Lisäksi tutkielmassa tarkasteltiin portinvartijateoriaa apuna käyttäen tekijöitä, jotka urheilutoimittajien kertomuksissa vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että yhteiskunnallisuus on urheilutoimittajien näkemyksissä urheilujournalismin sisäänkirjoitettu periaate. Yhteiskunnallisuuden toteutumisen arvioihin vaikuttavat urheilutoimittajien oma suhtautuminen journalismin eetokseen sekä kokemukset toimittajana. Toimittajien yhteiskunnallinen habitus ja journalistiset taidot edistävät urheilujournalismin kentän yhteiskunnallista suhtautumista urheiluun. Samaan aikaan toimituksille asetetut tavoitteet ja tiukentuneet resurssit sekä viihteellinen mediaurheilu nakertavat urheilutoimitusten autonomiaa tarttua urheilun yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Oman osansa urheilujournalismin tuovat urheilijoiden puheenvuorot, jotka näyttäisivät oikeuttavan yhteiskunnallisen kirjoittelun. Yhteiskunnallisen urheilujournalismin tavoittamat uudet yleisöt nähdään medioiden merkittävänä kasvumahdollisuutena ja 2020-luku koetaan urheilujournalismin murroksen vuosikymmenenä.</p>	
Asiasanat journalismi, urheilujournalismi, urheilujournalismin yhteiskunnallisuus, mediaurheilu, portinvartijateoria, journalismin eetos	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Ohjaaja Mikko Villi	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	Tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat.....	6
2.2	Portinvartijateoria	7
3	URHEILUJOURNALISMI JA SEN YHTEISKUNNALLISUUS.....	10
3.1	Urheilujournalismi journalismin alalajina.....	10
3.2	Mediaurheilu representoi urheilua mediassa	12
3.3	Maineensa vanki: urheilun tarinoita kertova ”leluosasto”	13
3.4	Urheilujournalismiko urheilumarkkinointia?	15
3.5	Urheilujournalismin lähdesuhde	17
3.6	Urheilutoimittajan habitus.....	18
4	MENETELMÄT JA AINEISTOT	20
4.1	Puolistrukturoitu teemahaastattelu.....	20
4.2	Aineiston esittely	21
4.3	Analyysimenetelmän kuvaus.....	23
5	TULOKSET	27
5.1	Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden määritelmiä ja urheilutoimittajien näkemyksiä sen toteutumisesta	28
5.2	Urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus.....	31
5.3	Urheilutoimittajan journalistiset taidot	34
5.4	Urheilutoimitusten resurssit.....	36
5.5	Urheilujournalismi mediaurheilun osana	38
5.6	Urheilijat urheilujournalismin lähteinä	40
5.7	Urheilujournalismin yleisö	41
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	44
6.1	Urheilujournalismin yhteiskunnallisuus suomalaisten urheilutoimittajien kertomuksissa	45
6.1.1	Urheilutoimittajien määritelmiä yhteiskunnalliselle urheilujournalismille	45
6.1.2	Yhteiskunnallisuuden toteutuminen suomalaisessa urheilujournalismissa	46
6.2	Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen vaikuttavat tekijät osana journalismin portinvartijaroolia.....	47

6.2.1	Ihailtu ja tavoiteltu yhteiskunnallinen habitus	47
6.2.2	Monipuolinen urheilutoimittaja taitaa yhteiskunnallisen kirjoittelun.....	49
6.2.3	Resurssit rajoittavat - vai keskittyvätkö urheilutoimitukset vain vääriin asioihin?	50
6.2.4	Mediaurheilu polkee yhteiskunnallisuutta	51
6.2.5	Urheilijat oikeuttavat yhteiskunnallisen urheilujournalismin	52
6.2.6	Lehdistön kasvupotentiaali piilee yhteiskunnallisen urheilujournalismin yleisöissä	54
7	PÄÄTÄNTÖ	56
7.1	Mihin menet urheilujournalismi?	56
7.2	Tutkimuksen arviointi.....	59
7.3	Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tutkimus jatkossa.....	61
	KIRJALLISUUS.....	63
	LIITTEET	67

1 JOHDANTO

Urheilujournalismilla on ollut pitkään lehdistön ”leluosaston” maine, jolla tarkoitetaan urheilusuorituksiin ja huippu-urheilun tähtikulttiin keskittyvää pehmeää journalismia, joka sivuuttaa urheilun kannalta epämieluisat aiheet (Boyle 2006, 1; Rowe 2007). Samalla on kuitenkin syytä muistaa, että urheilujournalismi on journalismia siinä missä journalismin muutkin alalajit (Broussard 2020). Miksi urheilujournalismia ei siten koskisi journalismin eetoksen mukaiset pelisäännöt?

Tämän tutkielman tutkimuskohteena on *suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuus*. Yhteiskunnallinen journalismi kuvaa kansalaisten arkea ja yhteiskunnallista päätöksentekoa heidän näkökulmastaan. Suomalaisessa journalismissa tämä tarkoittaa erilaisten elämäntilanteiden tarkastelua suomalaisessa yhteiskunnassa, julkisen päätöksenteon vaikutuksia kansalaisiin sekä käsiteltyjen teemojen syvällisempää taustoitusta monipuolisen journalistisen kerronnan keinoin. (Helle, 2011, 105–106, 109.) Yhteiskunnallinen urheilujournalismi kuvaa urheilua ja liikuntaa osana yhteiskunnallista todellisuutta. Se toimii urheilun ja liikunnan kriittisenä tarkastelijana ja yhteiskunnallisen keskustelun edistäjänä (Hujanen 2011, 113; Oates & Pauly 2007). Kansalaislähtöisen urheilujournalismin lisäksi määrittelen yhteiskunnallisen urheilujournalismin sateenvarjon alle myös urheilun ja liikunnan ihmisoikeus-, yhdenvertaisuus- ja ympäristökysymykset sekä kansainvälisen ja paikallisen urheilu- ja liikuntapolitiikan selvitykset. Urheilujournalismin yhteiskunnallista roolia avaa erinomaisesti myös urheilujournalismin käsitteen englanninkielinen vastine *sports journalism*, jossa sana *sports* tarkoittaa urheilun lisäksi myös liikuntaa. Myöskään journalismin alalajina urheilujournalismia ei ole mielekästä käsitellä ainoastaan urheilusuoritusten raportointina, vaan laajempien elämänaalueiden kuvailuna ja urheilun ja liikunnan valtarakenteisiin kriittisesti suhtautuvana vallan vahtikoirana.

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitän, kuinka suomalaiset urheilutoimittajat kokevat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden sekä millaiset tekijät edistävät ja vastustavat yhteiskunnallisen urheilujournalismin toteutumista osana journalismin portinvartijaroolia. Tutkielma on laadullinen tutkimus, jonka aineiston olen kerännyt haastatteleamalla viittä valtakunnallisissa medioissa työskentelevää suomalaista

urheilutoimittajaa. Tutkielman tutkimusasetelmassa rajaan tarkasteluni kohteeksi suomalaisen urheilujournalismin ja suomalaisen urheilutoimittajien itseymmärryksen urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta. Itseymmärryksellä tarkoitan sitä, kuinka urheilutoimittajat itse ymmärtävät ammattikuntansa tehtävät ja urheilujournalismin yhteiskunnallisen roolin. Tutkielman johtopäätökset rakentavat näkemystä siitä, täyttääkö suomalainen urheilujournalismi sille asetetut journalistiset tehtävät vai ohjaavatko kaupalliset tavoitteet ja kiristyneet resurssit toimituksia nopeaan viihteelliseen ja urheilusuorituskeskeiseen verkkouutisointiin. Nähdäkseni edellä mainitut urheilusivuja hallitsevat sisällöt ja yhteiskunnalliset aihevalinnat eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia.

Tutkielman tutkimusongelma on *"Onko urheilu suomalaisille urheilutoimittajille osa yhteiskuntaa?"* Tämän urheilukeskusteluista tutun kiistanaiheen avulla tarkastelen, lähestyykö urheilujournalismi suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksissä urheilua, kuten mitä tahansa muuta elämän osa-aluetta. Tutkijana minua kiinnostaa, nostavatko urheilutoimittajat esiin urheilun yhteiskunnallisia kysymyksiä journalismin eetoksen hengessä ja millaiset tekijät toimittajien itsensä mukaan vaikuttavat yhteiskunnallisten aiheiden käsittelyyn urheilutoimitusten arjessa. Näin tutkimusongelmaa selvittävät tutkimuskysymykset ovat:

1. Kuinka urheilutoimittajat kokevat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden?
2. Millaiset tekijät vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen osana journalismin portinvartijaroolia?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta tarkastelen urheilutoimittajien määritelmiä yhteiskunnalliselle urheilujournalismille sekä näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden toteutumisesta. Toiseen tutkimuskysymykseen etsin journalismin portinvartijateorian avulla vastauksia, millaiset tekijät haastattelemieni urheilutoimittajien näkemyksissä edistävät tai vastustavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta. Määrittelen urheilujournalismin yhteiskunnallisen portinvartijuuden urheilutoimittajien ja urheilutoimitusten tekeminä valintoina toteuttaa ja julkaista urheilua yhteiskunnallisesti käsitteleviä aiheita osana medioiden urheilusisältöjä.

Politisoitunut huippu-urheilu ja julkinen keskustelu urheilun yhteiskunnallisesta asemasta ovat pakottaneet urheilutoimittajia pohtimaan urheilujournalismin roolia ja sen tehtäviä yhteiskunnassa. Keskustelua ovat hallinneet globaalit urheilutapahtumat, joiden ympärille on kietoutunut vallankäyttöä, korruptiotapauksia sekä esimerkiksi ihmisoikeus- ja ympäristökysymyksiä.

Suomalaisissa medioissa edellä luetellut teemat olivat polttava puheenaihe vuoden 2022 lopussa, jolloin kansainvälinen jalkapalloliitto FIFA järjesti ihmisoikeuksia polkevassa Qatarissa lajin korruptionkatkuiset maailmanmestaruuskilpailut. Jalkapallon matka Qatarin ei kuitenkaan ole lajissaan ensimmäinen tai ainoa esimerkki urheilun irvokkaasta vallankäytöstä.

Tällä hetkellä urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tarkastelu on ajankohtaisempaa kuin koskaan, sillä esimerkiksi paljon julkista huomiota saaneet Qatarissa järjestetyt jalkapallon MM-kilpailut ja lajin kattojärjestön toiminta ovat nostaneet keskustelun urheilujournalismin sisällöistä aivan uudelle tasolle. Urheilutapahtumien kriittinen tarkastelu on herättänyt samalla kiivasta keskustelua urheilujournalismin ja median tavoista käsitellä urheilumaailmaa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Julkisesta keskustelusta tekemieni havaintojeni mukaan osa urheilumedian seuraajista kokee selvästi tärkeänä, että urheilujournalismi penkoo yhteiskunnallisia epäkohtia, kun taas osalle urheilutapahtumat ovat vain urheilua. Mutta mitä ajattelevat urheilutoimittajat itse?

Koronapandemia hiljensi vuosina 2020–2021 suorituskeskeisen urheilumaailman liki täysin. Kilpa- ja huippu-urheilun taukoaminen muutti merkittävästi urheilijoiden ja urheiluorganisaatioiden, mutta samalla myös urheilutoimistusten arkea. Kun urheilun syklisyys loisti poissaolollaan, urheilutoimistusten oli rakennettava uutisvirran päivittäinen urheilutarjooma aivan uudella tavalla. Tilanteessa mediat ja toimitukset olivat pakotettuja pohtimaan, millaisilla sisällöillä urheilusivut täytetään ja kuinka urheilujournalismille tyypillinen yleisö poikkeusaikana tavoitetaan. Pandemia-ajanjakso ohjasikin medioita katsomaan urheilujournalismia aivan uudenlaisista lähtökohdista.

Vaikka urheilu ei kiinnosta kaikkia, voisiko urheilujournalismi kuitenkin kiinnostaa? Tavoittaakseen suuremman joukon urheilujournalismin aihekirjon lienee syytä kertoa urheilutulosten ja otteluraporttien lisäksi myös urheilun ja liikunnan roolista yhteiskunnassa. Tällaiset aiheet ohjaavat urheilutoimittajia ja urheilutoimittajia pohtimaan heidän omaa suhdettaan journalismiin. Urheilujournalismin laajamittaisessa yhteiskunnallistumisessa on nähdäkseni kyse urheilujournalismin eräänlaisesta uudistumisesta, mutta mitä tämä tarkoittaa urheilutoimistusten arjessa, jossa ylimääräistä aikaa ei juuri koskaan ole tarjolla? Etenkin valtakunnallisten medioiden verkkosivujen urheiluosioita selatessa tulee selväksi, että toimitusten on helpompi turvautua nopeaan suoritus- ja ilmiökeskeiseen urheilu-uutisointiin sekä kansainvälisten medioiden sisällöistä tehtyihin käännoisjuttuihin selvitystyötä vaativien yhteiskunnallisten juttujen sijaan. Journalismiin nojaten muutoksia on helppo hahmotella, joten tämä tutkielma pyrkii valottamaan, millaisen todellisuuden urheilujournalismin yhteiskunnallistuminen kohtaa urheilutoimittajien työssä.

Viime vuosina urheilujournalismin kriittistä ja yhteiskunnallista tarkastelua osakseen ovat saaneet urheilun kansainväliset megatapahtumat, kuten edellä mainitut jalkapallon MM-kilpailut ja lajin kattojärjestö FIFA, mutta esimerkiksi myös olympiaurheilu sekä kansainvälinen olympiakomitea. Samalla myös urheilijat ovat rohkaistuneet yhteiskunnallisissa ja kriittisissä kannanotoissaan (Broussard 2020). Paljon keskustelua on herättänyt lisäksi huippu-urheiluun pesiytynyt urheilupesä (sports washing), jossa urheilulajeja sekä urheiluseurojen ja -sarjojen globaaleja brändejä käytetään poliittisesti pehmeän vaikuttamisen välineenä, kuten valtioiden julkisuuskuva kiillottamiseen. Esimerkkeinä näistä käyvät jalkapalloseurat, kuten qatarilaisomisteinen PSG Ranskasta ja saudiarabialaisessa omistuksessa oleva englantilainen Newcastle United. Tällaiset huippu-urheilun globaalit yhteiskunnalliset aiheet nousevat nähdäkseni useimmiten suomalaisiin urheilu-uutisiin lähinnä kansainvälisten uutistoimistojen juttujen siteerauksina. Suomalaisen tarttumapinnan urheilun kansainvälisestä suurvaltapolitiikasta kertovaan uutisointiin on tuonut muun muassa venäläinen KHL-jääkiekkoliiga, jossa suomalaisseura Helsingin Jokerit pelasi vuosina 2014–2022.

Urheilujournalismin yhteiskunnallinen tarkastelu ei kuitenkaan saa rajoittua vain kansainväliseen huippu-urheiluun, sillä suomalaista yhteiskuntaa koskettavat asiat tapahtuvat paikallisesti Suomessa. Myös kotimaisessa urheilussa ja liikunnassa on vääristyneitä valtarakenteita sekä kriittisesti tarkasteltavaa urheilu- ja liikuntapolitiikkaa. Suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisen linssin läpi on mahdollista nähdä kotimaisen urheilun ja liikunnan parista löytyviä tapauksia ja tarinoita, jotka voivat kertoa urheilun ja liikunnan viitekehäyksessä esimerkiksi väärinkäytöksistä ja yhteiskunnan sosiaalisesta eriarvoisuudesta. Tällaiset aiheet koskettavat pelkkien urheilufanien sijaan suurempaa yleisöä, sillä ne kertovat urheilun lisäksi suomalaisesta yhteiskunnasta. Suomalaisessa tutkimusperinteessä urheilujournalismin yhteiskunnallista roolia on tutkittu toistaiseksi verrattain vähän. Urheilujournalismin esittämään kritiikkiin liittyvä merkittävin suomalainen tutkimus lienee Antti Laineen ja Riikka Turtiaisen käsialaa 2010-luvulta, minkä lisäksi muun muassa Sami Kolamo on tarkastellut urheilun megatapahtumia, urheilun mediaesityksiä ja niiden yhteiskunnallisten vaikutusten välisiä suhteita.

Tutkijana esioletukseni suomalaisesta urheilujournalismista on se, että urheilun yhteiskunnalliset aiheet saavat oman näkemykseni mukaan palstatilaa niukasti, kun huomioidaan urheilujournalismin rooli journalismin alalajina ja sitä määrittelevä journalismin eetos. Urheilujournalismin keskiössä pitäisi olla muutakin kuin huippu-urheilun maskuliinisuuden glorifiointi tai paikallisesti tuotettuja ja kansainvälisestä uutisvirrasta poimittuja nopeita verkkouutisia urheilumaailman ilmiöistä ja suorituksista. Edellä mainitut ovat seurausta urheilujournalismin tarkastelua varjostavasta niin kutsutusta mediaurheilun dilemmasta, jossa huippu-urheilu ja

media näyttävät toistensa olemassaolon ehtona (Laine 2011, 44). Tällöin urheilu-uutisointi voidaan nähdä jopa urheilun markkinointina, minkä lisäksi mielenkiintoisen näkökulman tarkasteluun antaa mediatalojen hallinnoimien urheilun lähetysoikeuksien vaikutus urheilujournalismin riippumattomuuteen (Steen 2008, 46; Bailard & Major 2018).

Onko urheilujournalismin yhteiskunnallisuus lopulta urheilujournalismin journalistisen laadun tae? Laadukkaassa urheilujournalismissa korostuvat objektiivisuus sekä kriittiset ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta korostavat sisällöt. Toisaalta laadukas urheilujournalismi on myös lajien tasapuolisena raportointina sekä urheilutoimittajien laajempaa edustusta uutistoimituksissa. (Weedon ym. 2016.) Tässä tutkielmassa en kuitenkaan tarkastele urheilujournalismin laadukkuutta. Sen sijaan nojaudun journalistisen profession vakiintuneita tapoja ja moraalialueita kuvaavaan *journalismin eetokseen*, sillä olen kiinnostunut siitä, kuinka urheilujournalismi täyttää journalismin tehtävän yhteiskunnallisena keskustelijana ja mitä yhteiskunnallisuus suomalaisten urheilutoimittajien työssä tarkoittaa. Omissa ajatuksissani urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tärkeimpänä ajatushautomona on toiminut Yle Puheella esitetty urheilujournalismin viihteellisen hybridin genren radio-ohjelma Lindgren & Sihvonen (2014–2021). Ohjelma lähestyi urheilun yhteiskunnallista roolia humoristisen ja ironisen vastakkainasettelun keinoin ja samalla ohjelman viikoittainen julkaisutahti piti kuulijalle urheilumaailman yhteiskunnalliset kysymykset ajankohtaisena aiheena.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat

Tämä tutkielma sijoittuu tieteenalassaan ihmistieteiden joukkoon. Ihmistieteille tyypillisesti tarkastelen tutkielmassa merkityssisältöjä, jotka koostuvat yksilöiden konstruoimista kulttuuritodellisuuksista. Tarkasteltavat merkityssisällöt muodostuvat sen pohjalta, millaista sosiaalista konstruktiota haastatteleman urheilutoimittajat urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta tuottavat tutkielman aineistoksi. Näin tutkielma rakentaa ymmärrystä siitä, kuinka urheilutoimittajat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden ammattikentässään kokevat. Edellä kuvattu ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa edustaa hermeneuttisen tieteenfilosofian perinteitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 37–38).

Tieteenfilosofinen lähestymistapani nojaa myös konstruktivismiin, jossa tietoa ja merkityksiä tarkastellaan ihmisten yksilöllisinä kokemuksina ja tulkintoina. Konstruktivismissa aiempi ja uusi tieto yhdistetään, tavoitteena lisätä hermeneuttisten perinteiden tavoin ymmärrystä. (Gogus 2012, 783–784.) Samalla on syytä muistaa, että konstruktivistisessä perinteessä on mahdotonta luoda ihmisistä riippumatonta kuvaa todellisuudesta (Poerksen 2011, 28). Tässä tutkielmassa konstruktivismi voidaankin nähdä sekä haastattelemieni toimittajien henkilökohtaisina tulkintoina urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta, mutta myös tutkijana minun tekeminä tulkintoina haastattelemieni toimittajien kertomuksista. Tämän tutkielman tavoitteena ei siis ole löytää yksittäistä totuutta, vaan lisätä ymmärrystä suomalaisten urheilutoimittajien ja suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta.

2.2 Portinvartijateoria

Journalismin tutkimuksen teorian osalta valitsin tämän tutkielman hallitsevaksi teoriaksi portinvartijateorian, joka auttaa näkemään ja ymmärtämään tekijöitä, jotka mahdollistavat tai estävät yhteiskunnallisten aiheiden käsittelyn osana urheilujournalismin aihekirjoa. Päädyin portinvartijateoriaan, sillä mielestäni urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden viitekehysessä on tarpeellista tarkastella ensiksi sitä, millaiset tekijät yhteiskunnalliseen kirjoitteluun vaikuttavat sekä kuinka urheilutoimittajat itse kokevat yhteiskunnallisuuden toteutumisen urheilujournalismin parissa. Kun näihin urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden perustason kysymyksiin on löydetty vastauksia, on myöhemmällä tutkimusperinteellä edellytykset tarkastella sitä, millaista yhteiskunnallista kuvaa ja millaisia yhteiskunnallisia viestejä urheilujournalismi välittää.

Journalismin portinvartijarooli kuvaa journalistisen työn valintoja julkisuuden portilla. Nämä valinnat ovat osa journalistisen jutun tekoa, joita ovat esimerkiksi aiheen valitseminen ja muotoilu, mitä asioita kerrotaan ja mitä jätetään pois sekä kuinka viestit ajoitetaan. Portinvartijuus alkaa siitä, kun toimittaja altistuu viestille ja arvioi aiheen uutiskriteerit ja päätyy siihen, kun yleisö vastaanottaa viestin lopullisessa muodossaan. (Shoemaker 1996, 79; Shoemaker 1991, 1-2; Vos 2020, 92). Yksinkertaistettuna portinvartijuus on journalistisen työn punainen lanka, jonka myötä tiedosta muotoutuu journalististen valintojen seurauksena juttusisältö, esimerkiksi uutinen. Portinvartijuus on merkittävä osa journalismin nykyaikaista roolia ja tehtäviä medioiden luotettavuuteen liittyen (Vos 2020, 90-93). Tässä tutkielmassa portinvartijateoria toimii työkaluna suomalaisen urheilujournalismin ja suomalaisten urheilutoimittajien yhteiskunnallisuuden ymmärtämisessä. Koen, että juuri portinvartijuuden tarkasteleminen valottaa parhaiten tekijöitä urheilutoimittajien päätösten takana urheilujournalismin yhteiskunnallisissa aihevalinnoissa.

Portinvartijateorian kehitti alun perin 1940-luvulla sosiaalipsykologi Kurt Lewin, joka tarkasteli portinvartijoiden roolia päätöksentekijöinä (Lewin 1943, 40). Portinvartijoiden päätöksiin ja portin läpäisyyn edistävästi vaikuttavia tekijöitä kutsutaan positiivisiksi voimiksi ja portin läpäisyä vastustavat tekijät ovat puolestaan negatiivisia voimia (Lewin 1951, 176, 186). Tässä tutkielmassa tarkastelen urheilujournalismin portinvartijaroolia Lewinin esittämien voimien kautta, jotka vaikuttavat urheilutoimittajien ja urheilutoimitusten päätöksentekoon yhteiskunnallisten juttuaiheiden äärellä. Journalismin tutkimuksessa portinvartijan kohtaaman voiman voimakkuus vaikuttaa siihen, läpäiseekö aihe tai käsiteltävä näkökulma porttia. Korkea uutisarvo on esimerkki portinvartijan kohtaamasta

positiivisesta ja toimituksellisten resurssien niukkuus puolestaan negatiivisesta voimasta. (Shoemaker 1991, 23–24, 86; Wallace 2017.)

1950-luvulta alkaen journalismin portinvartijaroolin tarkastelussa korostui kaksijakoisuus. Näkemysten mukaan journalismin portinvartijoihin vaikuttavat toimittajan subjektiiviset voimat sekä toimittajan päätöksiin toimittajuuden ulkopuolelta vaikuttavat voimat. Tulen huomioimaan tämän kahtiajaon tutkielmani analyysimenetelmän teemoittelussa, sillä mielestäni se havainnollistaa erinomaisesti urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden mahdollisuuksia ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

David Whiten (1950) näkemysten mukaan portinvartijoiden tekemät päätökset ovat ensisijaisesti subjektiivisia, sillä ne pohjautuvat portinvartijoiden arvoihin, asenteisiin, kokemuksiin sekä henkilökohtaiseen journalistiseen harkintaan. Toimitusympäristössä jutun muotoutumiseen vaikuttavia voimia ovat myös toimituksen linja sekä esimerkiksi editointityötä tekevä toimitussihteeri. Whiten näkemyksistä poiketen Walter Gieberin (1956) mukaan yksilön subjektiviteetin vaikutus juttuvalintoihin ei ole läheskään niin merkittävää, sillä portinvartijoina toimivat toimittajat palvelevat lukijakuntaansa journalismille osoitettujen tehtävien mukaisesti. Myös Bruce Westleyn ja Malcolm MacLeanin (1957) näkemyksissä journalistinen portinvartijuus oikeutetaan journalismin instituution tiedonvälitykseen sidotulla roolilla. Heidän vahvasti portinvartijuutta teoretisoivassa mallissa korostuu myös vastavuoroisuus, mikä tarkoittaa yleisön roolia palautteenannossa ja odotusten luomisessa. Gieberin sekä Westleyn ja MacLeanin tavoin Tim Vosin (2020, 93–94) tuoreemmissa näkemyksissä portinvartijarooli nojaa journalismin instituutioon ja journalistisen profession normistoon. Hänen mukaansa portinvartijateoria tarkastelee Lewinin esittämiä voimia muuttujina, jotka vaikuttavat toimittajien päätöksiin heidän ympäristöissään. Vosin tulkinta portinvartijateoriasta muodostaakin pohjan tavalle hyödyntää teoriaa myös tässä tutkielmassa.

Pamela Shoemaker (1991, 32) on määritellyt journalismin portinvartijuuteen vaikuttaviksi voimiksi yksilön subjektiviteetin sekä organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien tekijät. Tätä Shoemakerin esittämää jaottelua käytän myöhemmin esiteltävän teemoittelun yläluokkina ymmärtääkseni toimittajan henkilökohtaisten ja toimittajasubjektiviteetin ulkopuolisten tekijöiden vaikutuksia urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen. Portinvartijuuteen vaikuttavat subjektiiviset voimat tarkoittavat toimittajan inhimillisen yksilön suhdetta portinvartijarooliin ja ympäröivään maailmaan (Shoemaker 1991, 34–39, 41). Tässä tutkielmassa käsittelen subjektiivisia voimia urheilutoimittajan journalistisina taitoina tarttua yhteiskunnallisiin aiheisiin sekä myöhemmin esiteltävänä niin kutsuttuna toimittajan yhteiskunnallisena identiteettinä eli yhteiskunnallisena habituksena. Journalistinen portinvartijuus mielletään helposti vain toimittajiin keskittyväksi

tarkasteluksi. Portinvartijateorian laajempi ymmärtäminen auttaa kuitenkin hahmottamaan, millaiset tekijät vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen urheilutoimittajuuden ulkopuolelta. Portinvartijarooliin toimittajasubjektiviteetin ulkopuolelta vaikuttavia organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimia käsittelen tässä tutkielmassa medialiiiketoiminnan muuttujien, yleisöjen, urheilun kaupallisuuden sekä tiedon saatavuuden kautta (Shoemaker 1991, 57, 60–67; Vos 2020, 93).

Nämä organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimat olen pelkistänyt toimitusten resursseiksi, median ja urheilun kaupallista yhteiseloä kuvaavaksi mediaurheiluksi, urheilujournalismin lähteinä toimiviksi urheilijoiksi sekä urheilujournalismin yleisöiksi. Toimitusten resurssit kuvaavat urheilutoimitusten henkilöstöresursseja suhteessa portinvartijoina toimivien urheilutoimittajien työmäärään. Mediaurheilun kaupallisten jännitteiden huomioiminen osana yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuutta on tärkeää, sillä Laineen ja Turtiaisen (2018) havaintoihin pohjautuen urheilujournalismilla on perinteisesti ollut kritiikittömän journalismin leima. Tiedon saatavuutta käsittelen urheilujournalismin lähdesuhteiden kautta, sillä Vosin (2020, 93) mukaan saatavilla oleva tieto vaikuttaa merkittävästi portinvartijoiden tekemiin päätöksiin. Urheilujournalismin yleisösuhte pitää sisällään yleisön urheilujournalismille kohdistamat odotukset sekä yleisön roolin medialiiiketoiminnan valuuttana. Nykyisin portinvartijuus etenkin kaupallisissa verkkoympäristöissä näyttäytyy journalistisen profession ja kaupallisten muuttujien välisenä tasapainoiluna, jossa uutissivustojen kävijämäärillä on yhä suurempi vaikutus aihevalintoihin. (Wendelin ym. 2015; Welbers ym. 2016.)

Perinteinen portinvartijateoria on saanut osakseen kuitenkin myös kritiikkiä. Muun maussa Wallacen (2017) mukaan perinteinen teoria portinvartijuudesta ei ole enää riittävä verkkomedioiden aikakaudella, jossa käyttäjien lisäksi myös algoritmit vaikuttavat portinvartijoiden päätöksiin. Teorian vaihtoehtoisissa tulkinnoissa portinvartijuus on uudistunut jaetuksi prosessiksi, johon osallistuvat journalismin kenttä, tiedonjakamiseen käytettävät alustat, algoritmit sekä sosiaaliset verkostot (Wallace 2017). Tässä tutkielmassa en kuitenkaan ota kantaa algoritmien rooliin, alustoihin tai sosiaalisiin verkostoihin, vaikka huomioinkin yleisön vaikutuksen portinvartijoiden päätöksiin. On myös selvää, että urheilutoimittajien suhde ja näkemykset portinvartijuudesta poikkeavat keskenään etenkin digitaalisen journalismin osalta, eivätkä siten ole yhteismitallisia. Näin ollen journalismin digitalisaatio edellyttää jatkossakin portinvartijateoriasta uusia tulkintoja.

3 URHEILUJOURNALISMI JA SEN YHTEISKUNNALLISUUS

Tämä tutkielma asettuu urheilujournalismia tarkastelemaan tutkimusperinteeseen, ja tarkastelussa keskityn urheilujournalismin yhteiskunnalliseen rooliin osana journalismin kenttää. Broussardin (2020) mukaan urheilujournalismilla voidaan nykyisin nähdä muun journalismin tavoin yhteiskunnallinen rooli, jolloin kyse ei ole vain esimerkiksi urheilusuoritusten raportoinnista ja liveurheilulähetysistä. Samaan aikaan urheilujournalismin integriteettiä uhkaa siihen tiiviisti kietoutunut mediaurheilu, jolla tarkoitetaan huippu-urheilun ja median välistä suhdetta: Huippu-urheilu tarvitsee median luomaa julkisuutta ja vastavuoroisesti medioiden urheilusisältöjen olemassaolo edellyttää urheilusuorituksia (Laine, 2011, 44).

3.1 Urheilujournalismi journalismin alalajina

Urheilujournalismi on *urheilusta* ja *journalismista* koostuva kaksiosainen käsite. Käsitteen alkuosana oleva urheilu käsittää pääasiassa huippu- ja kilpaurheilua, mutta Laineen (2011, 42–43) tulkintojen mukaan se edustaa myös liikuntaa ja liikuntakulttuuria. Käsitteen jälkimmäinen puolisko, journalismi on suurelle yleisölle suunnattua julkista ajankohtaista ja faktapohjaista joukkoviestintää, jossa tosiasiat ja mielipiteet erotellaan selkeästi toisistaan. Journalismin tehtävänä on välittää tietoa, tulkita maailmaa, palvella yleisöjään sekä viihdyttää ja aktivoida ihmisiä. Journalismissa aiheet ja näkökulmat sekä sisällön esitysmuodot ovat ammatillisten normien ja käytäntöjen perusteella tehtyjä valintoja. Näitä valintoja ohjaavat arvot ovat ajantasaisuus, todenmukaisuus, puolueettomuus, itsenäisyys, edustavuus sekä vastuullisuus. (Jaakkola 2013, 14–16.)

Steenin (2008, 16) havaintojen mukaan urheilujournalismi ei poikkea muista journalismin muodoista. Toimittajien työnkuvia tarkasteltaessa urheilutoimittajat työskentelevät kuitenkin verrattain monipuolisesti journalististen sisältömuotojen ja juttutyyppeiden, kuten uutisten, otteluraporttien ja -ennakoiden, tilastanalyysien sekä feature- ja mielipidejuttujen parissa. Nopeatempoisessa uutisympäristössä urheilujournalismin esitykset ovat sekoitus viihdettä, draamaa ja uutisarvoja, mikä luo toimittajille tarpeen olla samalla sekä informatiivisia että viihdyttäviä. (Steen 2008, 16; Boyle & Haynes 2009, 183.)

Hujasen (2011, 112–113) mukaan journalismin laatua määrittelevät nykyisin toistensa vastavoimina pidetyt kaupallisuus levikin ja lukijamarkkinoiden muodossa sekä ihanne yhteiskunnallisen keskustelun vahvistajana. Vaikka en käsittele tai määrittele tässä tutkielmassa urheilujournalismin laadukkuutta, asian tiedostaminen on mielestäni tärkeää portinvartijuuteen vaikuttavia tekijöitä tarkasteltaessa. Hujasen tapa määritellä laadukas journalismi näyttäytyy tämän tutkielman kannalta kiinnostavalta, kun tarkastellaan urheilujournalismin asemaa ja yhteiskunnallisia sisältöjä journalismin tehtävien, mutta myös mediatalojen urheilusisällöille asetettujen kaupallisten tavoitteiden kautta. Tulkintani mukaan Hujasen määritelmässä journalismin eetoksen mukainen yhteiskunnallisen keskustelun edistäminen ja lukijamäärien kasvattaminen kaupallisista lähtökohdista eivät ole toisiaan poissulkevia tekijöitä. Asiaa vahvistavat myös Juntusen (2011, 182, 186–187) näkemykset, joiden mukaan journalistisen työn paineiden ja ydinarvojen vastakkainasettelulla on toimittajien työhön luultua pienempi merkitys, sillä esimerkiksi kiire mielletään osaksi journalismin ihanteita siitäkin huolimatta, että työn eettiselle harkinnalle jää arjessa vähemmän aikaa. Hujasen ja Juntusen näkemyksistä poiketen urheilujournalismin kontekstissa Broussardin (2020) mukaan toimitusten taloudelliset paineet näyttäisivät kuitenkin vähentävän yhteiskunnallista kirjoittelua.

Urheilutoimittajan tehtäviin kuuluu urheilusuoritusten raportointi, mutta samalla urheilujournalismin on kyettävä kertomaan urheilijoista urheilun ulkopuolisina inhimillisinä yksilöinä sekä heidän asemastaan julkisina henkilöinä osana julkisuuskulttuuria (Rowe 2005, 127–128). Rowe (2005, 135) esittääkin, että ”urheilutoimittajien odotetaan olevan samalla sekä kriitikittömiä urheilufaneja että teräviä urheilukriitikoita”. Nykyisin urheilujournalismin kirjo vaihtelee laiskasta viihdejournalismista tiukasti yhteiskunnalliseen tarkasteluun keskittyvään kurinalaiseen journalismiin (Boyle 2006, 179). Pehmeiden uutisten vuoksi urheilujournalismia onkin pidetty lehdistön ”leluosastona” ja kautta historian urheilujournalismi on sijoitettu journalismin hierarkiassa ylenkatsottuun joukkoon (Boyle 2006, 1, 161). Urheilujournalismi on kuitenkin kehittynyt 1980- ja 1990-lukujen fanikirjoittelusta alituisesti läsnä olevaksi, digitaaliseksi journalismiksi, joskin

urheiluun tutkivan journalismin otteella suhtautuva kirjoittelu näyttäisi usein tulevan urheilutoimitusten ulkopuolelta, sillä urheilutoimittajat ovat tottuneet seurailemaan kaupallisen urheiluviihteen asettamia ehtoja (Boyle & Haynes 2009, 182; Kolamo 2018, 110).

Journalistiset työskentelytavat ja arvot sekä journalismille osoitetut tehtävät ovat osa journalismin ideologiaa, joilla journalismi ja sen parissa työskentelevät toimittajat oikeuttavat asemansa ja työnsä yhteiskunnassa. Journalismilla on myös asema yhteiskunnassa julkisen palvelun tuottajana, johon myös journalismille osoitettu vahtikoiran rooli nojaa. (Deuze 2005.) Niin myös urheilujournalismissa on läsnä journalismin ideologia, joka määrittelee aatesuuntauksen tavoin urheilutoimittajien eettisen normiston sekä ammattikunnan tehtävät yhteiskunnassa. Tässä tutkielmassa olen kuitenkin päättänyt käyttää journalismin ideologian sijaan vähemmän latautunutta journalismin eetoksen käsitettä, joka kuvaa journalistisen profession vakiintuneita tapoja ja moraalia.

Toimittajan ammattitaidon mittarina voidaan pitää hänen kykyään arvioida journalismia laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa (Koljonen & Heikkilä 2002). Urheilutoimittajista puhuttaessa Koljonen ja Heikkilä (2002, 106–107) esittävät asian seuraavasti: ”Mitä paremmin he kykenevät arvioimaan omaa työtään laajemmissa yhteiskunnallisissa yhteyksissä, sitä erottelukykyisemmin he kykenevät kuvaamaan ja analysoimaan urheilun ilmiöitä.” Tutkielmani tutkimusasetelmassa onkin havaittavissa piirteitä Koljosen ja Heikkilän (2002) esittämästä suomalaisten urheilutoimittajien puolijulkisesta itsetutkiskelusta, jossa arvioidaan urheilutoimittajien moraalia ja vastuuta yleisölle sekä sitä, että urheilujournalismin ei kuulu olla urheilun imagon kiillottamista, vaan ilmiöitä syvällisemmin tarkastelevaa journalismia.

3.2 Mediaurheilu representoi urheilua mediassa

Mediaurheilussa on kyse median muodostamista urheilun representaatioista, yksinkertaisemmin mediassa esillä olevista urheiluesityksistä, johon liittyvät vahvasti urheilun dramatisoiminen ja kaupallisuus (Turtiainen 2012, 15). Ammattiurheilu tarvitsee median luomaa julkisuutta, jota myös urheilujournalismi osaltaan toteuttaa, ja vastavuoroisesti median urheilusisällöt edellyttävät urheilutapahtumien olemassaoloa (Laine 2011, 44; Kolamo 2018, 13). Turtiaisen (2012, 18) mukaan mediaurheilun ja urheilujournalismin rinnastaminen on kuitenkin ongelmallista mediassa esitettyjen urheilun representaatioiden pirstaleisuuden vuoksi ja siksi olen myös itse tutkijana määritellyt nämä käsitteet erikseen.

Mediaurheilu luo yleisölle odotuksia median urheilusta kertovista representaatioista. Mitä korkeampi tunnearvo representaatioilla on, sitä enemmän uusia lukijoita, katsojia ja kuuntelijoita myös urheilujournalististen sisältöjen äärelle päätyy. (Kolamo 2018, 13, 232–233.) Turtiaisen (2012, 10) mukaan mediaurheilu erotteleekin liikunta- ja urheilukulttuurin toisistaan, mikä näyttäisi omien havaintojeni mukaan selittävän myös urheilujournalismin kiinnittymistä juuri huippu- ja kilpaurheiluun.

Urheilun julkinen kiinnostus ja sen asema mediassa selittyy ainakin osittain sillä, että urheilu on populaarikulttuuria eli laajaa kansansuosiota nauttiva ilmiö (Turtiainen 2012, 12–13). Juuri se, että urheilujournalismi mediaurheilun osana voidaan nähdä populaarikulttuurina, on Rowen (2007) mukaan laskenut vaateita urheilujournalismin kriittisyydelle ja tutkivalle otteelle. Näin mediaurheilun tunnearvolla eli urheilujournalismin urheilusuorituksia karnevalisoivilla ja urheilumenestystä glorifioivilla sisällöillä voidaan nähdä olevan vaikutusta myös urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden niukkuuteen.

3.3 Maineensa vanki: urheilun tarinoita kertova ”leluosasto”

Boylen (2006, 96–97, 163) mukaan urheilujournalismin alennustila suhteessa journalismin ihanteisiin kumpuaa edellisessä luvussa kuvatusta mediaurheilusta sekä urheilujournalismin riippuvuussuhteesta sen käyttämiin lähteisiin. Urheilujournalismia onkin kuvattu pitkään alentavasti lehdistön ”leluosastona”, millä tarkoitetaan urheilujournalismin pehmeitä uutisia sekä kevyttä asennoitumista suhteessa koviin uutisiin ja journalistisiin ihanteisiin (Boyle 2006, 1; Rowe 2007).

Salwen ja Garrison (1998, 93–96) havaitsivat jo 1990-luvun loppupuolella, että urheilujournalismin maineen ongelmallisuudet johtuvat yhteiskunnallisuuden puutteesta, lähdesuhteista sekä taloudellisista paineista. Rowe (2007) onkin kohdistanut pohdinnan ”leluosaston” leimasta urheilutoimittajiin ja siihen, ovatko urheilujournalismin kentällä työskentelevät itse valmiita hyväksymään asemaansa ja ammattikuntansa mainetta. Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tarkastelussa onkin syytä kiinnittää huomiota siihen, raportoivatko urheilutoimittajat urheilusta objektiivisesti vai ajaako julkisuuteen kerrottavat sisällöt urheilun etuja. Tämän päätöksenteon ja ristiriitatilanteen ymmärtäminen on olennaista, jotta ymmärrämme, miksi urheilujournalismi on sellaista, mitä se tänä päivänä on. (Broussard 2020.)

Urheilujournalismin uskottavuuden kritiikki sai nostetta 1960-luvulla new journalism -käsitteen mukaisen tarinallisen journalismin myötä. Tarinallinen lähestymistapa marginalisoi urheilujournalismia, sillä sellaiset aiheet keskittyvät lähinnä urheilun supertähdistä koostuvaan pieneen ryhmään. (Oates & Pauly 2007.)

Oatesin ja Pauly (2007) näkemysten mukaan tarinallisessa journalismissa toimittajan journalistisen osaamisen on kuitenkin mahdollista nousta arvostettavaan rooliin, mikäli jutuissa yhdistyvät onnistuneesti kevyemmät sisällöt kulttuuristen ja yhteiskunnallisten teemojen kanssa.

Urheilujournalismin merkittävä rooli medioissa perustuu urheilun ympärille rakennettuihin tarinoihin, mutta myös urheilun mediatuotantojen taloudelliseen kannattavuuteen (Oates ja Pauly 2007). Kaupallisen huippu-urheilun valta-asema urheilujournalismissa kumpuaakin Lowesin (2004, 131–132) havaintojen mukaan siitä, että huippu-urheilu kiinnostaa etenkin miehiä, jotka muodostavat merkittävän osan urheilujournalismin kaupallisesta yleisöstä. Oman tulkintani mukaan tämä on johtanut eräänlaiseen kehäpäätelmään urheilujournalismin aihevalintoihin liittyen, sillä Rowen (2007) mukaan urheilujournalismin parissa on valloillaan käsitys, että toimitukset uskovat tietävänsä, mitä lukijat urheilujournalismin sisällöiltä odottavat. Yleisön odotuksia onkin syytä peilata tässä tutkielmassa tarkasteltavaan portinvartijuuteen, jolloin toimittajat itse arvioivat yleisön vaikutusta urheilujournalismin yhteiskunnallisiin sisältöihin.

Urheilujournalismia ja sen tekijöitä on tarkasteltava kriittisesti, sillä urheilujournalismilta itseltään on lupa odottaa kriittistä suhtautumista urheilua kohtaan (Oates & Pauly 2007). Broussardin (2020) mukaan urheilujournalismin kuuluu toki raportoida urheilusuorituksia, mutta journalismina sen odotetaan käsittelevän myös urheiluun liittyviä, urheilusuoritusten ulkopuolisia käänteitä. Kolamon (2018, 113) mukaan urheilujournalismi tarttuu kuitenkin vain toisinaan urheilun epäkohtiin yhteiskuntakriittisesti. Urheilujournalismi arvioikin urheilua vain harvoin yhteiskunnallisessa kontekstissa tavalla, jossa kyseenalaistettaisiin urheilun vallitsevia uskomuksia sekä taustarakenteita ja niiden ongelmia (Laine 2011, 237; Kolamo 2018, 113).

Laine ja Turtiainen (2018) ovat kuvanneet urheilujournalismia hampaattomaksi vallan vahtikoiraksi. Kolamon (2014, 107–108) mukaan urheilujournalismin hampaattomuus selittyy median ja urheilun viihdebisneksen yhteisillä intresseillä: Myydäkseen urheilujournalismin on tavoiteltava viihdyttävyyttä sekä rakennettava myyttejä ja sankaritarinoita. Urheilujournalismin tarkastelussa onkin syytä kiinnittää huomiota siihen, ajaako urheilujournalismi mediaurheilun etuja. Mediaurheilun ympärille kietoutuneet kaupalliset ja poliittiset voimat tekevätkin riippumattomasta urheilujournalismista entistä merkityksellisempää. (Broussard 2020; Boyle & Haynes 2009, 171–172.)

Rowen (2007) havaintojen mukaan urheilukeskeiset sisällöt vievät palstatilaa yhteiskunnallisilta aiheilta, mikä siten näkyy huippu-urheilun kriittisen tarkastelun puutteena. Urheilusankaruuden narratiiveilla urheilujournalismi myös rikkoo journalismin eettisiä normeja, jotka perinteisesti ovat ammattikunnan arvostuksen

perusta. Urheilumedian vetonauloina toimivista urheilun sankaritarinoista kieltäytyminen ja tarinallisen urheilujournalismin kirjoittaminen yhteiskunnallisista lähtökohdista ovatkin Oatesin ja Paulyn (2007) mukaan mitä suurimmassa määrin toimittajan eettisiä valintoja. Tällaisilla valinnoillaan urheilutoimittaja on journalismin arvojen nimissä valmis mahdollisesti riskeeraamaan jopa toimeentulonsa. Ammattieettisten pohdintojen rinnalla teknologinen kehitys ja urheilun syklisyys ovat kiihdyttäneet urheilujournalismin välittömyyttä, millä on eittämättä vaikutusta siihen, mihin työaikaan toimituksissa käytetään (Boyle & Haynes 2009, 179). Näin toimitusten taloudelliset paineet ja kiireinen ilmapiiri vähentävät mahdollisuuksia kirjoittaa journalistista selvitystyötä vaativia, pidempiä yhteiskunnallisia juttuja (Broussard 2020).

Urheilujournalismin ylenkatsottu asema journalismin kentällä voidaan yhdistää myös urheilutoimittajien journalistiseen koulutukseen ja työkokemukseen (Boyle 2006, 1). Urheilutoimittajien journalistinen koulutus ja se, että mediat arvostavat journalistisin ottein tehtyä urheilujournalismia, ovat merkittävä tekijä urheilujournalismin muutokselle. Nämä edistävät urheilutoimittajien journalistisen profession ideaalia olla kriittisiä ja riippumattomia toimijoita. (Rowe 2016.) Muutos kohti parempaa urheilujournalismia tuleekin Weedon ym. (2016) mukaan juuri urheilutoimittajien koulutuksen myötä, ei niinkään urheilujournalistista professiota kohtaan perinteisesti esitetyn kritiikin seurauksena.

3.4 Urheilujournalismiko urheilumarkkinointia?

Urheilun markkinavoimat sekä medioiden kumppanuussopimukset ja lähetysoikeudet nostavat esiin kysymyksiä urheilujournalismin riippumattomuudesta. Riippumattoman journalismin agenda haastetaan mediaurheilun sisältäpäin urheilun mediaoikeuksia hallinnoivien mediayhtiöiden, mutta myös urheiluorganisaatioiden oman journalismiksi naamioidun tiedotuksen ja promotion keinoin. Kaupallistuneen ja yksityistyneen mediaurheilun kentällä urheilujournalismin tehtävänä onkin kyseenalaistaa, tutkia ja vaatia tilille urheilun vallankäyttöä. (Boyle & Haynes 2009, 175–176, 183.)

Portinvartijaroolissaan urheilutoimitusten tehtävänä on kertoa urheilusta kuitenkin markkinoimatta urheilutapahtumia (Shoemaker 1991, 27). Urheilujournalismin ja urheilutapahtumien kaupallisia jännitteitä onkin syytä tarkastella esimerkiksi urheilujournalismin tuottamien tapahtumaennakoiden näkökulmasta. Otteluennakot voidaan nähdä urheilutapahtumien mainontana, mikä tekee urheilujournalismista yhä tiiviimmän osan mediaurheilua. (Steen 2008, 46.)

Etenkin globaalien urheilutapahtumien mediatuotannot ohjailevat urheilujournalismia sivuuttamaan urheilun kannalta häiritsevät ja kiuasalliset asiat. Kolamo onkin kuvannut jalkapallon MM-kisojen mediaspektaakkelia tarkastelevassa väitöskirjassaan kisojen televisiolähetysten urheilutoimittajia FIFAn PR-koneiston osaksi. Tämän tutkielman teoreettiseen viitekehykseen peilaten urheilutapahtumien järjestäjät toimivat medialle journalistista portinvartijaa edeltävinä portinvartijoina, jotka pyrkivät vaalimaan omaa imagoaan kehystämällä julkaistavia tarinoita ja kontrolloimalla julkisuuteen tulevia sisältöjä. (Kolamo 2014, 38–39 83, 231.)

Urheilujournalismin pinnalliseen käsittelytapaan vaikuttaakin se, että toimittajat ovat omaksuneet mediaspektaakkelin käsitteen ja siten urheilutapahtumien kritiikittömään hehkuttamisen. Toimittajien tapa myötäillä mediaspektaakkeliin tuotantokoneiston luomaa narratiivia on myös seurausta FIFAn kaltaisten toimijoiden vallasta esimerkiksi myöntää tai olla myöntämättä toimittajille akkreditoitajia itse urheilutapahtumiin. Juuri tällaisissa tilanteissa riippumattoman urheilujournalismin olisikin nostettava esiin tapahtumien vaihtoehtoisia tulkintoja tuotantokoneistojen silottelemien kuvien ja tekstien sijaan. Mediaspektaakkeliin epäkohtien kyseenalaistaminen ja auktoriteettien haastaminen vaatii toimittajalta suurta työpanosta ja sitkeyttä, mihin urheilutoimituksissa ei välttämättä kuitenkaan ole resursseja. (Kolamo 2014, 105, 107, 232–233.)

Laine ja Turtiainen (2018) ovat tarkastelleet suomalaisen urheilujournalismin kritiikitöntä otetta ja sitä, kuinka suomalaisen urheilujournalismin kenttä koetaan urheilun kattojärjestöjen ja rahoittajien viestien levittäjäksi. Tällaisessa tilanteessa kriittisen ja journalistisen vahtikoiraroolin sijaan suomalaiset urheilutoimittajat sortuvat usein raportoivaan puhetapaan. Laine (2011, 318) onkin todennut, että urheilujournalismin esittämän kritiikin puuttuminen ja yhteiskunnallisten aiheiden sivuuttaminen etenkin iltapäivälehdissä viestii markkinalogiikan merkittävästä asemasta suhteessa journalismin pelisääntöihin. Näin urheilujournalismi voidaan nähdä uutisten, mainonnan ja urheilun pr-toiminnan sekoituksena, mikä on seurausta urheilujournalismin riippuvuussuhteesta urheiluun. Lisäksi urheilun mediatuotannossa kohtaavat avoimesti toimitukselliset ja kaupalliset tavoitteet, jolloin mediaurheilun viitekehyksessä journalistisetkin urheilusisällöt voidaan nähdä journalismin eetoksen vastaisena urheilun mediatuotteiden markkinointina. (Oates & Pauly 2007.)

Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden kohtaamassa mediaurheilun dilemmassa on myös syytä huomioida urheilun televisiointioikeudet. Urheilun lähetysoikeudet vaikuttavat urheilun uutissisältöjen kriittisyyteen taloudellisten tekijöiden ja omistussuhteiden näkökulmasta. Jos medialla on televisio-oikeudet urheilun suur tapahtumaan, kyseinen media todennäköisesti uutisoi tapahtumasta enemmän verrattuna tilanteeseen, jossa medialla ei ole lähetysoikeuksia. Tässä

tutkielmassa käyttämäni portinvartijateorian kautta katsottuna asia selittyy resursseilla, joita mediat suuntaavat osaksi tapahtumien ympärille rakennettuja mediatuotantoja. Median oman mediatuotannon vaaliminen tarkoittaa usein myös urheilutapahtuman ympärillä olevien negatiivisten keskustelunaiheiden karsimista. Näin mediat pyrkivät ottamaan lähetysoikeuksistaan kaiken taloudellisen hyödyn irti, millä on ainakin osittain vaikutusta aiheen ympärille rakentuvan uutisoinnin näkökulmiin ja sävyihin. (Bailard & Major 2018.) Näissä tilanteissa urheilujournalismi kohtaa objektiivisuuden haasteen, kun urheilutapahtumien raportoinnin ohessa se toimii mainosalustana varsinaisille urheilutapahtumille, mutta myös medioiden tarjoamille urheilutuotannoille (Weedon ym. 2016).

3.5 Urheilujournalismin lähdesuhde

Yhteiskunnallisiin kysymyksiin kantaaottavat urheilijat vaikuttavat urheilujournalismin aihevalintoihin ja urheilutoimittajien työskentelytapoihin (Broussard 2020). Journalismin portinvartijuuteen vaikuttaa Vosin (2020, 93) mukaan tiedon saatavuus, joten käsittelen tässä tutkielmassa urheilijälähteitä yhtenä urheilujournalismin yhteiskunnallisiin aihevalintoihin vaikuttavana tekijänä. Urheilijastatuksellaan urheilijälähteet tuottavat puheenaiheilleen ajankohtaisuuden, merkityksen sekä julkisen kiinnostuksen uutiskriteerit. Urheilijoiden henkilökohtaiset puheenvuorot tulevat kuitenkin usein huippu-urheilun lähtökohdista, jolloin ne saattavat sivuuttaa tavallisia kansalaisia koskettavat aihealueet, joskin suomalaisilta urheilijoilta on totuttu kuulemaan keskustelunavauksia esimerkiksi lasten ja nuorten liikuntakulttuuriin ja liikkumiseen liittyen.

Urheilujournalismin lähdesuhdetta on tarkasteltava myös kriittisesti, sillä perinteisesti urheilujournalismia on pidetty urheilua glorifioivana, maskuliinisena ja yksilökeskeisenä journalismin muotona, jolla on liian läheiset suhteet lähteisiinsä (Kolamo 2018, 99, 106). Urheilujournalismin uskottavuuden ongelma johtuu lähteiden niukkuudesta, jolloin lähteinä käytetään yleensä juuri urheilun parissa toimivia, kuten urheilijoita, valmentajia sekä seurojen ja järjestöjen edustajia. (Rowe, 2007.) Tämänkaltaisen lehdistön riippuvuussuhde lähteisiin luo ristiriidan urheilujournalismin integriteetille (Boyle 2006, 96).

Urheilun asema urheilujournalismin lähteenä on Weedonin ym. (2016) näkemysten mukaan syy sille, etteivät urheilutoimittajat välttämättä uskalla esittää urheiluun kohdistuvaa kritiikkiä portinvartijaroolistaan huolimatta. Tältä osin urheilujournalismi nähdäkseeni eroaa journalismina esimerkiksi politiikan journalismista, jonka parissa toimittajilta osataan odottaa journalismille osoitettua vahtikoiraroolia suhteessa poliittiseen eliittiin. Laineen ja Turtiaisen (2018)

havaintojen mukaan suomalaiset urheilutoimittajat käsittelevät urheilun rakenteita lähinnä kommentoivaan puhetapaan, jolloin varsinainen kritiikki saattaa tulla toimitusten ulkopuolelta, esimerkiksi vierailevilta kolumnisteilta tai lukijoilta. Tulkitsen tämän urheilutoimittajien tavaksi vaalia urheilujournalismin asemaa urheilun sisäpiirissä.

Urheilujournalismin kohtaamasta kritiikistä huolimatta urheiluorganisaatioiden tiedottaminen ja toimittajien henkilökohtaiset lähdesuhteet ovat urheilujournalismin merkittävimpiä lähteitä. (Lowes 2004, 136–137, 140). Tällaisessa asetelmassa voidaan nähdä urheilun media-agendan kontrolloinnin piirteitä. Näistä esimerkkinä toimivat urheilutapahtumien media- ja pr-tilaisuudet, joissa toimittajat ovat tottuneet sensuroimaan itseään vaaliakseen lähdesuhteitaan. Tällaista sisältömarkkinoinnin kaltaista luottamusbisnestä kutsutaan pr-journalismiksi. (Kolamo 2018, 108–109.) Koska mediaurheilu on työkalu urheilun julkisuuskuvaan hallinnalle, on urheilujournalismin rajojen määrittelystä tullut aiempaa haasteellisempaa, sillä urheilun kaupalliset elementit ovat muokanneet urheilujournalismin lainalaisuuksia ja näin ollen myös urheilujournalismin parissa käytettyjä uutisarvoja. (Boyle 2006, 78, 92.)

3.6 Urheilutoimittajan habitus

Urheilu- ja liikuntasosiologisen tutkimuksen parissa käytetyt sosiologian teoriat rakentavat urheilujournalismin tarkasteluun yhteiskunnallisen perspektiivin, jossa urheilusuoritusten sijaan urheilua lähestytään yhteiskunnan ja sen sosiaalisten rakenteiden kautta. Weedon ym. (2016) mukaan urheilu- ja liikuntasosiologia kehittävät urheilujournalismin asemaa journalismina, joskaan sosiologian ja yhteiskunnallisuuden liittäminen urheilujournalismiin välttämättä ole sen journalistisen laadun tae.

Urheilun sosiologisen tutkimusperinteen parista olen valinnut tässä tutkielmassa käytettäväksi Broussardin (2020) hyödyntämän habituksen käsitteen. Urheilutoimittajan habituksen tarkastelu auttaa minua ymmärtämään millaista roolia yhteiskunnallisuus näyttelee osana urheilutoimittajan identiteettiä ja kuinka se siten vaikuttaa urheilujournalismin yhteiskunnallisiin aihevalintoihin. Habitus on kahdenvälinen objektiivinen, käytäntöjen ja havaintojen kautta rakentuva merkitysrakenteita esittävä suhde, joka tuottaa sosiaalista tilaa ja arvostusta sekä kuvaa sosiaalista identiteettiä ja asemaa. (Bourdieu 1984, 101, 170, 172.) Ihmiset siis hyödyntävät näitä merkitysrakenteita tekemällä yksilöllisiä ratkaisuja määritelläkseen identiteettejään ja elämäntapojaan sekä erottautuakseen muista ihmisistä. Urheilutoimittajan habituksen kahdenvälisyys tarkoittaa ympärillä olevien

ihmisten, kuten muiden toimittajien, urheilijoiden sekä yleisöjen muodostamia tulkintoja urheilutoimittajan identiteetistä.

Urheilutoimittajan yhteiskunnallisessa habituksessa on habituksen käsitteestä tekemiä tulkintojen mukaan kyse toimittajan yhteiskunnallisesta identiteetistä ja mielikuvista, jotka hän oman työnsä kautta ympäristölleen välittää. Broussardin (2020) havaintojen mukaan yhteiskunnallinen aihekirjo näyttäisi olevan monille urheilutoimittajille nykyisin syy, miksi he ovat päätyneet journalismin pariin. Samalla he haluavat habituksellaan muuttaa urheilutoimittajan yksinkertaiseksi miellettyä roolia yhteiskunnallisempaan suuntaan. Yhteiskunnallisen urheilujournalismin parissa tehty työ ruokkii myös yhteiskunnallisen kirjoittelun jatkuvuutta, sillä urheilijoiden näyttäisi olevan helpompi uskoutua toimittajalle, jonka yhteiskunnallisesta työstä on aiempaa näyttöä (Broussard 2020).

Urheilujournalismin tutkimusperinteessä esitettyjä näkemyksiä urheilujournalismin kehityssuunnista voidaan tulkita myös habituksen käsitteen kautta. Uudet urheilutoimittajasukupolvet kokevat olevansa ensisijaisesti journalismiin eettisesti ja ammattimaisesti suhtautuvia toimittajia, jotka kirjoittavat urheilusta. "Leluosaston" leima on ainakin osittain vanhentunut ja samoin näyttäisi olevan käymässä myös "fanitoimittaja"-käsitteelle, sillä urheilujournalismin kenttä on muuttunut vuosien saatossa kilpailullisemmaksi ja ammattimaisemmaksi. Tälle uudelle toimittajasukupolvelle urheilujournalismi näyttäytyy journalismina, jossa kirjoitetaan urheilusta yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan viitekehyksessä. (Boyle 2006, 175 182–183; Weedon 2016.)

4 MENETELMÄT JA AINEISTOT

Ihmistutkimuksessa tutkija pyrkii pääsemään lähemmäksi tutkittavia henkilöitä, heidän kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 16). Tämä tutkielma on laadullinen katsaus suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksiin urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta ja sen portinvartijuudesta. Tässä luvussa esittelen aineiston keräämisessä käyttämäni puolistrukturoidun temahaastattelun, tutkielman varsinaisen haastatteluaineiston sekä teoriaan ja aineistoon pohjautuvan teoriaohjaavan analyysimenetelmän.

4.1 Puolistrukturoitu temahaastattelu

Haastattelu on vuorovaikutteinen tilanne, jossa haastateltavat heijastelevat ympäristöään (Hirsjärvi & Hurme 2008, 17, 48). Tässä tutkielmassa haastateltavat ovat urheilutoimittajia ja vastauksillaan he heijastelevat suomalaista urheilujournalismia, tarkemmin sen yhteiskunnallista roolia. Tutkimushaastattelu on tutkijana minun ennalta suunnittelema vuorovaikutustilanne, joka tähtää päämäärähakuisesti informaation keräämiseen. Se soveltuu menetelmänä tutkimukseen, jossa halutaan lisätä ymmärrystä ihmisten toimintatavoista ja käsityksistä tai tarkastella sitä, kuinka he arvottavat tapahtumia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11, 42–43.)

Menetelmänä haastattelu antaa joustavat mahdollisuudet syventyä aiheeseen juuri haastattelun etenemisen edellyttämällä tavalla, esimerkiksi selventämällä aineistoa keskustellen tai oikaisemalla haastattelutilanteessa muodostuneita väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Lisäksi haastattelu sopii Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 35) mukaan aineistonkeruumenetelmäksi vähän kartoitetuille aihealueille, jollainen suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuus vielä toistaiseksi on.

Käyttämäni haastattelumuoto on teemahaastattelu, jota menetelmäkirjallisuudessa käsitellään myös puolistrukturoituna haastatteluna. Teemahaastattelu rakentuu tutkimuksen viitekehyksestä etukäteen muodostetuille teema-alueille sekä tarkentaville kysymyksille. Teemahaastattelu mahdollistaa haastateltaville vapaamuotoisen puhumisen sekä antaa tilaa heidän intuitiivisille ja kokemusperäisille havainnoille, mutta varmistaa silti tutkimuksen analyysille selkeän kehikon. (Eskola & Suoranta 2014, 87–88; Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.) Kasvattaakseni haastatteluaineiston laatua, toimitin haastateltaville haastattelun teema-alueet ennakkoon (ks. liite 1). Näin haastateltavilla oli mahdollisuus jäsenellä ajatuksiaan haastattelutilaisuutta varten.

Eskolan ja Suorannan (2014, 87–88) esittämää puolistrukturoidun haastattelun käsitettä tässä tutkielmassa puoltaa haastattelutilanteiden kulkua ohjannut haastattelurunko kysymyksineen, jolla varmistin sen, että kysymykset olivat jokaiselle haastateltavalle samat ja haastattelut tasalaatuisia (ks. liite 2). Käyttämästäni haastattelumenetelmästä löytyvien teemahaastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun piirteiden takia kutsun valitsemaani menetelmää puolistrukturoiduksi teemahaastatteluksi.

4.2 Aineiston esittely

Tutkimusasetelma ohjaa aineiston rajausta, mikä tämän tutkielman kohdalla tarkoittaa sitä, että valikoin haastateltaviksi Suomessa urheilujournalismin parissa työskenteleviä urheilutoimittajia. Laadullisen tutkimuksen aineistosta puhutaan harkinnanvaraisena näytteenä ja tilastollisten yleistysten sijaan sen tavoitteena on löytää uutta tietoa ilmiöstä tai uusia teoreettisia näkökulmia ilmiöihin ja tapahtumiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58–59).

Tämän tutkimuksen harkinnanvaraisen näytteen valinnassa käytin omaa perehtyneisyyttäni suomalaisen urheilujournalismin kenttään ja sen yhteiskunnallisuuteen, joten käytän haastateltavien valinnasta nimitystä eliittiotanta. Eliittiotannassa haastateltaviksi valitaan henkilöt, joilla on kokemusta tai tietoa tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Valitsin tämän tutkielman haastateltavat tiedostaen, että he ovat omassa toimittajan työssään osoittaneet suhtautuvansa urheilujournalismiin yhteiskunnallisella otteella, tuoneet yhteiskunnallisia näkemyksiä osallistuessaan julkiseen keskusteluun tai heillä on mielipiteitä urheilun ja urheilujournalismin yhteiskunnallisesta roolista. Tämä tarkoitti myös sitä, että haastattelutilanteissa haastateltavien motivoinnille ei ollut suurta tarvetta, sillä haastateltavat tuottivat oma-aloitteisesti näkemyksiä tutkittavasta aiheesta.

Haastattelin tutkielman aineistonkeruuvaiheessa viittä suomalaista urheilutoimittajaa. Tuloksia käsittelevää lukua varten olen nimennyt haastateltavat haastattelujärjestyksen mukaisesti H1, H2, H3, H4 ja H5. Tutkimuskutsuja lähetin yhteensä yhdelletoista potentiaaliselle haastateltavalle ja osallistumisesta tutkimukseen sovittiin haastateltavien kanssa vastausjärjestyksessä. Koen, että viidestä haastattelusta koostuvan haastatteluaineiston saturaatio muodostaa riittävän kattavan ja luotettavan pohjan analyysille, jonka tarkoituksena on rakentaa ymmärrystä suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisesta tilasta laadullisen tutkimuksen keinoin. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa uudet haastateltavat eivät anna merkittävää uutta tietoa aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 60).

Toteutin haastattelut 24.1.2022–4.2.2022 välisenä ajanjaksona. Kestoiltaan ja sisällöiltään haastattelut olivat keskenään hyvin tasalaatuisia. Tasalaatuisuutta edesauttoivat haastateltaville ennakoon lähettämäni tema-alueet sekä haastatteluja varten laatimani haastattelurunko kysymyksineen. Keskimääräinen haastattelu-aika oli yksi tunti ja kaksi minuuttia. Pisimmillään haastattelu kesti yhden tunnin ja kahdeksan minuuttia ja lyhimmillään haastattelutilaisuus oli kestoltaan 57 minuuttia. Toteutin haastattelut Zoom-videoneuvottelusovelluksen välityksellä. Sovelluksen video- ja äänitallenteiden lisäksi tallensin haastattelut myös erillisellä nauhurilla minimoidakseni mahdolliset tallennustekniset ongelmat.

Haastatteluita sovittaessa sovin haastateltavien kanssa myös aineiston anonymisoinnista. Aineiston anonymisointi tapahtui omasta aloitteestani, vaikka tunnistettavasti esiintyminen olisikin ollut monille haastateltaville jopa toivottavaa. Halusin kuitenkin rakentaa aineistolle anonymiteetin, jotta kaikki haastatteleman toimittajat uskaltaisivat puhua varmasti riittävän avoimesti. Myös julkisen position myötä rakentuneen tunnistettavan toimittajaminän tai jopa eräänlaisen henkilöbrändin riisuminen oli mielestäni tärkeää aineiston luotettavuuden näkökulmasta. Tutkijana koen, että noin tunnin mittaiset haastattelutuokiot myös lisäsivät haastateltavien rehellisyyttä ja aineiston luotettavuutta, sillä haastattelun edetessä alun jännitteillä ja rooleilla on tapana kadota huomaamatta.

Haastatteluhetkellä kaikki haastateltavat työskentelivät valtakunnallisten medioiden urheilutoimituksissa, minkä lisäksi yhden haastateltavan tekemiä sisältöjä julkaistiin myös maakuntalehdissä. Haastateltavien työkokemus journalismin parista vaihteli 16 ja 26 vuoden välillä, joista osa oli karttunut urheilutoimitusten lisäksi myös uutis- ja ajankohtaistoimituksissa. Kaksi vastaajista työskenteli tai oli työskennellyt jossain vaiheessa uraansa urheilutoimituksen uutispäällikkönä, yksi urheilutoimituksen esimiehenä ja yksi toimitussihteerinä, minkä lisäksi kaikki haastateltavat olivat jossain muodossa työskennelleet myös erilaisten ääni- tai televisiosisältöjen parissa. Suurin osa haastateltavista kirjoitti tai oli kirjoittanut myös urheilun aikakauslehtiin.

4.3 Analyysimenetelmän kuvaus

Tämän tutkielman analyysimenetelmä on laadullinen sisällönanalyysi, jolla pyrin selvittämään kuinka suomalaiset urheilutoimittajat kokevat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden ja millaiset tekijät vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen osana journalismin portinvartijaroolia. Analyysivaiheessa aineiston läpikäyntiä helpottivat haastattelutilaisuuksien lomassa tekemäni oivallukset sekä puolistrukturoidun teemahaastattelun mahdollistamat tarkentavat kysymykset. Kutsun käyttämäni analyysimenetelmää teoriaohjaavaksi analyysiksi, jossa on teoreettisia kytkentöjä teorian toimiessa analyysin apuna, mutta analyysi ei pohjautu kuitenkaan suoraan teoriaan. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria ja aiempi tutkimusperinne yhdessä ohjaavat analyysiä, mutta analyysiyksiköt muodostetaan aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.) Tässä tutkielmassa analyysiä tukevan teorian muodostivat portinvartijateoria, urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden aiempi tutkimusperinne ja journalismin eetos sekä urheilu- ja liikuntasosiologian tutkimusperinteestä tekemäni tulkinnat.

Aloittaessani tutkielman analyysivaihetta, tein tutkimustyössäni pysähdyksen ja palasin vielä tutkielmani teoriaosuuden pariin. En suunnitellut alun perin tutkielmalleni näin vahvaa kiinnittymistä yksittäiseen journalismin tutkimuksen teoriaan, mutta pohdittuani tutkimuskohteen tarpeita sekä omia tutkimuksellisia tavoitteitani, päädyin kiinnittämään analyysin aiempaa vahvemmin portinvartijateoriaan. Perustelin päätökseni Tuomen ja Sarajärven (2018, 109–110) näkemyksellä, jonka mukaan teoreettisen viitekehyksen vaikutus analyysiin on yleisesti hyväksytty periaate, sillä puhtaan objektiivisia havaintoja ei ole olemassa. Teoriaohjaavan analyysin ei ole tarkoitus testata teorialähtöisen analyysin tavoin teoriaa, vaan luoda tarkasteltavasta aiheesta uusia päätelmiä. Kutsunkin käyttämäni teoriaohjaavaa analyysiä hybridiksi analyysimenetelmäksi, jossa teoria ja aineisto kohtaavat.

Aloitin analyysin litteroimalla tallentamani haastatteluaineiston. Litteroinnissa hyödynsin Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelman automaattista litterointiominaisuutta. Varsinaisen litteroinnin jälkeen kuuntelin jokaisen haastattelun vielä uudelleen kahdesti, korjatakseeni aineiston kirjoitus- ja asiavirheet. Samalla poistin haastattelulitteraateista sisällön kannalta tarpeettomia pikkusanoja, kuten peräkkäin toistettuja pronomineja ja puhekielen ”niinku”-konjunktioita. Jo tässä vaiheessa mielessäni rakentui alustava teemoittelu, sillä tein Tuomen ja Sarajärven (2018, 142) ohjeistuksen mukaisesti muistiinpanoja aineistosta jo varsinaisten haastattelutilaisuuksien, mutta myös litteroitujen tekstien oikoluvun ohessa.

Sisällönanalyysissä Tuomi ja Sarajärvi (2018, 142) kehottavat keräämään kiinnostavat asiat yhteen muun aineiston ulkopuolelle, pelkistämään analyysiyksiköitä, muodostamaan teemat ja yläluokat, tarkistamaan aineiston sopivuus teemoihin sekä muodostamaan kokoavan käsitteen. Analyysin teemoitteluvaiheessa valitsin aineistosta korostettavaksi analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden, joka saattoi tarkoittaa aineistossa sitaatin yksittäistä lausetta tai pidempää puheenvuoroa. Teemoittelun alkuvaiheessa hyödynsin tekstinkäsittelyohjelman maalaus ja -korostustoimintoa valitessani tutkimusasetelman kannalta merkittävät sisällöt haastattelulitteraateista analyysiyksiköiksi. Tämän jälkeen siirsin analyysiyksiköiksi poimimani ajatuskokonaisuudet Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmaan ja irrotin analyysiyksiköt erilleen haastattelulitteraattien tekstimassasta sekä tiivistin ajatuskokonaisuuksia korostaakseni niiden ydinviestejä. Tässä vaiheessa jaoin tiivistyneet analyysiyksiköt alustaviin teemoihin ja yläluokkiin. Varsinaiseen teemojen muodostamiseen ja segmentointiin käytin teemoittelun edellisvaiheen tavoin taulukkolaskentaohjelmaa. Pidin teemoittelussa mukana runsaan määrän analyysiyksiköitä (yli 60 per haastatteluaineisto), jotta mikään tutkimuskohteen kannalta kiinnostava asia ei menisi silmiäni ohitse.

Työskentelytapani analyysin parissa oli Tuomen ja Sarajärven (2018, 142) ohjeistuksen mukaisesti pelkistävä, mikä ulottui analyysiyksiköiden karsimisesta aina varsinaisten teemojen muodostukseen. Tämä tarkoitti myös analyysivaiheessa kattavampaa määrää teemoja, joista lopulliseen raporttiin päätyi suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden kannalta seitsemän olennaisinta. Teemoittelun jokaisessa vaiheessa kokoavana käsitteenä toimi urheilujournalismin yhteiskunnallisuus, joka perusteli analyysiyksikön tai teeman paikan osana analyysiä. Tämä auttaa mielestäni tilanteessa, jossa tutkija rakastuu aineistoonsa ja pyrkii sisällyttämään analyysiyksikköjen joukkoon tutkimusasetelman kannalta merkityksellisiä sisältöjä.

Lisätäkseen teemojen välistä koheesiota rakensin aineistolle kaksi yläluokkaa, jotka juontavat juurensa journalismin portinvartijateorian toimittajan subjektiivisista voimista sekä organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimista. Näistä yläluokista irrotin erikseen urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden määritelmiä ja tilaa tarkastelevan teeman, joka ikään kuin määrittää lähtötason haastattelemieni toimittajien näkemyksille ja ymmärrykselle suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta. Tämä teema pitää sisällään haastattelemieni urheilutoimittajien määrittelyjä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudelle sekä arvioita urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tämänhetkisestä tilasta ja tulevaisuudesta. Analyysivaiheessa olin nimennyt teeman journalismin ideologiaksi ja journalismin tehtäväksi, mutta muutin teeman urheilujournalismin

yhteiskunnallisuuden määrittelyksi kunnioittaakseni liikuntasosiologisesta tutkimusperinteestä tuttua käsitteiden määrittelemisen kulttuuria. Samalla halusin lisätä tämän tutkielman merkitystä urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tarkastelussa.

Portinvartijateorian tulkintoihin nojaavan teemoittelun jako toimittajan subjektiivisten voimien sekä organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimien yläluokkiin auttoi minua hahmottamaan yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuteen vaikuttavia voimia tarkkarajaisemmin. Teemoiksi nostamani portinvartijuuteen vaikuttavat toimittajan subjektiiviset voimat ovat *urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus* sekä *urheilutoimittajan journalistiset taidot*. Portinvartijuuteen vaikuttavat organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimia kuvaavat teemat ovat *urheilutoimitusten resurssit*, *mediaurheilu*, *urheilijat urheilujournalismin lähteinä* sekä *yleisö*. Alla oleva taulukko 1 esittää portinvartijateorian mukaisten teemojen jaon kahteen yläluokkaan sekä yläluokkien ulkopuolella olevan erillisen suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tilaa tarkastelevan teeman.

TAULUKKO 1 Laadullisen sisällönanalyysin yläluokat ja teemat

Teema 1:	Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden määrittely
Yläluokka:	Portinvartijuuteen vaikuttavat toimittajan subjektiiviset voimat
Teema 2:	Urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus
Teema 3:	Urheilutoimittajan journalistiset taidot
Yläluokka:	Portinvartijuuteen vaikuttavat organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimat
Teema 4:	Urheilutoimitusten resurssit
Teema 5:	Mediaurheilu
Teema 6:	Urheilijat urheilujournalismin lähteinä
Teema 7:	Yleisö

Portinvartijoiden kohtaamat voimat vaikuttavat portin läpäisyyn joko positiivisesti tai negatiivisesti. Yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuutta tarkasteltaessa se tarkoittaa yhteiskunnallisuutta edistäviä tai vastustavia voimia. Taulukkolaskentaohjelmassa työskennellessäni värikoodasin yhteiskunnallisuutta edistävät voimat vihreällä ja vastustavat voimat keltaisella. Mikäli teemoiteltu analyysiyksikkö jäi värittämättä, oli analyysiyksikkö analyysin lopputuloksen kannalta merkityksetön.

Alla taulukko 2 havainnollistaa teemojen muodostuksen vaiheita taulukointia hyödyntäen. Taulukon kuvaamassa esimerkissä portinvartijuuteen vaikuttavat toimittajan yhteiskunnallisen habituksen ja urheilutoimitusten resurssien edistävät voimat olen koodannut vihreällä ja vastustavat voimat vastaavasti keltaisella. Vasemmalta oikealle tarkasteltuna taulukko kuvaa haastattelusitaatin tiivistymistä ajatuskokonaisuudeksi ja niin edelleen varsinaiseksi teemaksi sekä teemojen sijoittelua yläluokkiin. Taulukon viimeisessä sarakkeessa on ”urheilujournalismin yhteiskunnallisuus” kokoavana käsitteenä varmistamassa, että analyysiyksiköt ja teemat ovat tämän tutkimuksen kannalta relevantteja.

TAULUKKO 2 Havainnollistava esimerkki teeman muodostuksen vaiheista värikoodeja apuna käyttäen.

HAASTATELTAVA	ANALYYSIYKSIKKÖ: AJATUSKOKONAISUUS	AJATUSKOKONAISUUDEN TIIVISTYS	TEEMA	YLÄLUOKKA: A) Toimittajan subjektiiviset voimat B) Instituution, organisaation ja sosiaalisten järjestelmien voimat	KOKOAVA KÄSITE
H4	Meillä on vaan syntynyt ja tullut alalle uusi sukupolvi urheilujournalisteja, jotka on niinku ensisijaisesti journalisteja ja toiseksi vasta kiinnostunut urheilusta.	Urheilutoimittajien uusi sukupolvi haluaa olla ensisijaisesti journalisteja.	Urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus	Toimittajan subjektiiviset voimat	URHEILU- JOURNALISMIN YHTEIS- KUNNALLISUUS
H5	Tavallaan siinä auttaa se, että jos on ikään kuin jonkinlainen niinku track record, että on näyttää, että on käsitelty onnistuneesti joitain aiheita. Että on tehnyt hyviä juttuja ja käsitelty niitä kunnioittavasti niitä urheilijoita ja niin edelleen. Ja sitten tavallaan se luottamus voi syntyä niinku sillä tavalla kahta kautta, että ikään kuin luottamuksella siihen urheilutoimittajaan tai sitten luottamuksella sen urheilutoimittajan työhön.	Kun urheilutoimittaja on tehnyt ansioituneita juttuja ja ollut luottamuksen arvoisen, luottamussuhde lähteiden kanssa vahvistuu.	Urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus	Toimittajan subjektiiviset voimat	
H1	Että ylipäättänään urheilujournalismi elää, niin se ei kuitenkaan elä tällä hetkellä niistä tähtiluokan yhteiskunnallista jutuista, vaan se elää niistä klikeistä ja sitten semmoisesta niinku sen arjen pyörittämisestä, sen rytmin seuraamisesta.	Urheilujournalismi elää urheilun syklistydestä, jolloin yhteiskunnallisten juttujen perustelu on toimitusten arjessa vaikeaa.	Urheilutoimitusten resurssit	Instituution, organisaation ja sosiaalisten järjestelmien voimat	
H2	Siitä ei ole tullut niinkään saavutettu käytäntö, vaan semmoinen hieman tavoittamattomien jäänyt ihanne, jota kohti monen toimittajan sielu halajaa. Kun resurssitkin kiristyy ja armoston nettidata näyttää urheilujournalismille ihan toisenlaista suuntaa.	Nettiutisoinnin myötä kiireinen työtahti ja resurssien leikkaus tekevät laadukkaasta ja yhteiskunnallisesta urheilujournalismista tavoittamattoman ilmiön.	Urheilutoimitusten resurssit	Instituution, organisaation ja sosiaalisten järjestelmien voimat	
H3	Ei ainakaan meillä pitäisi törmätä resurssikysymyksiin, meillähän on nytten hyvin resursoitu urheilutoimitus, joka pystyy myös tuollaisia juttuja tekemään.	Yhteiskunnallisuus ei törmää resurssikysymykseen valtakunnallisissa medioissa.	Urheilutoimitusten resurssit	Instituution, organisaation ja sosiaalisten järjestelmien voimat	
H5	Yks muuttuva tekijä on aina se, että urheilujournalismissa tuntuu, että niinku aina valitetaan resurssista, resurssien puutteesta. Mutta onko sitten vähän niinku, haukutaanko siinä vähän vääriä puuta, että tavallaan pitäisikö sitten niinku priorisoida asioita toisin? Ja ehkä tässä juuri kohtaa niin se semmoinen urheilujournalismin kehittyminen siihen suuntaan, että se on jotain muuta kuin vain tapahtumajournalismia, niin se edesauttaa sitä, että pystytään paremmin toteuttamaan jotain vaikkapa tuollaista ideaalia.	Resurssien puute ei välttämättä ole syy yhteiskunnallisen urheilujournalismin vähäiselle määrälle, vaan se, että toimituksissa keskitytään väärin asioihin.	Urheilutoimitusten resurssit	Instituution, organisaation ja sosiaalisten järjestelmien voimat	

5 TULOKSET

Tässä luvussa analysoin tutkimuksen tuloksia, jonka seurauksena pyrin löytämään vastauksia suomalaisten urheilutoimittajien ja urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden välistä suhdetta tarkasteleviin kysymyksiin. Tutkimusongelma *"Onko urheilu suomalaisille urheilutoimittajille osa yhteiskuntaa?"* ohjasi minua tarkastelemaan urheilutoimittajien työtä journalismina, johon kuuluvat niin journalistisen profession eetos ja sille osoitetut tehtävät, mutta myös urheilutoimitusten arkea ohjaileva mediaurheilun kokonaisuus.

Tulosluku on jaettu analyysin teemojen mukaisesti seitsemään alalukuun, joista ensimmäisessä tarkastelen sekä urheilutoimittajien määritelmiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudelle että heidän näkemyksiään urheilujournalismin yhteiskunnallisen roolin toteutumisesta. Ensimmäinen teema ja näin ollen myös tulosluvun ensimmäinen alaluku vastaa kokonaisuudessaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, *"Kuinka urheilutoimittajat kokevat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden?"*

Tulosluvun alaluvuissa 2-7 tarkastelen portinvartijateoriaa hyödyntäen urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta edistäviä ja sitä vastustavia tekijöitä. Näissä alaluvuissa vastaan tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen eli *"Millaiset tekijät vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen osana journalismin portinvartijaroolia?"* Analysoin haastatteluvastauksia portinvartijateorian avulla muodostamiini teemojen kautta, jotka olen jakanut teorian tulkintojen mukaisesti kahteen yläluokkaan. Toimittajan subjektiivisia voimia käsittelevän yläluokan teemat ovat urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus sekä urheilutoimittajan journalistiset taidot. Organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimia käsittelevät teemat ovat urheilutoimitusten resurssit, mediaurheilu, urheilijat urheilujournalismin lähteinä sekä yleisö. Portinvartijuuden viitekehyksessä analysoimani teemat ovat muuttujia, jotka joko positiivisina tai negatiivisina voimina

vaikuttavat siihen, läpäiseekö yhteiskunnallisuus julkisuuden portteja urheilujournalismin parissa.

5.1 Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden määritelmiä ja urheilutoimittajien näkemyksiä sen toteutumisesta

Haastateltavien vastauksista käy ilmi, että yhteiskunnallinen urheilujournalismi käsittelee urheilua ja liikuntaa osana yhteiskuntaa. Urheilujournalismin yhteiskunnallisuus näyttäisi tiivistyvän näkemyksiin, joiden mukaan urheilu tunnustetaan yleisesti osaksi yhteiskuntaa ja urheilujournalismin tehtäviin kuuluu tarkastella urheilua yhteiskunnan sääntöjen ja normien mukaisena toimintana.

Mun mielestä se tarkoittaa sitä, että urheilujournalismissa nähdään urheilu osana yhteiskuntaa. Ja osataan niinku nostaa niitä asioita urheilusta esiin, jotka on yhteiskunnallisesti merkittäviä tai yhteiskunnallisesti merkittäviä epäkohtia. (H3)

[Urheilujournalismin yhteiskunnallisuus tarkoittaa] sen tunnustamista, että urheilu on osa yhteiskuntaa. Se tarkoittaa sitä, että tunnustetaan, että urheilu on osa yhteiskuntaa ja tehdään se näkyväksi. Kerrotaan, että sitä tehdään yhteiskunnan normien ja lakien alaisuudessa. (H2)

Samalla urheilujournalismin yhteiskunnallisiin tehtäviin kuuluu tarttua urheilun oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiin. Näihin havaintoihin nojaten urheilujournalismin yhteiskunnallisuus vaikuttaisi kaventavan urheilujournalismin ja muun journalismin kentän välistä kuilua.

Ihan perusjuttuja, että yhteiskunnallinen urheilujournalismi tutkii sitä koko ajan, että mikä on oikeudenmukaisia, miten oikeudenmukaisuus toteutuu urheilussa, sitten jotkut ihan semmoisia perusoikeusasioita. -- Mä näkisin sen, että onko urheilu tasa-arvoista, onko urheilu oikeudenmukaista. -- Urheilun sisäiset kysymykset ja että ne on kunnossa, se on yhteiskunnallista urheilujournalismia. (H1)

Urheilujournalismin yhteiskunnallisuus näkyy myös toimittajien tavoissa tarkastella urheilijoita ja urheilusuorituksia. Yhteiskunnallisella otteella toteutettu urheilujournalismi pyrkii näkemään urheilun julkisuuskuvan taakse ja kertomaan urheilusuoritusten takana olevista ihmisistä. Haastateltava totesi, että hänen mukaansa urheilutoimittajan työssä on kiinnostavampaa kirjoittaa urheilijoista ihmisinä kuin vain urheilijoina. Tällöin urheilujournalismin yhteiskunnallisten aiheiden keskiössä ei ole urheilu, vaan ihmisyyttä käsittelevät teemat.

Urheilijat on mun mielestä ensisijaisesti ihmisiä ja sitten näen sen niin kuin ihmisyyden ja sitten se monesti on kiinnostavampaa kirjoittaa niistä urheilijoista ihmisinä kuin vain urheilijoina, että se niiden ihmisyyys ei typisty vain siihen urheiluun, vaan että näkee ne kokonaisina ihmisinä. (H5)

Yhteiskunnallista urheilujournalismia voidaan lähestyä myös journalismin yleisösuhteen kautta. Aineisto tarjoaa näkökulman, jonka mukaan yhteiskunnallinen urheilujournalismi puhuttelee urheilusuorituksista kiinnostuneen seuraajakunnan lisäksi myös laajempia yleisöjä. Nämä laajemmat yleisöt kiinnostuvat urheilujournalismista sen yhteiskunnallisten aihevalintojen kautta, jolloin urheilujournalismi paljastaa lukijoilleen asioita, joilla on urheilusuoritusten ulkopuolisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä.

Parhaiten mä sen tiivistän niin, että urheilujournalismi on yhteiskunnallisesti merkityksellistä. Se koskettaa parhaimmillaan lähes jokaista suomalaista jollakin tavalla. Se kirjoittaa asioista, jotka koskettavat isompaa joukkoa kuin "hardcore-urheilufaneja". Se paljastaa asioita, joilla on yhteiskunnallista merkitystä ja se tuo esille asioita, joilla on vaikutusta yhteiskuntaan. Ja se suurin osa siitä tapahtuu kilpailujen ja huippu-urheilun ulkopuolella. (H4)

Yhteiskunnallisen urheilujournalismin merkitys medialiiiketoiminnan tulevaisuuden näkymissä konkretisoituu urheilun ja liikunnan yhteiskunnallisella tärkeydellä, jota haastateltava kuvaa "miljardien kokoiseksi bisnekseksi" ja "Suomen suurimmaksi kansanliikkeeksi" sekä toteaa, että "se liikuttaa ja koskettaa yli miljoonaa ihmistä päivittäin". Näin terveys- ja liikuntapolitiikka voidaan perustella osaksi urheilujournalismin aihekirjoa, mikä kasvattaa urheilujournalismin lukijakuntaa ja rakentaa sille koko kansaa koskettavan aihealueen. Liikuntapolitiikkaa käsittelevä urheilujournalismi ei perustu urheilusuorituksiin, vaan siinä korostuvat urheilun ja liikunnan kansanterveydellinen merkitys ja rooli yhteiskunnassa.

Urheilujournalismin tehtävä on kasvattaa lukijakuntaa, kasvattaa urheilun ja urheilujournalismin merkitystä. Ja se seuraava polku, joka on vielä käymättä, joka on alulla, on yhteiskunnallisen urheilujournalismin polku. Urheilu ja liikunta ja siihen liittyvä asia on Suomessa miljardien kokoinen bisnes. Se liikuttaa yli miljoonaa ihmistä päivittäin. Se koskettaa yli miljoonaa ihmistä päivittäin. Siitä on ihan hyvin sanottu ja perustellusti sanottu, että tässä on Suomen suurin kansanliike. -- Jos tällä toiminnalla ei ole yhteiskunnallista merkitystä, niin millä sitten on yhteiskunnallista merkitystä? Me tiedetään tasan tarkkaan, mikä on liikunnan merkitys tulevaan eläkepommiin ja SOTE-pommiin niinku ennaltaehkäisevä vaikutus. -- Ja tämä on kaikki liikuntapolitiikkaa ei tää oo sosiaalipolitiikka. Eli kaikki, mikä urheilussa tapahtuu, linkittyy yhteiskuntaan. (H4)

Urheilujournalismin yhteiskunnallisuus kattaa myös mediaurheilun rakenteiden ja kansainvälisten urheilutapahtumien kriittisen tarkastelun. Näissä tapauksissa sisällöt kertovat huippu-urheilun käännteistä, mutta varsinainen juttukärki löytyy jostain muualta kuin urheilusuorituksista, esimerkiksi kisaisäntämaan ihmisoikeustilanteesta.

No sitten, jos me puhutaan näistä arvokisoista, on niitä sitten Kiinassa tai Valko-Venäjällä tai Qatarissa, niin jos nää ei ole yhteiskunnallisia kysymyksiä, nää on todella isoja yhteiskunnallisia kysymyksiä, mikä sitten on? (H4)

Urheilujournalismin tämänhetkisen yhteiskunnallisen roolin tarkastelu jakaa tutkielman haastateltavien mielipiteitä. Haastatteluvastausten mukaan journalismin alalajina urheilujournalismilla koetaan lähes automaattisesti yhteiskunnallinen rooli, mutta toisaalta myös urheilujournalismin yhteiskunnallisen kirjoittelun aikakauden nähdään koittavan vasta myöhemmin.

Alla haastateltavat perustelevat urheilujournalismin yhteiskunnallisen roolin toteutumisen sillä, että urheilu on osa yhteiskuntaa ja siksi sitä käsitellään yhteiskunnallisista lähtökohdista. Toinen merkittävä tekijä on se, että urheilujournalismi on journalismia, mikä edellyttää urheilujournalismilta yhteiskunnallista otetta. Urheilujournalismin yhteiskunnallinen rooli juontuu siis journalismin tehtävistä ja sen toteutuminen on mitä suurimmissa määrin kiinni urheilutoimitusten valinnoista. Asia voidaan nähdä myös niin, että yhteiskunnallisen tarttumapinnan puute ohentaa urheilujournalismin asemaa journalismina.

Urheilu on osa yhteiskuntaa ja urheilujournalismin pitää silloin käsitellä urheilua osana yhteiskuntaa. (H3)

Tavallaan vääjäämättä onkin se, että tavallaan se niinku se yhteiskunnallinen rooli on siinä sisäänrakennettuna ja ihan samalla tavalla, kun taas viittaaan niinku mihin tahansa muuhun journalismin alalajiin, että se on siinä sisäänrakennettuna. (H5)

Urheilujournalismin itsestään selvän yhteiskunnallisen roolin vastapainoksi tämän tutkielman aineistosta löytyi kuitenkin näkemyksiä, joiden mukaan urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden toteutuminen ei ole ilmeistä. Urheilujournalismin yhteiskunnallinen rooli kyllä tiedostetaan, mutta sen varsinainen toteutuminen nähdään vasta tulevaisuudessa. Yhteiskunnallisen urheilujournalismin heikkoa asemaa kuvaa myös se, että sen koetaan olevan toistaiseksi yksittäisten toimittajien harteilla. Urheilujournalismia ei siis vielä nähdä automaattisesti yhteiskunnallisena, mikä korostaa myös toimitusten ja esihenkilöiden asemaa urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden edistämässä.

Sillä ei ole, mutta tuota sillä voisi olla. Mutta se asia pitäisi perata huolellisesti ja sieltä toimitusten puolella ja tuota esihenkilöiden puolella. -- Tällä hetkellä semmoinen jonkunlainen niinku roolin tapainen, mutta enemmän tuntuu, että ne on yksittäisten toimittajien ehdotuksia ja intohimon kohteita. (H1)

Toisaalta urheilujournalismin yhteiskunnallisuus nähdään toistaiseksi vain koko kansakuntaa koskettavien sukupolvikokemusten rakentajana, jolloin varsinaiset yhteiskunnalliset juttuaiheet paitsioon. Tällöin urheilujournalismin yhteiskunnallisuus toteutuu urheilujournalismissa, joka onnistuu suomalaisen urheilumenestyksen kautta keräämään kansan yhteen ja puhuttelemaan koko väestöä.

Ei, vielä. On pieni, mutta ei vielä. Iso rooli siinä, että sitten kun tulee oikeasti sukupolvikokemuksia. (H4)

Yhteiskuntaa tarkastelevien näkökulmien puuttuminen alentaa urheilujournalismin journalistista arvoa ja haastateltava tiivistää tämänhetkisen urheilujournalismin tilan "epäjournalismiksi". Urheilutoimittajien silmissä yhteiskunnallisuus on siis sidoksissa urheilujournalismin journalistisiin arvoihin ja uskottavuuteen, mikä positioi urheilujournalismia journalismin kentällä.

No ensinnäkin se on alun perin hyvin, epäjournalismia. Se ei ole journalismia, mutta mä olen tätä asiaa pohtinut paljon. (H4)

Urheilujournalismin yhteiskunnallisen roolin toteutumista käsittelevien näkemysten vedenjakajana voidaan nähdä se, kuinka kriittisesti toimittajat katsovat suomalaisen urheilujournalismin kenttää. Näkemyksissä, joiden mukaan yhteiskunnallinen rooli toteutuu, urheilujournalismi seurailee journalismin eetosta ja toteuttaa journalismille osoitettuja tehtäviä. Kun yhteiskunnallisen roolin ei koeta toteutuvan, nähdään urheilujournalismin yllä kriittisesti "epäjournalismin" varjo.

5.2 Urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus

Yhteiskunnallinen habitus positioi toimittajaa journalismin kentällä toimittajan henkilökohtaisen identiteetin sekä muiden hänestä rakentamien mielikuvien mukaisesti. Nämä identiteetit ja mielikuvat heijastelevat yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuteen urheilutoimittajien omia valintoja, mutta myös urheilujournalismin kentän suhdetta urheilujournalismin yhteiskunnallisiin sisältöihin.

Urheilutoimittajan yhteiskunnalliseen habitukseen on mahdollista suhtautua työmarkkinalähtöisesti kilpailuvalttina, joskaan tätä kilpailuvalttia ei tutkielman aineiston mukaan suomalaisen urheilujournalismin parista juurikaan löydy. Haastateltavien kertomuksiin pohjautuen yhteiskunnallinen kirjoittelu rakentaa urheilutoimittajille brändiarvoa. Kun yhteiskunnallisen urheilujournalismin ympärille rakentunutta habitusta peilataan haastateltavien näkemyksiin urheilutoimittajan työstä, nähdään se urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta edistävänä tekijänä. Lisäksi toimittajan yhteiskunnallinen habitus vaikuttaa myönteisesti urheilutoimittajan asemaan työmarkkinoilla.

Sieltä saattaa löytyä sieltä päästä kilpailuvaltti. -- Niitä on aika vähän, jotka vielä hallitsee sen, niin sieltä todella voi löytyä semmoinen niinku leipäpuu. -- Voiko sieltä tehdä tällöisen niinku, lähes brändin itsestään? Niin minun arvioni mukaan voi. (H1)

No siis sillä on brändiarvo. Niinku aiemmin puhuttiin, sillä on se omanarvontunnon arvo. Ja sitten sillä on tietty ihanearvo. (H2)

Urheilutoimittajan yhteiskunnallisen habituksen kahdenvälisyys, näkyy ympäriltä tulevana arvostuksena. Haastateltavan mukaan yhteiskunnallinen journalismi on suoraan verrannollinen toimittajan nauttimaan arvostukseen.

Mitä enemmän yhteiskunnallista journalismia teet, sitä arvostetumpia ne tyypit on. (H4)

Urheilutoimittajat kokevat kollegoiden yhteiskunnallisen kirjoittelun arvostettavana. Tulkintani mukaan toimittajien tuntemukset kollegoiden yhteiskunnallisesta kirjoittelusta koetaan positiivisena esimerkkinä eikä esimerkiksi kadehdittavana kilpailuasetelmana. Tutkielman aineistossa viitattiin yhteiskunnallisista aiheista kirjoittavaan urheilutoimittajaan, joka koettiin yhteiskunnallisen urheilujournalismin meritoituneena esimerkinnäyttäjänä. Yksittäisen urheilutoimittajan yhteiskunnallisella habituksella voi siis olla merkittävä vaikutus suomalaisen urheilujournalismin tapaan käsitellä urheilua ja tarttua yhteiskunnallisiin aiheisiin.

Hänhän on niinku omissa jalkapallojutuissaan tosi hienosti tuonut isompaa kuvaa näiden pelaajien elämäntarinoiden kautta suomalaiseen jalkapalloon ja suomalaiseen jalkapallojournalismiin. Niin varmasti kun, no tämän henkilön jutut on valtavan hyviä, ne on luettuja ja ne on myös niinku tavallaan palkintolautakuntien mielestä ansioituneita. Niin varmasti sillä niinku myös semmoinen vaikutus, että muutkin haluaa ja ymmärtää, että tällaisiakin juttuja voi tehdä. (H3)

Urheilutoimittajan ja urheilijan välistä lähdesuhdetta tarkasteltaessa yhteiskunnallisen habituksen kahdenvälisyys näyttäisi edistävän urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta. Eräs haastateltava kokee, että toimittajan aiemmat yhteiskunnalliset jutut toimivat "track recordina" eli eräänlaisena ansioluettelona ja rakentavat siten työlle luottamukseen perustuvaa mainetta. Urheilijoiden tunnustamalla toimittajan yhteiskunnallisella habituksella on siis vaikutusta jutun tekoprosessiin ja urheilijan kanssa rakennettavaan luottamussuhteeseen. Tulkitsen asian siten, että rakentuneen luottamussuhteen myötä alalle on muodostumassa yhteiskunnallisen habituksen omaava toimittajajoukko, joita urheilijoiden on yhteiskunnallisissa kysymyksissä helppo lähestyä.

Tavallaan siinä auttaa se, että jos on ikään kuin jonkinlainen niinku "track record", että on näyttää, että on käsitellyt onnistuneesti joitain aiheita. Että on tehnyt hyviä juttuja ja käsitellyt niitä kunnioittavasti niitä urheilijoita ja niin edelleen. Ja sitten tavallaan se luottamus voi syntyä niinku sillä tavalla kahta kautta, että ikään kuin luottamuksella siihen urheilutoimittajaan tai sitten luottamuksella sen urheilutoimittajan työhön. (H5)

Yhteiskunnallinen journalismi nähdään merkittävänä osana urheilujournalismia ja urheilutoimittajan journalistista identiteettiä. Alla haastateltava reflektoi työuransa aikana tekemiään valintoja ja kertoo korostaneensa urheilujournalismin parissa journalistisia periaatteita, vaikka urheilujournalismia ei voidakaan pitää hänen näkemystensä mukaan yhteiskunnallisesti merkittävänä, esimerkiksi politiikan journalismin veroisena. Juuri kyseinen haastateltava kuvasi tämän tulosluvun

aiemmassa osassa urheilujournalismia hyvin "epäjournalistiseksi" journalismin muodoksi. Näkemykset vahvistavat alan sisältä kumpuavaa arvostuksen puutetta ja muutostarpeita, jotka näyttäisivät olevan seurausta journalistisen ideologian ja journalismille osoitettujen tehtävien kaipuusta.

Mä silloin päätin ja oli mun pyhä periaatteeni, että mä suhtaudun tähän aihealueeseen, vaikka se ei ole yhteiskunnallisesti niin merkittävä kuin olisi joku politiikka tai joku muu, niin mä suhtaudun siihen journalistisesti samalla periaatteella. (H4)

Aineistosta esiin nousseeseen journalismin eetoksen kaipuuseen vastaa ainakin osittain urheilutoimittajien sukupolvenvaihdos. Alalle tulevan uuden toimittajasukupolven tavoitteleva habitus ohjaa uusia urheilutoimittajia olemaan ensisijaisesti journalisteja ja vasta sitten kiinnostuneita urheilusta. Habituksen rakentuminen journalististen rutiinien ja journalismin eetoksen varaan vie urheilujournalismia kohti arvostetumman journalismin asemaa.

Meillä on vaan syntynyt ja tullut alalle uusi sukupolvi urheilujournalisteja, jotka on niinku ensisijaisesti journalisteja ja toiseksi vasta kiinnostunut urheilusta. (H4)

Yhteiskunnallista habitusta tavoittelevien nuorten toimittajien silmissä urheilujournalismi voi kuitenkin tuntua luotaantyöntävältä jo siinä vaiheessa, kun toimittajat hakeutuvat alalle. Nuoret toimittajat, jotka tiedostavat journalismin yhteiskunnalliset ihanteet, eivät välttämättä hakeudu urheilutoimituksiin urheilujournalismin koetun kunnianhimon puutteen vuoksi, eikä alalla tarpeellisena koettua sukupolvenvaihdosta näin ollen tapahdu. Nykyisen toimittajakunnan on siis kyettävä osoittamaan urheilujournalismin yhteiskunnallisuus osana urheilujournalismia ja alalle tulevien urheilutoimittajien on tiedostettava urheilujournalismin kentällä käynnissä oleva murros.

Urheilujournalismi on vähän tietyllä tavalla tekijävajeessa, koska nuoria ei mahdollisesti paljon kiinnosta hakeutua tänne. Se näkyy ihan kesätoimittajahakemuserissä. Henkilö X sitä tossa harmitteli just, että minkä takia hyviä kunnianhimoisia toimittajia ei hakeudu urheilujournalismin pariin. Mistä voi tietysti esittää jatkokysymyksen, että onko urheilujournalismi ollut riittävän hyvää ja kunnianhimoista, että se olisi houkuttelevaa. (H2)

Urheilujournalismin kunnianhimon puute ja siitä johtuva alan karttaminen voidaankin nähdä ammattikunnan kriitikittömyyden seurauksena, sillä perinteisesti urheilujournalismin on katsottu suojelevan urheilua kritiikin esittämisen sijaan.

Yksi on semmoinen, että urheiluun ajautuneilla journalisteilla tai urheilua tekevilla journalisteilla on tietenkin sisäänrakennettu, tavallaan niinku kaikilla journalisteilla omalla aihealueellaan on semmoinen sisäänrakennettu vähän niinku National Geographic -toimittajan tyyppinen kromosomivirhe. Eli meidän yksi tärkeistä toiminnan peruskivistä on suojella sitä lajia, mitä me seurataan. (H4)

5.3 Urheilutoimittajan journalistiset taidot

Urheilujournalismi ei ole vain urheilusuoritusten raportointia, vaan kyse on yhteiskunnan ja yleisön palvelemisesta. Haastateltavien journalismikäsityksestä kumpuavat näkemykset urheilutoimittajien journalistisista taidoista vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden portinvartijuuteen, sillä urheilujournalismin yhteiskunnallisten teemojen käsittely edellyttää urheilutoimittajalta kykyä tarttua urheilusuoritusten ulkopuolisiin aiheisiin. Haastatteluaiaineistosta tekemieni havaintojen mukaan tämä taito ja mahdollisuus on vain harvoilla.

Mä sanoisin, että sitä yhteiskunnallista urheilujournalismia kykenee tekemään vielä harvempi melkein, kuin jotka ymmärtää nykyään pelistä kirjoittaa. Että meillä ei oikein, niinku muutama ehkä sitä pystyy tällä hetkellä tekemään. (H1)

Urheilutoimittajan journalistisiin taitoihin kuuluu myös kyky tehdä isotöisiä ja syväluotaavia juttuja kustannustehokkaasti, mikä voidaan nähdä portin läpäisyn edellytyksenä resurssien rajoittamassa toimitusympäristössä. Haastateltavan mukaan monissa tapauksissa yhteiskunnalliset urheilujutut ovatkin freelancer-toimittajien varassa. Tulkintani mukaan näissä tapauksissa toimittajat haluavat valikoiden keskittyä juuri yhteiskunnalliseen urheilujournalismiin ja urheilun ilmiöiden tarkasteluun, minkä freelancer-toimittajana työskentely vapautensa puolesta mahdollistaa. Tällöin toimittaja valitsee ja myy itse ideansa medioille ja varsinainen erikoistuminen yhteiskunnalliseen urheilujournalismiin tapahtuu palkkasuhteisten toimittajien ryhmän ulkopuolella.

Jos niin kuin huomataan, että on henkilöitä, jotka niinku pystyy tämän kohtuullisilla taloudellisilla kustannuksilla tekemään. Niin sitten heiltä ostetaan juttuja. -- Iso osa urheilutoimittajista ei tee ollenkaan yhteiskunnallisia juttuja ja osa taas, monet niistä on freelancereita, tekee lähes pelkästään yhteiskunnallisia juttuja. (H2)

Yhteiskunnalliset aiheet, esimerkiksi liikuntapoliittiset kysymykset, vaativat urheilutoimittajilta perinteisten urheilusuoritusten raportoinnin ulkopuolista ymmärrystä ja tietotaitoa. Haastateltavan mukaan tällaiset selvitykset ovat vaativampia perinteiseen tulosraportointiin verrattuna. Vastaavasti urheilutoimittajan journalististen taitojen ja urheilun ulkopuolisen tiedon puute ajaa urheilutoimittajia kirjoittamaan tulosjuttuja ja suoritusraportteja laajempitöisten yhteiskunnallisten selvitysten sijaan.

Sitten jos mennään johonkin isotöisempiin juttuihin tyyliin, että selvitetään, mitä nuorten harrastaminen maksaa eri lajeissa eri puolilla Suomea. Ne on tosi isoja selvityksiä. Ja monesti ne vaatii, ei välttämättä tuossa aiheessa, mutta joissain muissa, niin toisinaan ihan erilaista osaamista kuin perinteiset urheilujutut, koska on vähän eri asia analysoida valtuuston esityslistoja kuin tulosliuskoja. (H2)

Vuoden 2019 lopussa alkanut koronapandemia ravisteli urheilumaailmaa ja teki urheilujournalismin muutosten tarkastelusta ennennäkemättömän ajankohtaista. Haastateltava näkee, että kuluva vuosikymmen on urheilujournalismin historian suurimman murroksen ajanjakso. Globaalin pandemian keskeytettyä valtaosan urheilusarjojen toiminnasta, urheilutoimittajien täytyi työllistää itsensä liki kahden vuoden ajan urheilujournalismilla, jonka keskiössä eivät olleet urheilusuoritukset. Tällaisissa tilanteissa urheilutoimittajan journalistiset taidot ja kyky tarttua yhteiskunnallisiin ilmiöihin voidaan nähdä urheilutoimittajuuden ammatinharjoittamisen elinehtona ja yhteiskunnallista urheilujournalismia edistävänä tekijänä.

Mä uskallan ennustaa, että 2020-luku on suomalaisen urheilujournalismin historiassa varmaan suurimman murroksen vuosikymmen ja se on niinku tapahtumassa ja tapahtuu nyt ja sitä on korona vauhdittanut merkittävästi, koska urheilutoimittajat joutu työllistämään itsensä melkein kahden vuoden ajan niin, ettei melkein ollut ollenkaan mitään tulosta kirjoitettavaksi. (H4)

Tulosten raportointi on osa urheilujournalismin palvelujournalistista piirrettä, mutta urheilutoimittajan on oltava työssään kuitenkin monipuolinen toimittaja. Urheilutapahtumien raportointi on siis osa ammatin työnkuvaa, mutta urheilusuoritusten lisäksi urheilutapahtumia on kyettävä käsittelemään kriittisesti yhteiskunnallisessa kontekstissa, josta esimerkkinä haastateltava käyttää vuonna 2022 Pekingissä järjestettyjä talviolympialaisia. Toimittajan on osattava muuttaa rooliaan raportoivasta toimittajasta kriittiseksi tarkastelijaksi, mikä voidaan nähdä mitä suurimmassa määrin osana toimittajan ammattitaitoa. Pelkälle suorituskeskeiselle raportoinnille ei näyttäisi olevan tulevaisuudessa sijaa.

No sitten kun kisat on annettu Pekingiin, niin me käsitellään sitä hiihtoa ja me käsitellään sitä mäkihyppyä sillä tavalla journalistisesti kuin se kuuluu, koska se itse urheilusuoritus, sehän on politiikasta aina irrallinen. Mutta se urheilutapahtuma ja siihen urheiluun muuten liittyvät asiat on aina poliittisia ja yhteiskunnallisia ja ne pitää myös pystyä käsittelemään journalistisesti, objektiivisesti ja tasapuolisesti siihen kontekstiin kuuluvina asioina. Eli sä pystyt olemaan hiihtotoimittaja ladun varressa, joka tekee piinkovan jutun Iivo Niskasen suorituksesta, ja minuutti myöhemmin sä pystyt olemaan helvetin kriittinen yhteiskunnallinen urheilujournalisti, joka kertoo, että näitä kisoja ei olisi koskaan pitänyt tuoda tänne, koska tämä maa on diktatuuri. (H4)

Monipuolinen työkokemus toimittajana edesauttaa toimittajaa tarttumaan yhteiskunnallisiin aiheisiin. Erään haastateltavan mukaan työskentely uutistoimituksessa on auttanut häntä henkilökohtaisesti ymmärtämään paremmin urheilua osana muuta yhteiskuntaa ja näkemään urheilujournalismin parissa sellaisia yhteiskunnallisia aiheita, jotka olisivat saattaneet jäädä huomaamatta ilman urheilujournalismin ulkopuolista työhistoriaa. Työkokemus ja ymmärrys journalismin muista alalajeista rakentavat toimittajalle monipuolista ymmärrystä yhteiskunnasta, mikä heijastuu urheilujournalismin aihevalintoihin. Asia on

tulkittavissa myös siten, että ainoastaan urheilun parissa toimittajana kasvaminen saattaa kaventaa ymmärrystä urheilun ja yhteiskunnan välisestä suhteesta, minkä lopputuloksena syntyy vahvasti urheilusuorituksiin keskittyntä urheilujournalismia.

No sanotaan sillein, että lähtökohtaisesti se, että mä oon ollut uutistoimituksessa töissä, niin tuota auttaa. Että se on auttanut niinku näkemään ehkä eri näkökulmasta urheilua. Ja näkemään sen paremmin yhteiskunnan muuna osana, niinku se luonnollisesti onkin. Mutta että tavallaan näkemään sellaisia aihevalintoja, joita mä en ehkä näkisi ilman sitä uutistoimittajataustaa. (H5)

5.4 Urheilutoimitusten resurssit

Urheilutoimitusten resurssit vaikuttavat urheilutoimittajien portinvartijoina tekemiin päätöksiin. Toimitusten käytössä olevat resurssit voivat olla riittävät ja yhteiskunnallista kirjoittelua mahdollistavat, mutta ne saatetaan myös kokea niukoiksi, jolloin urheilutoimittajat keskittyvät ajankäytössään lähinnä urheilun syklisestä uutisvirrasta selviämiseen. Haastattelemieni urheilutoimittajien näkemysten mukaan työ valtakunnallisten medioiden urheilutoimituksissa näyttäisi pääsääntöisesti olevan resursoitu siten, että urheilutoimittajien on arjessaan mahdollista paneutua ja syventyä yhteiskunnallisiin aiheisiin.

Ei ainakaan meillä pitäisi törmätä resurssikysymyksiin, meillähän on nytten hyvin resursoitu urheilutoimitus, joka pystyy myös tuollaisia juttuja tekemään. (H3)

Henkilökohtaisesti voin sanoa näin, että meillä on erilaisia vuoroja ja osa niistä on sitten tämmöisiä, missä pystyy tekemään niinku vähän pidempää juttua ja syvällisempää ja kirjoittamaan ja hankkimaan taustatietoja. (H5)

Aineisto tarjoaa myös näkökulman, jonka mukaan resurssien riittämättömyys voidaan nimetä yhteiskunnallista urheilujournalismia jarruttavaksi tekijäksi. Yhteiskunnalliset urheilujutut koetaan isotöisinä ja aikaa vievinä työtehtävinä, mutta niihin tarvittavaa aikaa ei ole toimitusten arjessa riittävästi tarjolla. Näin yhteiskunnalliset jutut jäävät tekemättä, etenkin kun selvitysten lopputuloksista ei ole varmuutta ja samalla toimitukset ovat tarkkoja ajankäytöstään.

Minkä takia sitten niitä yhteiskunnallisia juttuja ei tehdä, niin keskeisin syy on varmaan se, että ne on monesti aika isotöisiä juttuja. Niiden tekemiseen tarvitaan paljon aikaa ja vaivaa. Ja sitä ei toimituksen arjessa lähestulkoonkaan aina ole tarjolla. Osa niistä on todella työläitä. Ja kaikissa tapauksissa ei voi olla varma lopputuloksesta, siis siitä, että saadaan vetävä juttu aikaiseksi. Ja kun toimitusten nykyajassa ollaan tosi tarkkoja siitä, mihin niitä työtunteja käytetään. (H2)

Yhteiskunnallisten juttujen mahdollisuuksia syövät myös urheilutoimituksille asetetut verkkosivustojen kävijätavoitteet, jotka ohjaavat tekemistä verkkojournalismi

edellä. Verkkosivustojen tavoitteet sanelevat näin urheilutoimittajien työn ajankäyttöä, mikä johtaa useiden lyhyempien ja kevyempien sisältöjen toteuttamiseen yksittäisen syvällisen selvityksen sijaan. Samalla paneutuvasta ja huolellisesta yhteiskunnallisesta urheilujournalismista on tullut ”tavoittamattomiin jäänyt ihanne”. Näyttää siltä, että ainakin jossain määrin verkkosivujen tavoitteisiin nojaava työn resursointi ohjaa urheilujournalismin parissa tehtyjä valintoja etäämmäksi yhteiskunnallisista sisällöistä.

Etä ylipäättänsä urheilujournalismi elää, niin se ei kuitenkaan elä tällä hetkellä niistä tähtiluokan yhteiskunnallista jutuista, vaan se elää niistä klikeistä ja sitten semmoisesta niinku sen arjen pyörittämisestä, sen rytmin seuraamisesta. (H1)

Siitä ei ole tullut niinkään saavutettu käytäntö, vaan semmoinen hieman tavoittamattomiin jäänyt ihanne, jota kohti monen toimittajan sielu halajaa. Kun resurssitkin kiristyy ja armoton nettidata näyttää urheilujournalismille ihan toisenlaista suuntaa. (H2)

Toisinaan journalistisen työn ideoinnin ja aikapaineen ristiriita johtaa siihen, että urheilutoimittajan on käytettävä syvällisempien juttujen valmisteluun omaa vapaa-aikaansa. Urheilujournalismin yhteiskunnalliset juttuaiheet edellyttävät toimittajalta sitoutumista ja uhrauksia työ- ja vapaa-ajan välisessä tasapainottelussa.

Ehkä työn hektisyys tuntuu ajoittain siinä, että tuntuu, että sille ajatustyölle ja sille suunnittelutyölle on liian vähän aikaa. Tai sitten se niinku tavallaan työ tunkee vapaa-ajalle, että sit sitä pitää sitä suunnittelutyötä tehdä vapaa-ajalla. (H5)

Urheilutoimitusten käytössä olevat henkilöresurssit koetaan äärimmäisen niukoiksi verrattuna toimitusten muihin osastoihin. Kovan työtahdin takia urheilutoimittajilla on mahdollisuus käyttää yksittäisiin juttuihin vähemmän aikaa, mikä on luonnollisesti pois journalistisesta harkinnasta, aiheeseen perehtymisestä, aineiston kartuttamisesta ja siten myös työn lopullisesta laadusta. Kiireisessä arjessa suuritöiset yhteiskunnalliset juttuaiheet joutuvat paitsioon.

Mutta niin kuin urheilun iltoihin verrattuna ne vaali-illat muistuttaa työtahdiltaan ihan tavallista iltaa urheilutoimituksessa, siis tosin sillä erotuksella, että suurempien resurssien ansiosta ja tarkempien suunnitelmien ansiosta toimittajille ne on yleensä urheilun iltoja kevyempiä. (H2)

Urheilutoimitusten niukkojen resurssien arvostelua voidaan tarkastella myös kriittisesti. Riittämättömistä resursseista kumpuava puhe on mahdollista kyseenalaistaa kysymällä, keskittyvätkö urheilutoimitukset silloin väärin asioihin. Haastateltava kokee, että kyse on urheilutoimitusten arjen priorisoinnista ja siitä, että työssä keskitytään urheilun syklisyydelle rakentuvaan tapahtumajournalismiin, mikä syö työpanoksen journalismin eetoksen mukaiselta yhteiskunnalliselta urheilujournalismilta. Suhtautuminen työn mahdollistaviin tai sitä rajoittaviin resursseihin vaikuttaisikin olevan toimittajakohtaista. Samalla urheilutoimitusten

resurssointi kuitenkin kertoo karua kieltään siitä, kuinka tärkeänä tai vähäpätöisenä mediat yhteiskunnallisen urheilujournalismin näkevät.

Yks muuttuva tekijä on aina se, että urheilujournalismista tuntuu, että niinku aina valitetaan resursseista, resurssien puutteesta. Mutta onko sitten vähän niinku, haukutaanko siinä vähän väärää puuta, että tavallaan, pitäisikö sitten niinku priorisoida asioita toisin? Ja ehkä tässä juuri kohtaa niin se semmoinen urheilujournalismin kehittyminen siihen suuntaan, että se on jotain muuta kuin vain tapahtumajournalismia, niin se edesauttaa sitä, että pystytään paremmin toteuttamaan jotain vaikkapa tuollaista ideaalia. (H5)

5.5 Urheilujournalismi mediaurheilun osana

Urheilua ja siten urheilujournalismin sisältöjä ei koeta muiden journalismin alalajien tavoin elämän tärkeänä osa-alueena ja urheilulla nähdään vahvasti viihteellinen rooli osana medioiden sisältötarjoomaa. Mediaurheilun viihteellisyys kilpailee urheilujournalismin yhteiskunnallisten sisältöjen kanssa ja vaikuttaa siten urheilutoimittajien portinvartijoina tekemiin päätöksiin. Mediaurheilua mukaileva, huippu-urheiluun keskittyvä viihteellinen urheilujournalismi on mieskohderyhmän tavoittamisen kannalta medioiden merkittävä sisältökokonaisuus. Tämän tutkielman haastateltavat kuvaavat urheilujournalismin kautta kerrottavia sisältöjä "miesviihteeksi" ja "moderniksi populaarikulttuuriksi", jolla tavoitetaan yleisö, joka muutoin saattaisi jäädä uutismedioiden tavoittamattomiin. Mediaurheilun tuotoksena syntyvä viihteellinen urheilujournalismi näyttää siis hallitsevan taloudellisin perustein urheilujournalistisia sisältöjä, ja samalla nämä viihteelliset sisällöt vievät resursseja yhteiskunnalliselta urheilujournalismilta vaikuttaen sen portinvartijuuteen negatiivisesti.

Urheilujournalismilla pyritään tekemään miesviihdettä, koska sillä tavoitetaan erittäin hyvin alle 40-vuotiaita miehiä. (H2)

Se puhuttelee semmoista osaa kansasta usein, mikä ei välttämättä muuta journalismia hirveästi seuraa. Ja se on myös tämmöistä niinku modernia populaarikulttuuria. (H3)

Urheilujournalismin esittämä kritiikki medioiden omien lähetysoikeuksien kattamia urheilutapahtumia kohtaan herättää tämän tutkielman haastateltavissa kaksijakoisia näkemyksiä. Yksi suhtautumiseen vaikuttava tekijä on se, onko urheilutoimittaja itse kyseisen televisiotuotannon osa. Mitä kauempana toimittaja on tuotannosta, sitä kriittisemmin hän kyseiseen urheilulajiin tai -tapahtumaan todennäköisesti suhtautuu. Nykyisin kritiikki saattaa näyttäytyä jopa urheilutoimitusten ulkopuolelta tulevana kommentteina.

Urheilujournalismi tuottaa urheilua eläkkeeseen, niin se paradoksi ihan tohon voidaan kiinnittää sillä, että ajatellaan Yleä. Ylen on näytettävä ne Pekingin kisat, mutta sitten

Yleltä, kun joltain osastolta, tokko urheiluosastolta kritisoidaan, että kisat on viety sinne ja uskaltaako sitten kukaan kritisoida, että kun me vielä televisiommekin ne sieltä, että niitä tuossa on niin monta monessa. (H1)

Journalismin esittämä kritiikki televisioitavaa urheilua kohtaan ei kuitenkaan näyttäisi poikkeavan, oli kyseessä Yleisradion tai kaupallisen median, kuten Sanoma-konsernin urheilulähetys. Alla haastateltava kokee urheilutoimitukset journalistisesti autonomiseksi osaksi medioiden urheilutarjontaa, eikä hänen mukaansa lähetysoikeuksilla ole vaikutusta toimittajien esittämään kritiikkiin.

Jos sä sitä mietit, että tavallaan voiko journalisti silloin kun se on vaikka Sanomien tuote versus se on Ylen peli, niin voiko silloin niinku olla kriittinen tai sanoa rehellisen mielipiteensä, niin ilman muuta voi. (H3)

Syyt medioiden lähetysoikeuksia koskevien lajien ja urheilutapahtumien kattavaan journalistiseen käsittelyyn löytyvät televisiotuotannon videomateriaalista, jolloin televisiointioikeuksien sivutuotteena myös urheilutoimitusten työtä on helpottamassa kattava määrä lähdemateriaalia. Haastateltavan mukaan kyse ei ole kaupallisten sisältöjen vaikutuksesta esimerkiksi journalistisen sisältöjen näkökulmiin, vaan ennemminkin aiheiden käsittelyn laajuuteen ja siihen, että ne saavat palstatilaa. Tulkitsen haastateltavan sanomiset siten, että lähetysoikeuksien myötä syntyvä lähdemateriaali helpottaa urheilutoimittajien työtä ja vaikuttaa siten urheilutoimittajien portinvartijoina tekemiin päätöksiin.

Se on tavallaan hyvin luonnollista, osittain synergiaetujen takia, koska niistä aiheista syntyy materiaalia, koska sitä pitää tehdä, kun se on oman kanavan tuote ja totta kai sitä varmasti halutaan jonkun verran buffatakin. Varmaan puhutaan agenda settingistä tai siitä, että se ei välttämättä vaikuta niinkään siihen, miten sitä käsitellään, mutta se vaikuttaa siihen, että sitä käsitellään ja miten paljon sitä käsitellään. (H2)

Median "oman urheilutapahtuman" runsaan journalistisen käsittelyn motiivit voivat olla myös urheilutuotteiden kanavapakettien myyntiä edistävät ja katsojamääriä kasvattavat, eli taloudelliset. Suomalaisten medioiden tuottamassa urheilujournalismissa on haastateltavan mukaan mahdollista nähdä viitteitä televisiointioikeuksia tukevasta sisällöstä, jolloin mediaurheilu voidaan tulkita yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuutta vastustavaksi tekijäksi.

Mutta onhan semmoista niinku ollut näkyvissä, tai ainakin sen tulkinnan on voinut ehkä tehdä, että joissain toimituksissa tuetaan jotain tiettyjä lajeja, ja ei ehkä tarvitse puhua pelkästään mainosrahoitteista kanavista, vaan onhan se saman tulkinnan voinut tehdä niinku myös Yleisradion urheilusta, että he ikään kuin tukisivat sitä omaa lajipakettiaan. (H5)

5.6 Urheilijat urheilujournalismin lähteinä

Urheilijat ovat urheilujournalismin merkittäviä lähteitä ja vaikuttavat siten urheilujournalismin portinvartijuuteen. Kun urheilija kertoo oman tarinansa tai yhteiskunnallisen näkemyksensä, se ylittää urheilujournalismin uutiskynnyksen muodostaen urheilujournalismille ajankohtaisen juttuaiheen. Urheilijoiden kannanotot vaikuttavat siis urheilujournalismin uutiskriteereihin, mutta samalla kyse on myös uutistytön resursseista, sillä urheilijoiden yhteiskunnalliset kannanotot helpottavat juttuideointia toimitustyön arjessa.

Se, että joku urheilija ottaa siihen kantaa, se tekee siitä asiasta ajankohtaisemman, nostaa sen pöydälle. Se tekee siitä, sekä toimittajille että muille urheilijoille helpommaksi tarttua.
-- Se on resurssikysymys. (H2)

Urheilutoimitukset voidaan kuitenkin nähdä myös journalismin reaktiivisina toimijoina, jotka vain heijastelevat urheilijoiden yhteiskunnallisia ulostuloja. Tällaisessa lähestymistavassa urheilutoimitukset seuraavat tarkasti urheilijoita ja urheilujournalismin yhteiskunnalliset aihevalinnat saavat oikeutuksensa urheilijoiden puheenvuorojen kautta. Se, etsivätkö urheilutoimittajat aktiivisesti yhteiskunnallisia sisältöjä vai reagoivatko toimitukset ainoastaan urheilijoiden esittämiin puheenvuoroihin, viestii urheilutoimittajien suhteesta journalistiseen profession, johon kuuluu asioiden omatoiminen selvittäminen.

Mut sit kun esikuvalliset ihmiset sanovat, niin se pikkuhiljaa niinku legitimoii sen asian vasta. -- Se on tullut mielenkiintoiselta tavalla sieltä urheilijoista, ja mä nyt niinku havahduin tässä, että ehkä se tulee sitten ihan oikeasta paikasta se ensimmäinen signaali.
(H1)

Julkisen ja yhteiskunnallisia teemoja käsittelevän keskustelukulttuurin kehitys on johtanut siihen, että urheilijat ovat alkaneet kertomaan avoimemmin yhteiskunnallisia näkemyksiään ja tarinoitaan. Tämä voidaan nähdä lumipalloeefektinä, jossa urheilujournalismin aiemmilla yhteiskunnallisilla sisällöillä on ollut urheilijoihin rohkaiseva vaikutus.

Ehkä tavallaan semmoinen niinku yleinen yhteiskunnallinen kehitys siihen suuntaan, että aroistakin asioista puhutaan avoimemmin, niin se on myös edesauttanut urheilijoita tekemään sellaisia valintoja. Ja tietenkin urheilujournalismilla on niinku yksi osa siinä kehityksessä tai osansa siinä kehityksessä, että tavallaan on menty tähän suuntaan, että urheilijat puhuu avoimemmin näistä tämmöisistä niin sanotusti aroista aiheista. (H5)

Haastateltavan mukaan lähteen asemassa olevat urheilijat tulkitsevat myös tulosluvussa aiemmin käsiteltyä urheilutoimittajien yhteiskunnallista habitusta. Urheilijat saattavat valita sellaisen urheilutoimittajan kertomaan oman tarinansa, jolla tiedetään olevan aiempaa kokemusta yhteiskunnallisista jutuista. Tällöin myös

urheilijat itse hyötyvät laadukkaasta lopputuloksesta sekä median kautta tavoitettavasta yleisöstä.

Kukin urheilija tavallaan tekee itse sen valintansa, että mikä on se media, jossa hän haluaa niinku avautua. Monesti ehkä olen ollut tulkitsevinani niin, että jotkut urheilijat saattaa valita urheilumedian ja jonkun vaikkapa tietyn urheilutoimittajan, vaikkapa minut niin ikään kuin avaamaan heidän puolestaan sen aiheen, koska tässä tapauksessa heidän eivät ole niinku viestinnän ammattilaisia ja toisaalta ehkä se aihe saa syvällisemmän ja paremman käsittelytavan kuin se sitten tuodaan esille mediassa ja urheilumediassa. (H5)

5.7 Urheilujournalismin yleisö

Yleisöt kuluttavat medioiden sisältöjä ja samalla ne toimivat eräänlaisena valuuttana journalismin ja sen sisältöjen arvon määrittelyssä. Journalismi on vastuussa yleisölleen, joten journalistinen päätöksenteko on säilytettävä toimituksilla liiketaloudellisista tekijöistä ja vuorovaikutteisesta lukijasuhteesta huolimatta. Yleisön mediankulutus ja toimitusten ja yleisön välinen vuorovaikutus vaikuttavat kuitenkin portinvartijoiden päätöksiin yhteiskunnallisten aiheiden äärellä.

Urheilujournalismia seuraava yleisö odottaa urheilujournalismilta urheilun keinoin kerrottua viihdettä, mutta myös urheilun rakenteiden syvällisempää tarkastelua. Urheilutoimitukset näkevät yleisön odottavan urheilujournalismilta kahdenlaisia tehtäviä: mediaurheilun keinoin yleisön viihdyttämistä sekä tiukasti journalistisin ottein toteutettua yhteiskunnan vahtikoiraroolia.

Yleisö odottaa aika lailla eri asioita urheilujournalismilta. Että osa haluaa viihtyä sen parissa. Ja osa haluaa sen viihtymisen lisäksi myös niinku syvällisempää ymmärrystä siitä, että mitä he on nähneet tai mitä urheilun kulisseissa tapahtuu. (H3)

Kiinnostus yhteiskunnallista urheilujournalismia kohtaan näkyy myös lukijapalautteessa, joiden välityksellä lukijat ovat toivoneet urheilun yhteiskunnallista kehitystä tarkastelevia sisältöjä ja yleisölle merkityksellisiä henkilöjuttuja. Yleisön odotukset ja haastateltavien näkemykset urheilujournalismin yhteiskunnallisemmasta kehityssuunnasta näyttäisivät kohtaavan ainakin vakiintuneen lukijakunnan osalta.

Mutta se selkeästi niinku palautteen perusteella ehkä sitä toivotaan että pystyttäisiin myös tekemään yhteiskunnallisempaa journalismia, joka niinku kertoo urheilun semmoisesta yhteiskunnallisesta kehitymisestä. -- Vaikkapa niinku jotkut henkilöjutut, niin ihmiset toivoo ja odottaa niitä, koska sellaiset syvälliset henkilöjutut auttaa selvästi tekemään urheilusta merkityksellisempää. (H5)

Toimitusten yleisösuhte ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Haastattelussa nousseen näkemyksen mukaan toimitukset ikään kuin kuvittelevat tietävänsä, mitä yleisöt odottavat, mutta todellisuudessa varsinaista tietoa ei ole. Tulkintani mukaan

kuviteltu tieto saattaa pohjautua esimerkiksi pienen joukon lähettämään lukijapalautteeseen tai verkkoanalytiikkaan, mikä ei varsinaisesti kerro yleisön odotuksista, vaan verkkokäyttäytymisestä.

Me emme tiedä sitä, mutta me kuvitellaan tietävämmme sen. (H1)

Urheilujournalismin monipuolinen yleisösuhte on vahvasti sidoksissa sen journalistiseen uskottavuuteen. Tavoittaakseen laajempia yleisöjä ja täyttääkseen journalismille osoitettuja tehtäviä, urheilujournalismin on tarkasteltava urheilusuoritusten ulkopuolista maailmaa ja tarjottava sisältöjä näin myös heille, joita urheilusuoritukset eivät kiinnosta. Haastateltavan näkemyksen mukaan, ollakseen vakavasti otettavaa journalismia, urheilujournalismilla pitää olla mahdollisuus tavoittaa koko Suomen väestö. Tämä tavoite ei onnistu pelkästään urheilusuorituksista kertovilla jutuilla, vaan ratkaisu löytyy yhteiskunnallisesta urheilujournalismista.

Mutta urheilujournalismiin kuuluu ihan helvetisti paljon muutakin ja se muu on siihen nyt ympärille vasta tulossa ja se on ehkä ottamassa siitä niinku näkyvämmän roolin, koska niistä tuloksista ei ole kiinnostunut kuin 40 prosenttia suomalaisista ja ollakseen vakavasti otettavaa yhteiskunnallista journalismia urheilujournalismin pitää tavoittaa 100 prosenttia. (H4)

Edellä esitettyä havaintoa tukee haastatteluaineistosta nousseet näkemykset, joiden mukaan urheilujournalismin on mahdollista kasvattaa yleisöään urheilujutuilla, joiden keskiössä eivät ole urheilusuoritukset. Suuremmat yleisöt kiinnostuvat urheilujournalismista siinä vaiheessa, kun urheilujournalistinen sisältö linkittyy yhteiskuntaan ja ihmisyhteeseen. Haastateltavan mukaan suuren yleisön mielenkiinnon herättää harvoin jutut, jotka kertovat pelkästään urheilusta. Tällöin urheilusuoritukset voidaan nähdä toissijaisena asiana urheilujournalismille, jolloin urheilujournalismin kasvu löytyykin juuri urheilun yhteiskunnallisesta juttupertuaarista, joka puhuttelee urheilukansaa suurempaa osaa väestöstä. Vastaavasti tällaisessa tilanteessa yleisön kasvutavoitteiden voidaan nähdä edistävän urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta.

Me ei voida pakottaa niitä olemaan kiinnostuneita urheilusta. -- Mutta jos me kirjoitetaan jatkuvasti artikkeleita jotka liittyy joko ihmisyhteeseen, elämiseen, maailmaan tai yhteiskuntaan, ne alkaa kiinnostua. (H4)

Mä tiedän, mikä niinku tavallaan herättää yleisön mielenkiinnon ja se on hyvin harvoin juttu, joka on pelkästään urheilusta. Vaan se on useimmiten juttu, joka liittyy urheiluun, mutta sen varsinainen pointti on maailmassa ja yhteiskunnassa. -- Linkitä niin suuri osa artikkeleista, mitä olet tekemässä ja ideoista mitä suunnittelet tekeväsi laajempaan kokonaisuuteen, yhteiskuntaan, maailmaan. Miten se vaikuttaa muihin ihmisiin? (H4)

Medioiden yksi tämän hetken kasvupotentiaaleista näyttäisi löytyvän urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta ja sen yleisösuhteesta. Alla esitetyssä

haastattelusitaatissa haastateltava on omien sanojensa mukaan vakuuttunut siitä, että journalismin ja mediatalojen suurin kasvupotentiaali löytyy tällä hetkellä juuri urheilujournalismista. On selvää, että urheiluasuoritukset eivät kiinnosta kaikkia, mutta urheilujournalismin kasvumahdollisuus piileekin sen yhteiskunnallistumisessa, jolloin urheilutoimitukset käsittelevät yhteiskunnallisia aiheita urheilusta ja sen ympäriltä. Aiemmin tässä tutkielmassa olen käsitellyt urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta vahvasti journalismin ideologisista lähtökohdista, mutta sen yleisösuhteen kautta tarkasteltaessa yhteiskunnallisessa urheilujournalismissa on nähtävissä myös medialiiketoiminnan kasvun potentiaali. Näkemykset journalismin taloudellisesta kasvusta yhteiskunnallisen urheilujournalismin keinoin on selkeä urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta edistävä tekijä.

Niin näkevätkö mediatalojen johtajat ja omistajat sen mielettömän kasvun mahdollisuuden, kun sä et pysty niinku oikeastaan kotimaan ja politiikan ja kulttuurin, sä et pysty hirveästi enää kasvamaan. -- Niin urheilujournalismi on semmoinen, jossa on siis mieletön, aivan käsittämätön kasvupotentiaali, koska lähtökohtaisesti me olemme tavoittaneet vasta vain puolet Suomesta. -- Mä toivoisin, että omistajat tajuaisi, että jos te haluatte oikeasti kasvattaa teidän lukijakuntaa, niin te teette yhteiskunnallista vakavasti otettavaa, niinku "HC-fucking-journalismia" urheilun liepeiltä tai urheilusta. (H4)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta ja sen toteutumiseen vaikuttavista tekijöistä portinvartijateoriaa apuna käyttäen. Lähestyin aihetta urheilujournalismin ja yhteiskunnallisuuden välistä suhdetta tarkastelevan tutkimusongelman kautta, joka oli *”Onko urheilu suomalaisille urheilutoimittajille osa yhteiskuntaa?”* Kysymys siitä, onko urheilu urheilutoimittajien näkemyksissä yhteiskunnasta irrallaan oleva saareke, ohjasi minut tarkastelemaan journalismin yhteiskunnallisuuden toteutumista urheilujournalismin parissa. Tässä tulosluvussa punon yhteen haastattelemieni urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden aikaisemman tutkimusperinteen kanssa.

Tutkimusongelmaa selvittävät tutkimuskysymykset olivat *”Kuinka urheilutoimittajat kokevat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden?”* sekä *”Millaiset tekijät vaikuttavat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen osana journalismin portinvartijaroolia?”* Ensimmäinen tutkimuskysymys auttoi minua ymmärtämään urheilutoimittajien näkemyksiä yhteiskunnallisesta urheilujournalismista sekä luomaan katsauksen urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden toteutumiseen. Toinen tutkimuskysymys valotti minulle journalismin portinvartijateorian kautta, millaiset tekijät urheilutoimittajien näkemyksissä vaikuttavat siihen, että yhteiskunnalliset aiheet päätyvät tai eivät päädy medioiden urheilujournalistisiksi sisällöiksi. Tutkielman johtopäätökset voidaan nähdä eräänlaisena jatkeena Koljosen ja Heikkilän (2002) esittämälle näkemykselle suomalaisten urheilutoimittajien puolijulkisesta itsetutkiskelusta, jossa arvioidaan urheilutoimittajien moraalialia, vastuuta yleisölle sekä sitä, että urheilujournalismin ei kuulu olla urheilun imagon kiillottamista.

6.1 Urheilujournalismin yhteiskunnallisuus suomalaisten urheilutoimittajien kertomuksissa

6.1.1 Urheilutoimittajien määritelmiä yhteiskunnalliselle urheilujournalismille

Urheilujournalismin kevyet aiheet suhteessa muuhun journalismiin sekä sen kritiikitön suhtautuminen urheiluun ovat ylläpitäneet pitkään urheilujournalismin lehdistön ”leluosaston” leimaa (Boyle 2006, 1; Rowe 2007). Tämä tutkielma vahvistaa edellä esitettyä näkemystä, sillä urheilujournalismin uskottavuus näyttäisi olevan sidoksissa sen yhteiskunnallisuuteen, joka on kuitenkin ristiriidassa mediaurheilun narratiiveja seurailevan ja suorituskeskeisen urheilujournalismin kanssa. Broussardin (2020) mukaan tämän ristiriidan tiedostaminen on olennaista, jotta pystymme ymmärtämään urheilujournalismin nykytilaa paremmin.

Steenin (2008, 16) mukaan journalismin alalajina urheilujournalismin ei kuuluisi juurikaan poiketa muusta journalismista, mikä velvoittaakin urheilujournalismia käsittelemään urheilua journalistisin ottein. Tämä tarkoittaa sitä, että Jaakkolan (2013, 14–16) esittämien journalismin määritelmien mukaisesti myös urheilujournalismi tulkitsee maailmaa, palvelee yleisöjään sekä aktivoi ihmisiä journalistisen autonomisesti ja vastuullisesti. Edellä mainittujen piirteiden lisäksi urheilutoimittajien työtä ohjailevat objektiivisuus, työn välittömyys sekä eettisyys (Deuze 2005). Edellä kuvattu journalismin eetos tuottaa urheilujournalismille yhteiskunnallisen roolin ja tämän tutkielman aineisto onkin aiemman tutkimusperinteen kanssa yhtä mieltä siitä, että yhteiskunnallisuus on urheilujournalismiin sisäänkirjoitettu lähestymistapa.

Suomalaisten urheilutoimittajien yhteiskunnallisen urheilujournalismin määritelmissä urheilu tunnustetaan osaksi yhteiskuntaa, jonka näkyväksi tekeminen edellyttää urheilutoimittajalta yhteiskunnallista otetta. Yhteiskunnallisessa urheilujournalismissa painottuvat objektiivisuus, eettisyys ja riippumattomuus, mikä korostaa urheilujournalismin tehtävää tehdä urheilun taloudellisista, kulttuurisista ja eettisistä kysymyksistä julkisia (Boyle & Haynes 2009, 171–172, 183). Lisäksi tämä tutkielma täydentää edellä kerrottuja yhteiskunnallisen urheilujournalismin määritelmiä urheilujournalismin velvollisuudella tarkastella urheilussa toteutuvaa tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta yhteiskunnan sääntöjen ja normien mukaisesti.

Urheilutoimittajien näkemyksissä yhteiskunnallinen urheilujournalismi on kiinnostunut yksittäisten urheilusuuritusten sijaan urheilusuuritusten takana olevista ihmisistä sekä urheilun, liikunnan ja yhteiskunnan välisestä suhteesta. Haastattemieni toimittajien näkemykset yhteiskunnallisesta urheilujournalismista kohtaavat Laineen (2011, 42–43) tekemien tulkintojen kanssa, joiden mukaan

urheilujournalismin pitäisikin huippu- ja kilpaurheilun lisäksi edustaa myös liikuntaa ja liikuntakulttuuria.

Yhteiskunnallinen journalismi kuvaa ihmisten arkea sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa ja sen vaikutuksia kansalaisiin (Helle 2011, 105). Monipuolisena journalismina urheilujournalismin tehtävä on toki raportoida urheilusuorituksista, mutta samalla sen odotetaan kertovan urheilun inhimillisistä ja yhteiskunnallisista teemoista (Rowe 2005, 127–128; Helle 2011, 105). Tämä tutkielma tuloksineen osoittaa, että urheilujournalismin yhteiskunnalliset aihealueet ulottuvat urheilu- ja liikuntapolitiikan lisäksi paljon laajemmalle ja syvemmälle yhteiskuntaan. Kansalaislähtöisen urheilujournalismin lisäksi sen odotetaan käsittelevän urheilun ja liikunnan oikeudenmukaisuutta ja näkevän urheilijat ihmisinä, kuitenkin palvelujournalistista urheilusuoritusten raportointia unohtamatta.

Urheilujournalismin käsittelemien aiheiden ja sisältöjen lisäksi yhteiskunnallisuus koskettaa suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksissä myös urheilujournalismin yleisösuhdetta: Ollakseen yhteiskunnallista, urheilujournalismin on puhuteltava urheilusta kiinnostuneen lukijakunnan sijaan laajempia yleisöä. Kasvattamalla yhteiskunnallisilla sisällöillä yleisöjään, urheilujournalismi näyttäisi tekevän itsestään vakavasti otettavan journalismin muodon ylenkatsotun ”leluosaston” sijaan.

6.1.2 Yhteiskunnallisuuden toteutuminen suomalaisessa urheilujournalismissa

Suomalaista urheilujournalismia tarkastelevan aiemman tutkimusperinteen mukaan urheilujournalismi ei ole riittävän yhteiskuntakriittistä, eivätkä urheilutoimittajat arvioi urheilua yhteiskunnallisessa kontekstissa kyseenalaistaen urheilun rakenteita ja osoittaakseen urheilutalouden ongelmia (Laine 2011, 237; Kolamo 2018, 113). Vastoin Laineen ja Kolamon edellä esitettyjä näkemyksiä osa haastatteleistani urheilutoimittajista kokee journalismille osoitettujen tehtävien velvoittamana urheilujournalismin tämänhetkisen roolin yhteiskunnallisena, mutta vastaajien keskuudesta löytyy myös kriittisiä ääniä, joiden mukaan urheilujournalismista löytyy parantamisen varaa ja varsinainen yhteiskunnallinen rooli saavutetaan vasta myöhemmin. Suomalainen urheilujournalismi näyttäisi kuitenkin olevan murrosvaiheessa, jossa syvällisempi yhteiskunnallinen ote on valtaamassa urheilutoimituksia ja journalismin eetos on yhdentymässä lujemmin osaksi suomalaista urheilujournalismia.

Arviot urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden toteutumisesta heijastelevat urheilujournalismin parissa työskentelevien urheilutoimittajien suhdetta journalismin ihanteisiin, mutta myös toimittajien rohkeutta kohdistaa kritiikkiä heidän omaan ammattikuntaansa. Tällaisissa tilanteissa urheilutoimittajat saattavat määritellä urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tilan liiaksi journalismin

ihanteisiin nojautuen, jolloin urheilujournalismin kentän todellinen tila jää toimittajien näkemyksissä vähäisemmälle huomiolle. Tällä hetkellä varsinainen ihmisyyttä ja yhteiskuntaa tarkasteleva yhteiskunnallinen urheilujournalismi vaikuttaisi olevan toimittajien henkilökohtaisten ideologisten tulkintojen ja yksittäisten toimittajien mielenkiinnon harteilla.

Boylen (2006, 182–183) sekä Weedonin ym. (2016) näkemysten mukaan urheilujournalismi muuttuu uusien toimittajasukupolvien myötä. Myös haastattelemieni suomalaisten urheilutoimittajien vastauksissa näkyy muutos, jossa korostuu journalistisen profession merkitys uusille sukupolville: Alalle tulevat toimittajat haluavat olla ensisijaisesti journalistisin ihantein toimivia toimittajia, jotka ihanteille alisteisesti kertovat urheilusta. Tätä muutosta on vauhdittanut entisestään koronaviruspandemia, jonka aikana urheilutoimittajien oli kyettävä tekemään urheilujournalismia ilman urheilusuorituksia. Edellä esitettyjen muuttujien myötä 2020-luku voidaankin nähdä urheilujournalismin murroksen vuosikymmenenä.

6.2 Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen vaikuttavat tekijät osana journalismin portinvartijaroolia

Tässä johtopäätösten toisessa osassa tiivistyvät ne keskeiset tekijät, joilla haastatteleman toimittajat kokevat olevan vaikutusta urheilujournalismin yhteiskunnallisiin aihevalintoihin. Näitä urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen vaikuttavia tekijöitä olen tarkastellut portinvartijateorian kautta, joka Shoemakerin (1991,1) mukaan kuvaa

journalistisen työn valintoja ja niihin vaikuttavia tekijöitä julkisuuden kynnyksellä. Lewinin (1951, 176, 186) teoretisointiin pohjautuen portinvartijuuteen vaikuttavat tekijät ovat voimia, jotka joko positiivisina voimina edistävät tai negatiivisina voimina vastustavat yhteiskunnallisuutta urheilujournalismin parissa. Portinvartijateorian eri tulkintoihin nojaten olen jakanut haastattelemieni urheilutoimittajien näkemykset toimittajan subjektiivisiin voimiin (*urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus ja urheilutoimittajan journalistiset taidot*) sekä toimittajiin ulkopuolelta vaikuttaviin organisaation, instituution ja sosiaalisten järjestelmien voimiin (*urheilutoimitusten resurssit, mediaurheilu, urheilijat urheilujournalismin lähteinä ja yleisö*).

6.2.1 Ihailtu ja tavoiteltu yhteiskunnallinen habitus

Tässä tutkielmassa olen käsitellyt toimittajan sosiaalista identiteettiä kuvaavaa habitusta Broussardin (2020) esimerkin mukaisesti urheilujournalismin portinvartijuuteen vaikuttavana voimana. Yhteiskunnallisella habituksella

urheilutoimittajan on mahdollista rakentaa itselleen journalismin eetoksen mukaista yhteiskunnallista identiteettiä urheilujournalismin kentällä.

Aineistosta tekemäni havainnot tukevat aiemman tutkimusperinteen väitteitä urheilutoimittajan yhteiskunnallisen habituksen tavoiteltavuudesta ja ammattikunnan sisäisestä arvostettavuudesta. Suomalaisen urheilujournalismin parissa yhteiskunnallinen habitus koetaan esimerkillisenä tai jopa ihailtavana, mikä tekeekin yhteiskunnallisesta habituksesta portinvartijuuteen positiivisesti vaikuttavan voiman. Vastoin Oatesin ja Paulyn (2007) näkemyksiä, suomalaiset urheilutoimittajat voivat nojata työssään journalismin eetokseen ilman, että he riskeeraavat asemaansa tai toimeentuloaan urheilujournalismin kentällä. Näyttää siltä, että urheilujournalismin murrosvaiheessa, urheilutoimittaja voi rakentaa yhteiskunnallisuudesta itselleen ammatillisen voimavaran, mikä näyttäytyy yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuden positiivisena voimana myös työmarkkinoiden näkökulmasta.

Yhteiskunnallisuus ja paneutuva journalismi ovat alalle tuleville toimittajille puoleensa vetävä voima. Etenkin nuorilla urheilutoimittajilla on halu muuttaa ammattikunnasta koettua mielikuvaa yksinkertaisesta raportoivasta roolista journalismin eetoksen mukaiseksi professioksi. (Broussard 2020.) Tämän tutkielman haastatteluaineisto tukee tutkimusperinteen näkemyksiä nuorista toimittajista, jotka haluavat olla journalismin eetoksen mukaisia, yhteiskunnallisia toimittajia. Boylen (2006, 182–183) sekä Weedonin ym. (2016) mukaan uudet toimittajasukupolvet haluavat olla ensisijaisesti journalisteja, joiden työtä ohjailee alan ammattietiikka. Edellä kerrottu on kuin suoraan tämän tutkielman haastatteluaineistosta, jossa viitattiin alan uuteen urheilutoimittajasukupolveen. Suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisen murroksen keskiössä ovatkin alalle tulevat toimittajat.

Samalla urheilujournalismille perinteisesti langetettu ”leluosaston” maine saatetaan kuitenkin kokea yhteiskunnallisesti orientoituneiden nuorten toimittajien keskuudessa luotaantyöntävänä, jolloin alalle tulevien toimittajien yhteiskunnallinen habitus ja mielikuva urheilujournalismista eivät kohtaa. Tällaisissa tilanteissa yhteiskunnallinen habitus vaikuttaa urheilujournalismiin ja sen seurauksena myös urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen negatiivisesti, sillä urheiluun yhteiskunnallisesti suhtautuvia uusia toimittajia ei päädy alalle riittävästi. Urheilutoimittajat joutuvatkin esittämään itselleen kysymyksen, kokevatko he itsensä osaksi tätä murrosta vai nähdäänkö muutosten tavoittelu vain saavuttamattomissa olevana ihanteena. Voidaankin todeta, että urheilutoimitusten arki kertoo urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta – niinpä urheilutoimitukset ja alalla olevat urheilutoimittajat ovat itse vastuussa siitä, kuinka vahva journalistinen eetos urheilujournalismilla yhteiskunnassa nähdään ja miten uusi toimittajasukupolvi urheilujournalismiin suhtautuu.

6.2.2 Monipuolinen urheilutoimittaja taitaa yhteiskunnallisen kirjoittelun

Urheilutoimittajan työnkuva on monipuolinen ja ammattina se vaatii erilaisten sisältötyyppien ja työskentelytapojen tuntemusta aina kevyestä viihdejournalismista kriittiseen tutkivaan journalismiin (Boyle & Haynes 2009, 183; Boyle 2006, 179). Tämä tutkielma vahvistaa näkemystä urheilujournalismin monipuolisesta roolista aina palvelujournalistisesta tulosten raportoinnista urheilun yhteiskunnallisiin selvityksiin. Mitä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa urheilutoimittaja kykenee ymmärtämään urheilua, sitä paremmin hän kykenee analysoimaan ja kuvaamaan ilmiötä yleisölleen (Koljonen & Heikkilä 2002). Urheilutoimittajan journalistiset taidot, jotka auttavat toimittajaa näkemään urheilujournalismin käsittelemää urheilua laajemmassa perspektiivissä ovat yhteiskunnallista urheilujournalismin portinvartijuutta edistävä voima. Suomalaisen urheilutoimittajan työssä tämä näkyy kykynä tarttua urheilusuoritusten ohessa urheilun yhteiskunnallisiin aiheisiin, joilla nähdään tulosuutisointia enemmän journalistista arvoa.

Boyle ja Haynes (2009, 183) sekä Kolamo (2014, 232–233) ovat pohtineet, onko urheilutoimittajilla kuitenkaan kykyä tarkastella kriittisesti urheilun kaupallisia ja poliittisia voimia, ja löytyykö toimittajilta ammattitaitoa ymmärtää urheilujournalismin journalistista roolia vai ovatko he vain urheilun sanansaattajia. Suomalaisen urheilujournalismin kentällä tällaista journalistista kykyä käsitellä urheilun yhteiskunnallisia aihealueita näyttäisi löytyvän toistaiseksi vain harvoilta, jolloin yhteiskunnallisuus urheilusisällöissä jää yksittäisten toimittajien harteille. Nähdäkseni tämä on seurausta siitä, että Hujasen (2011, 113) mukaan toimitusten arjessa toimittajat joutuvat tasapainottelemaan kaupallisten paineiden ja journalismin yhteiskunnallisen roolin välillä. Tämän tutkielman tulokset osoittavatkin, että toimitusten resurssien ja medialiiketoiminnan välisessä yhtälössä kustannustehokkaasti toteutetussa yhteiskunnallisessa urheilujournalismissa on kyse mitä suurimmassa määrin urheilutoimittajan journalistisista taidoista.

Suomessa urheilujournalismin sisällä erikoistuminen on haastavaa ja vaikuttaakin siltä, että palkkasuhteisilla urheilutoimittajilla ei ole mahdollisuutta keskittyä vain ja ainoastaan yhteiskunnallisiin sisältöihin, jolloin yhteiskunnalliseen urheilujournalismiin erikoistuminen tapahtuu lähinnä freelancer-toimittajien keskuudessa. Edellä esitetty havainto tukee Kolamon (2018, 110) väitettä, jonka mukaan tutkivan journalismin otteella urheilua tarkastelevat toimittajat tulevat usein urheilutoimitusten ulkopuolelta. Sellaiset freelancer-toimittajat, joiden ammattitaito portinvartijaroolissa mahdollistaa isotöisten selvitysten tekemisen kustannustehokkaasti, voivat journalismin ideologiaan nojaten keskittyä yhteiskunnalliseen urheilujournalismiin.

Kriittisen, yhteiskunnallisen urheilujournalismin yleistymisen on yhdistettävissä urheilutoimittajien koulutukseen ja työkokemukseen (Boyle 2006, 1). Tulokset osoittavat, että yhteiskunnallinen urheilujournalismi vaatii ymmärrystä myös politiikan ja hallinnon puolelta, jota edesauttaa monipuolinen työkokemus toimittajana ja laaja yhteiskunnallinen sivistys. Urheilutoimittajan työkokemuksen ohessa huomiotta ei siis saa jättää urheilutoimitusten ulkopuolelta hankittua journalistista työkokemusta ja yleissivistystä, joka on yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuteen positiivisesti vaikuttava voima.

Koronapandemia koskettaa myös urheilutoimittajien journalististen taitojen tarkastelua, sillä heidän oli liki kahden vuoden ajan työskenneltävä urheilujournalismin parissa, jonka keskiössä eivät olleet urheilusuoritukset. Urheilutoimittajat, joilla oli jo ennestään taito kirjoittaa yhteiskunnallisia sisältöjä, sopeutuivat muutokseen raportoivaan sisältöön tottuneita toimittajia nopeammin. Tilanne on vaatinut toimittajilta henkilökohtaisen journalismisuhteen sekä työskentelytapojen tarkastelua, mikä vaikuttaakin portinvartijaroolin kautta urheilujournalismiin, jota luemme nyt ja tulevaisuudessa.

6.2.3 Resurssit rajoittavat - vai keskittyvätkö urheilutoimitukset vain väriin asioihin?

Medialiiketoiminnan asettamat raamit toimitusten työn järjestelylle ja siten resurssiksi tulkitsemani toimitusten taloudelliset rajoitteet ovat journalismin portinvartijuutta tarkastelevan tutkimusperinteen mukaan merkittävä portin läpäisyyn negatiivisesti vaikuttava voima (Wallace 2017). Aineistosta tekemäni havainnot resurssien suhteen mukailevat aiempaa tutkimusperinnettä, sillä urheilutoimitusten satsaukset viihteellisiin ja tuloksia raportoiviin urheilusisältöihin on pois urheilujournalismin yhteiskunnallisiin aiheisiin käytetyistä työtunneista. Jos urheilutoimituksessa resursoidaan työtä mediaurheilun ohjaamana, ei yksittäisillä toimittajilla ole mahdollisuuksia, saati voimavaroja paneutua syväluotaavaa otetta vaativien urheilun epäkohtien selvityksiin (Kolamo 2014, 107; Broussard 2020). Tämän tutkimuksen kohdalla asia konkretisoituu etenkin siinä, että urheilutoimitusten arki koetaan toimituksen muita osastoja kiireisempänä ja urheilujournalismin yhteiskunnallisuus nähdään saavuttamattomissa olevana ihanteena.

Suomalaisten urheilutoimitusten arjessa yhteiskunnallisen journalismin resurssija nakertaa etenkin toimittajien työajan suuntaaminen kevyeen ja ilmiöpohjaiseen verkkojournalismiin, jolla pyritään takaamaan verkkosivustojen kävijämäärät. Tämän lisäksi epävarmuus yhteiskunnallisten selvitysten lopputuloksesta syö toimitusten uskallusta tarttua sellaisiin aiheisiin, sillä vähänkään suurempitöisten yhteiskunnallisten jutun lopputuloksesta ei ole jutun

aloitusvaiheessa varmuutta. Syyt edellä kuvatulle toiminnalle kumpuavat toimitusten resursseista: Kun toimittajat jahtaavat kiireisessä arjessa verkon lukijataivoitteita, muotoutuu työnkuva kuin varkain nopeatempoiseksi verkkouutisoinniksi laajempaa journalistista selvitystä vaativien juttujen sijaan. Löydökset tukevat Broussardin (2020) havaintoja, joiden mukaan taloudellisista paineista ja niukoista resursseista johtuva kiire ovat urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden portinvartijuuden näkökulmasta negatiivinen voima, vaikka Juntusen (2011, 186–187) näkemyksissä kiire nähdäänkin osana journalismin ihanteita.

Tämä tutkimus rakentaa myös uuden näkökulman, jonka mukaan resurssien negatiivinen vaikutus yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuteen ei ole yksiselitteinen. Yhteiskunnallinen ja syväluotaava urheilujournalismi tuntuu urheilutoimitusten näkökulmasta tavoiteltavalta ja toimitukset haluavat suunnata sellaiseen työhön resursseja, joskin yhteiskunnallisen urheilujournalismin vaatima ajatustyö saattaa ottaa jalansijaa jopa toimittajan vapaa-ajalla. Journalismin eetoksen sekä toimitusten resurssien ja tahtotilan peilaaminen portinvartijuuteen nostaa esiin ristiriidan, jossa urheilutoimitukset eivät välttämättä keskity omien tavoitteidensa ja journalismin eetoksen kannalta oikeisiin asioihin. Puheissa huomion saavat kuitenkin kiire ja kiristyneet resurssit, vaikka urheilutoimitusten tavoitteet viestivät journalismin eetoksen mukaisesta toimintakulttuurista. Resurssien kohdistaminen yhteiskunnalliseen urheilujournalismiin onkin toimitusten arvopohjainen valinta, joka muovaa niiden asemaan suomalaisen mediakentän journalistisina yksiköinä. Satsaukset yhteiskunnalliseen urheilujournalismiin vaikuttavat nykyisten urheilutoimittajien kokemaan asemaan journalisteina, mutta myös urheilutoimitusten maineeseen tulevia toimittajasukupolvia silmällä pitäen.

6.2.4 Mediaurheilu polkee yhteiskunnallisuutta

Mediaurheilu representoi urheilua median välityksellä dramatisoiden ja kaupallisuutta korostaen. Urheilun mediatuotannoissa, joihin myös urheilujournalismi lukeutuu, kohtaavat avoimesti toimitukselliset ja kaupalliset tavoitteet. (Turtiainen 2012, 15; Oates & Pauly 2007.) Tämä tutkielma tukee Lowesin (2004, 131–132) esittämää näkemystä siitä, että mediaurheilun narratiiveja mukaileva huippu-urheilusta kertova urheilujournalismi on mediataloille merkittävä keino tavoittaa miespuolisia lukijoita, jotka saattaisivat muutoin jäädä uutissisältöjen tavoittamattomiin. Mediaurheilun ehdoilla tuotettu urheiluviihde näyttäisi syövän tilaa yhteiskunnalliselta kirjoittelulta, jonka seurauksena mediaurheilu voidaankin nähdä urheilujournalismin yhteiskunnalliseen portinvartijuuteen negatiivisesti vaikuttavana voimana.

Urheilujournalismin rooli osana mediaurheilua on johtanut Boylen (2006, 96, 163) mukaan urheilujournalismin journalististen ihanteiden alennustilaan.

Haastattelemieni toimittajien vastaukset myötäilevät Boylen havaintoja, sillä urheilujournalismin sisällöt koetaan journalismin muihin alalajeihin verrattuna merkityksettömämpinä urheilun viihteellisen roolin vuoksi. Voidaankin olettaa, että urheilujournalismin uskottavuus lisääntyy sekä toimittajien että yleisön silmissä, kun urheilujournalismi alkaa käsittelemään laajemmin yhteiskunnallisia aiheita. Tätä mieltä ovat myös Boyle ja Haynes (2009, 171–172), joiden mukaan kaupallistunut ja politisoitunut mediaurheilu tekee riippumattomasta ja yhteiskunnallisesta urheilujournalismista entistä tärkeämpää.

Mediaurheilu ja sen rakentama tunnetalous kiinnittävät urheilujournalismin pääasiallisesti huippu-urheiluun, vaikka urheilujournalismin journalistinen tehtävä on kertoa laaja-alaisesti urheilusta ja sen ympärillä tapahtuvista asioista ja ilmiöistä osana yhteiskuntaa (Kolamo, 2018, 13, 232–233). Toisinaan urheilujournalismia saatetaan käyttää jopa medioiden omien urheilusisältöjen markkinointityökaluna (Shoemaker 1991, 27; Boyle & Haynes 2009, 176; Steen 2008, 46). Tämä tutkielma osoittaa, että urheilun lähetysoikeuksiin liittyvä mediaurheilun dilemma näyttäisi vaikuttavan urheilujournalismin portinvartijuuteen ensisijaisesti saatavilla olevan lähdemateriaalin näkökulmasta. Samalla kuitenkin mediatalojen ”omien lajien” kattavampi journalistinen käsittely voidaan tulkita medioiden urheilutuotteiden tukena ja urheilukanavapakettien myyntiä edistävänä toimintana.

Oman median televisioimien lajien ja urheilutapahtumien kriittinen ja yhteiskunnallinen journalistinen käsittely näyttäisikin olevan tapauskohtaista, johon vaikuttavat medioiden urheilutoimitusten valitsemat journalistiset linjat sekä urheilutoimittajan etäisyys lajin tai urheilutapahtuman televisiotuotannosta. Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden näkökulmasta mediaurheilu viihteellisine narratiiveineen näyttää kaupallisuutensa takia portinvartijuuteen negatiivisesti vaikuttavana voimana. Kolamon (2014, 232) mukaan mediaurheilu onkin tärkeä syy, miksi riippumattoman urheilujournalismin on kerrottava tapahtumien vaihtoehtoisia tulkintoja urheilun mediatuotantojen kaunistelemien pr-sisältöjen sijaan.

6.2.5 Urheilijat oikeuttavat yhteiskunnallisen urheilujournalismin

Urheilijoiden yhteiskunnalliset puheenvuorot vaikuttavat merkittävästi urheilujournalismin aihevalintoihin, sillä urheilijoiden sanomina yhteiskunnalliset aiheet ylittävät usein uutiskynnyksen (Broussard 2020). Tämä tutkielma tukee Broussardin edellä esitettyä näkemystä, sillä haastattelemani toimittajat kokevat, että urheilijoiden yhteiskunnalliset keskustelunavaukset tekevät yhteiskunnallisista aiheista urheilujournalismille merkityksellisiä. Asemallaan ja puheenvuoroillaan urheilijat ikään kuin oikeuttavat urheilujournalismin yhteiskunnalliset aihevalinnat, mikä tekee urheilijoista portinvartijuuden kohtaamia positiivisia voimia.

Urheilutoimittajan kattavat verkostot ja aiempi työ yhteiskunnallisen urheilujournalismin parissa helpottavat luottamussuhteen solmimista urheilijälähteiden kanssa, mikä edistää yhteiskunnallisten urheilusisältöjen syntymistä (Broussard 2020). Haastatteluaineistoon pohjautuvat tulokset ovat yhteneväiset Broussardin havaintojen kanssa, ja urheilijoihin muotoutunut lähdesuhde onkin urheilujournalismin portinvartijuudelle yhteiskunnallisuutta merkittävästi edistävä voima. Tällaisissa tilanteissa media puolestaan saa yhteiskunnalliselle sisällölle kasvot, minkä voidaan nähdä lisäävän urheilujournalististen sisältöjen näkyvyyttä. Tulokset vahvistavat aiemman tutkimusperinteen havaintoja, joiden mukaan luottamussuhde urheilijan kanssa on helpompi rakentaa, kun urheilija tietää toimittajan käsitelleen yhteiskunnallisia aiheita onnistuneesti. Molempia osapuolia hyödyttävässä lopputuloksessa toimittajan on kuitenkin kyettävä pitämään lähdesuhde riittävän etäisenä, jotta journalistinen riippumattomuus säilyy ja välittyy lukijalle.

Urheilijoiden merkitys urheilujournalismille luokin ristiriidan urheilujournalismin integriteetille (Boyle 2006, 96). Tämä näkyy Weedonin ym. (2016) mukaan siinä, että kritiikin kohdistaminen lähteisiin saattaa olla urheilutoimittajalle hankalaa portinvartijaroolista ja journalismin tehtävistä huolimatta. Tällaisissa tilanteissa urheilijat saattavat nähdä mahdollisuuden oman media-agendansa kontrolloimiselle, jolloin mediaurheilu ja sen kaupallisuus saattavat ohjata urheilujournalismia urheilijan viestinnällisten tavoitteiden mukaisesti (Kolamo 2018, 108–109; Boyle 2006, 78, 92). Tällaisessa tilanteessa osa portinvartijuudesta saattaa siirtyä toimittajan huomaamatta urheilijalle. Tutkielman tutkimustulokset tukevat edellä esitettyjä Kolamon (2018) ja Boylen (2006) näkemyksiä urheilujournalismin hyödyistä urheilijoille, mutta Weedonin ym. (2016) esittämää kritiikkömyyttä urheilijoita kohtaan haastattelemani toimittajat eivät omassa ammattikunnassaan tunnista. Vastauksissaan urheilutoimittajat kohdistavat huomion lähinnä urheilijoiden haluun kertoa henkilökohtaisia tarinoita ja osallistua yhteiskunnallisiin keskusteluihin, eikä niinkään Kolamon esittämään urheilijoiden mahdolliseen julkisuuskuvan hallintaan. On myös mahdollista, että haastatellut toimittajat tulkitsivat vastauksissaan vain vahvasti journalismin ihanteita tai vaihtoehtoisesti arkea hallitsevat mediaurheilun ja new journalism -perinteen kaltaiset käyttäytymismallit, jolloin urheilijoiden henkilöbrändeihin tai kaupallisuuteen nojaavat taka-ajatukset koetaan urheilujournalismin luonnollisena osana.

Tarkasteltaessa urheilujournalismin lähdesuhteiden vaikutusta portinvartijuuteen pohdittavaksi jää, ovatko urheilutoimitukset yhteiskunnallisen keskustelun proaktiivisia vai reaktiivisia toimijoita. Tarttuvatko toimitukset niukkojen resurssien ohjaamina yhteiskunnallisiin aiheisiin vain urheilijoiden puheiden myötä siirtäen yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuutta

urheilijoille, vai etsivätkö urheilutoimitukset yhteiskunnallisia aiheita aktiivisesti journalismin eetoksen ohjaamana ja journalismille kuuluvan kriittisen vahtikoiraroolin mukaisesti.

Portinvartijaroolin pitäminen urheilutoimituksissa on riippumattoman journalismin edellytys. Selvää kuitenkin on, että urheilijoiden keskuudessa rohkeat puheenvuorot ruokkivat myös muita urheilijoita käyttämään julkisen aseman myötä tullutta vaikutusvaltaa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Näin urheilijoiden rohkeat puheenvuorot edistävät yhteiskunnallisen urheilujournalismin asemaa ja vaikuttavat lähtökohtaisesti positiivisesti siihen liittyvään portinvartijuuteen.

6.2.6 Lehdistön kasvupotentiaali piilee yhteiskunnallisen urheilujournalismin yleisöissä

Urheilutoimituksissa on valloillaan käsitys siitä, mitä yleisö urheilujournalismilta odottaa (Rowe 2007). Tämä tutkimus tukee edellä esitettyä Rowen näkemystä siltä osin, että haastattelemani urheilutoimittajat kokevat yleisön odottavan sekä kevyempää että yhteiskunnallisempaa urheilujournalismia. Odotusten ennakointi perustuu lukijapalautteeseen, mutta myös verkkojournalismin tuottamaan verkkoanalytiikkaan. Vähäisten yhteiskunnallisten urheilusisältöjen osalta analytiikasta tehdyt tulokset saattavat kuitenkin johtaa helposti kehäpäätelmiin, sillä yleisö klikkaa ja lukee niitä sisältöjä, joita heille uutissivustoilla tarjoillaan. Etusivujen parhaat paikat ja vetävimmät otsikot kahmivat lukijoita, mikä vaikuttaa urheilutoimitusten portinvartijaroolissa tekemiin päätöksiin.

Gieberin (1956) mukaan portinvartijateorian ja journalismin lukijasuhteen välisessä tarkastelussa keskeiseksi tekijäksi ei kuitenkaan saa nousta lukijoiden odotukset, vaan toimitusten tekemien valintojen olisi pohjauduttava journalismille osoitettuun tehtävään yleisön palvelemisesta. Journalismin lukijasuhteessa yleisöllä on tästä huolimatta vastavuoroinen rooli odotusten luoja, mutta myös palautteen antajana. (Westley & Malcom 1957.) Yhteiskunnallisen urheilujournalismin näkökulmasta yleisön luomat odotukset ja antama palaute voivat olla portinvartijuutta edistäviä tai vastustavia voimia. Yksittäisistä yhteiskunnallista urheilujournalismia myötäilevistä tai kritisoivista palautteista urheilutoimittaja voi tunnistaa vakiintuneen lukijakuntansa, mutta portinvartijan päätökset yhteiskunnallisista sisällöistä on syytä muotoutua journalistisen riippumattomin perustein.

Olen käsitellyt tässä tutkielmassa yleisöä urheilujournalismin portinvartijaroolin ja yleisön välisen vuorovaikutussuhteen kautta, mutta myös medialiiiketoiminnan valuuttana, joka Wendelin ym. (2015) sekä Welbersin ym. (2016) mukaan ohjailee taloudellisin perustein toimitusten päätöksiä, etenkin verkossa julkaistavien sisältöjen osalta. Journalismin laatua määrittelevät nykyisin toistensa vastavoimina pidetyt

kaupallisuus levikin ja lukijamarkkinoiden muodossa sekä yhteiskunnallinen ihanne yhteiskunnallisen keskustelun vahvistajana (Hujanen 2011, 113). Tämä tutkimus myötäilee Hujasen näkemystä, sillä urheilutoimitusten tuottamille sisällöille asetetut yleisötavoitteet ja mediaurheilun dilemma ovat selvästi ristiriidassa urheilujournalismin yhteiskunnallisen kehityksen kanssa. Näin viihteellisen mediaurheilun myötä rakentuneet verkon yleisötavoitteet ovat yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuteen negatiivisesti vaikuttava voima.

Koljosen ja Heikkilän (2002) mukaan urheilujournalismi on vastuussa yleisölleen, jolloin sen tehtäviin ei kuulu urheilun julkisuuskuva kiillottaminen. Tämä tutkimus osoittaa, että urheilujournalismin journalistinen uskottavuus rakentuu urheilun glorifioinnin sijaan aiheiden syvällisestä käsittelystä sekä kyvystä puhutella urheilukansaa laajempaa yleisöä. Portinvartijaroolissa tehtävillä valinnoilla urheilujournalismin on mahdollista rakentaa uskottavuuttaan yhteiskunnallisten sisältöjen kautta, jotka eivät käsittele urheilusuorituksia, vaan laajempia urheilun, liikunnan ja terveyden yhteiskunnallisia aihealueita. Tällaiset aihealueet puhuttelevat aiempaa suurempia yleisöjä, joiden silmissä urheilujournalismi muuttuu kiinnostavaksi, kun se onnistuu kertomaan urheilun sijaan yhteiskunnasta ja ihmisistä. Samalla laajempi yleisöpohja myös legitimoii urheilujournalismin asemaa yhteiskunnallisena journalismina. Urheilujournalismin yleisösuhteen kautta katsottuna yhteiskunnallisuus on keskeinen tekijä sekä urheilujournalismin journalistisen aseman, mutta myös medialiiketoiminnan kasvun viitekehyksessä. Näin yleisöjen vaikutus urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen voidaan nähdä portinvartijuuden kohtaamana merkittävänä positiivisena voimana.

Näyttäisi siltä, että vaikka mediaurheilua seurailevat sisällöt auttavat urheilutoimituksia saavuttamaan verkkosivujen päivittäiset kävijätavoitteet, pitkällä aikavälillä urheilujournalismin taloudellinen kasvu seuraa yhteiskunnallisuutta. Pikavoittoja verkkoanalytiikassa on mahdollista ottaa ilmiöjutuilla, mutta laajempien yleisöjen sitouttamiseksi urheilujournalismilta vaaditaan journalistisesti laadukasta, yhteiskunnallista sisältöä. Tämän tutkielman haastatteluaineiston mukaan se on mahdollista vain, jos urheilujournalistiset sisällöt linkitetään systemaattisesti laajempaan kokonaisuuteen, yhteiskuntaan ja ihmisyyteen. Urheilujournalismin palvelujournalistisiin piirteisiin kuuluvat suoritusraportit sekä mediaurheilun viihteelliset ilmiöjutut ovat pitäneet huolen siitä, että yhteiskunnallista urheilujournalismia seurailevat journalistisen laadun ja yleisömäärän kasvumahdollisuudet ovat pysyneet piilossa. Tämä tutkimus osoittaa, että urheilujournalismilla on lehdistön merkittävä kasvupotentiaali, jonka avainasemassa juuri yhteiskunnalliset sisällöt ovat. Jää nähtäväksi, lunastavatko mediat ja urheilutoimitukset tätä kasvumahdollisuutta.

7 PÄÄTÄNTÖ

7.1 Mihin menet urheilujournalismi?

Tämä tutkielma on tarkastellut suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta tutkimusongelman ”Onko urheilu suomalaisille urheilutoimittajille osa yhteiskuntaa?” rakentamista lähtökohdista. Yhteiskunnallisuus on urheilujournalismin sisäänkirjoitettu lähestymistapa, joka journalismin tehtävien mukaisesti tarkastelee yhteiskuntaa ja ihmisiä urheilun viitekehyksessä. Täyttääkseen journalismin yhteiskunnalliset velvoitteet, urheilujournalismin on kerrottava ihmisyydestä ja urheilun liepeiltä sellaisista yhteiskunnallisista asioista, joilla on merkitystä laajemmille yleisöille. Sadasosasekuntien tai arvokisojen pistesijojen sijaan yhteiskunnallinen urheilujournalismi on kiinnostunut ihmisistä urheilusuoritusten takana, vaikka samaan aikaan urheilujournalismia velvoittaaakin sille muotoutunut palvelujournalistinen rooli raportoida urheilusuorituksia.

Näyttäisi siltä, että 2020-luku on urheilujournalismin murroksen vuosikymmen, sillä tätä tutkielmaa varten haastateltujen urheilutoimittajien näkemyksissä suomalainen urheilujournalismi on joko jo saavuttanut yhteiskunnallisen aseman tai sillä on sellaiseen asemaan mahdollisuudet tulevaisuudessa. Yhteiskunnallisen kehityksen myötä urheilujournalismi pystyy karistamaan lopullisesti lehdistön ”leluosaston” maineen. Journalismin eetokseen peilaten yhteiskunnallisuus lisää urheilujournalismin uskottavuutta journalismin kentällä, mutta rakentaa myös medialiiketoiminnalle kasvumahdollisuuksia.

Urheilutoimittajan yhteiskunnallinen habitus eli toimittajan yhteiskunnalliseen kirjoitteluun nojaava identiteetti näyttäisi olevan suunnannäyttävä tässä urheilujournalismin murrosvaiheessa. Yhteiskunnallinen habitus on

urheilutoimittajille journalistinen ihanne, joka kerää tunnustusta työyhteisöiltä, yleisöiltä sekä urheilijoilta. Urheilutoimittajista huokuva yhteiskunnallinen habitus vaikuttaa myös uusien toimittajasukupolvien näkemyksiin urheilujournalismista ja tällä tavoin se voidaan määrittää portinvartijuuden näkökulmasta urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta merkittävästi edistäväksi tekijäksi. Urheilutoimitusten onkin kyettävä lunastamaan alalle tulevien toimittajien tavoitteet urheilujournalismin journalistisesta uskottavuudesta.

Samalla toimitusten arjessa taloudelliset resurssit ja tavoitteet saattavat kuitenkin ohjata työtä enemmän nopean ilmiöpohjaisen ja viihteellisen urheilujournalismin suuntaan. Medialiiketoiminnan paineiden ohjailemana toimituksissa mietitään tarkasti, miten toimittajien työaika resursoidaan tehokkaasti ja kuinka verkkosivujen kävijämäärät pidetään urheilujournalismin osalta riittävinä. Urheilutoimitusten kiireisen arjen seurauksena yhteiskunnallisuus koetaan tavoittamattomissa olevana ihanteena. Rajalliset resurssit ovat yhteiskunnalliseen portinvartijuuteen negatiivisesti vaikuttava voima, mutta samalla on myös syytä pohtia, keskittyvätkö urheilutoimitukset päätöksissään journalismin eetoksen kannalta väärin asioihin.

Resurssien kanssa tasapainottelu punnitsee urheilutoimittajan ja urheilutoimitusten ammattitaitoa luoda urheilun yhteiskunnallisista kysymyksistä niin merkittäviä, jotta ajankäyttö sellaisiin sisältöihin saa toimituksessa oikeutuksen. Urheilutoimitusten kiireisessä arjessa urheilutoimittajan journalistiset taidot ovat portinvartijuuden näkökulmasta yhteiskunnallisuutta edistävä voima, jolloin keskiössä on mitä suurimmassa määrin työn kustannustehokkuus. Urheilutoimittajilta odotetaan monipuolisuutta ja toistaiseksi pelkkään yhteiskunnalliseen ja tutkivaan urheilujournalismiin keskittyvät urheilutoimittajat näyttäisivät tulevan lähinnä freelancer-toimittajien joukosta. Käsillä oleva murros voi kuitenkin muuttaa tilannetta ja tulevaisuudessa myös palkkasuhteiset urheilutoimittajat voivat odottaa työnkuvaltaan laajempaa yhteiskunnallista arvopohjaa.

Urheilujournalismin rooli osana mediaurheilua on laskenut urheilujournalismin arvostusta yleisön, mutta myös toimittajien itsensä silmissä. Mediaurheilun narratiivien seurailminen on seurausta urheilun ja median symbioottisesta yhteiselosta, missä urheilun syklisyys on toimitusten arkea vahvasti määrittelevä tekijä. Päästäkseen irti tästä uskottavuutta nakertavasta laahuksestaan, urheilujournalismin on otettava askeleita journalismin eetoksen mukaiseen suuntaan yhteiskunnallisen aihekirjon keinoin. Toistaiseksi tässä mediaurheilun dilemmassa korostuu urheilujournalismin riippuvuus suhteessa mediatalojen omistamiin urheilun lähetysoikeuksiin, joilla koetaan olevan ainakin jossain määrin negatiivinen vaikutus urheilujournalismin integriteettiin. Journalismin kentällä

urheilujournalismin on oltava osa yhteiskunnallista keskustelua, mutta mediaurheilun viihdetalous jarruttaa tätä tehtävää urheilujournalismin portinvartijuuteen negatiivisesti vaikuttavana voimana.

Urheilijat ovat urheilujournalismin merkittävimpiä lähteitä, joten urheilijoiden yhteiskunnalliset keskustelunavaukset rohkaisevat portinvartijoina toimivia urheilutoimittajia tarttumaan yhteiskunnallisiin aiheisiin. Samalla urheilutoimitusten on tärkeää huomioida se, ettei journalismille osoitettua portinvartijuutta luovuteta toimitusten ulkopuolelle eikä luottamukselle rakentunut lähdesuhde uhkaa journalismin riippumattomuutta. Yhteiskunnallisilla puheenvuoroillaan julkisessa asemassa olevat urheilijat näyttäisivät antavan oikeutuksen urheilujournalismin yhteiskunnalliselle kirjoittelulle. Myös urheilijoiden ja urheilutoimittajien väliset luottamussuhteet ovat yhteiskunnallisen urheilujournalismin portinvartijuuteen positiivisesti vaikuttava voima, sillä todennäköisesti urheilijoiden yhteiskunnallisia puheenvuoroja uskottavasti käsitellyt toimittaja saa urheilijoille merkityksellisiä asioita käsiteltäväkseen myös jatkossa.

Journalismi on vastuussa yleisölleen, minkä seurauksena urheilutoimittajan henkilökohtainen lukijasuhde voi vaikuttaa työn yhteiskunnallisiin valintoihin. Samalla urheilujournalismin yhteiskunnallisen aihekirjon kautta urheilujournalismin on mahdollista löytää itselleen uusia yleisöjä heistä, joita perinteiset urheilusuoritukset eivät kiinnosta. Lukijakunnan kasvattamisen mahdollistava yhteiskunnallisuus ja sen myötä urheilujournalismin parissa kytevä kasvupotentiaali vaikuttavat urheilujournalismin portinvartijuuteen yhteiskunnallisuutta edistävästi lisäten samalla urheilujournalismin journalistista uskottavuutta.

Urheilujournalismin tila on se, millaiseksi urheilujournalismin parissa työskentelevät toimittajat sen kokevat ja millaisena heidän urheilujournalismin jättämä kädenjälki urheilutoimitusten ulkopuolelle näyttää. Merkittävää on se, että urheilutoimittajien ja urheilutoimitusten asenne ja suhde yhteiskunnallisuuteen määrittelee urheilujournalismin roolia journalismin kentällä. Näyttäisi siltä, että muutosta eteenpäin vievänä voimana toimivat alalla olevien urheilutoimittajien tahtotila sekä uudet toimittajasukupolvet, jotka haluavat olla ensisijaisesti journalisteja eikä urheilun sanansaattajia. On urheilutoimitusten journalistinen tehtävä tehdä tärkeästä kiinnostavaa, mediaurheilun tuottamien tarinoiden seurailun ja yleisön odotusten arvailun sijaan. Se, kuinka yhteiskunnallisena ja vakavasti otettavana journalismina urheilujournalismi nähdään, on lopulta riippuvaista urheilutoimitusten suhteesta journalismin eetokseen. Urheilujournalismin laajamittainen yhteiskunnallistuminen edellyttää urheilutoimituksilta portinvartijaroolin vaalimista journalismin ihanteiden mukaisesti, joka samalla avaa medioille kasvupotentiaalin yhteiskunnallisen urheilujournalismin mahdollistamien

uusien yleisöjen kautta. Käytännössä tämä saavutetaan urheilujournalismin itsenäisellä asemalla suhteessa mediaurheiluun ja medialiikeytoimintaan.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Tämän tutkielman tieteenfilosofiset lähtökohdat ovat rakentuneet Tuomen ja Sarajärven (2018, 37–38) sekä Gogusin (2012, 783–784) esittämiin hermeneuttisen tieteenfilosofian ja konstruktivismiin piirteisiin, joita seurailemalla olen pyrkinyt lisäämään ymmärrystä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta urheilutoimittajien yksilöllisiä tulkintoja aineistona käyttäen. Poerksenin (2011, 28) mukaan konstruktivistisessa perinteessä on mahdotonta luoda ihmisistä riippumatonta kuvaa todellisuudesta, joten laadullisena tutkimuksena tämä tutkielma on vain yksi katsaus suomalaisen urheilujournalismin yhteiskunnallisuuteen. Konstruktivismi näyttäytyy tutkielmassani haastattelemieni toimittajien tekeminä tulkintoina heidän henkilökohtaisista kokemuksistaan, mutta tutkijana myös minun haastattelukysymyksiin kohdistamina valintoina sekä haastatteluaineistosta tekeminäni tulkintoina. Tätä kutsutaan Eskolan ja Suorannan (2014, 209, 216–217) mukaan tutkijan osallistumiseksi aineiston tuottamiseen, mikä vaikuttaa osaltaan myös analyysin toistettavuuteen ja luotettavuuteen.

Tämän tutkielman yksi merkittävimmistä tutkimustyöhön liittyvistä ratkaisuksista oli näkökulmia laajentaakseni tekemä teoreettinen triangulaatio (Tuomi & Sarajärvi 2018, 168, 172), jonka seurauksena valitsin käyttämäkseni teoriaksi journalismin portinvartijateorian. Kvalitatiivinen tutkimus johtaa usein Eskolan ja Suorannan (2014, 223, 226) mukaan ongelmien jäljille, joka tässä tutkielmassa rakentui journalismin eetoksen ja urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden portinvartijuuden välille. Tämän vuoksi olenkin pyrkinyt kuljettamaan lukijaa aineiston läpi sellaisessa järjestyksessä, että haastateltavien määritelmät urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta rakentavat tutkittavalle aiheelle eräänlaisen nykytilan, jota seuraa sen toteutumiseen vaikuttavan journalismin portinvartijuuden tarkastelu.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta määrittelevät sekä tutkimusprosessin vaiheiden että aineiston kuvaus (Eskola & Suoranta 2014, 211; Hirsjärvi & Hurme 2008, 189). Olen kuvaillut työskentelytapaani sekä teorian että aineiston osalta suuresta määrästä karsivaksi ja tiivistäväksi. On kuitenkin mahdollista, että en ole onnistunut karsimaan kokonaisuutta riittävästi, jolloin tekstiin on saattanut jäädä tutkimusasetelman kannalta epäollennaisia seikkoja. Mielestäni teoreettisen viitekehyksen ja tutkimusperinteen yksityiskohtainen avaaminen kuitenkin auttavat lukijaa muodostamaan laajemman ymmärryksen käyttämästäni portinvartijateoriasta

sekä urheilujournalismista osana journalismin kenttää. Koen, että tämä lisää lukijan ymmärrystä tutkielman tutkimusasetelmaa kohtaan.

Sosiologia on yhteiskunnallisuutta käsitteellistävä tieteenalana ja koska olen viitannut tässä tutkielmassa myös urheilu- ja liikuntasosiologiseen tutkimukseen, on käsitteiden määrittely ollut merkittävä osa tutkimusprosessia. Eskola ja Suoranta (2014, 213) nostavatkin käsitteellistämisen yhdeksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta määrittäväksi tekijäksi. Luotettavuutta lisätäkseen olen pyrkinyt Eskolan ja Suorannan ohjeen mukaisesti kuvaamaan ja määrittelemään seikkaperäisesti ne urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden ympärillä vaikuttavat tekijät ja käsitteet, joilla olen kokenut olevan vaikutusta tutkimustyöhön ja tutkielman lopputulokseen. Tällä olen pyrkinyt varmistamaan myös tutkielmani korkeatasoisen tekstuaalisuuden, joka Eskolan ja Suorannan (2014, 221) mukaan tarkoittaa sitä, etten tutkijana viittaa tutkimustekstin ulkopuolelle.

Aineistomenetelmän tarkkuutta ja siten luotettavuutta olen kasvattanut useilla havainnointikierroksilla ja monitasoisella analyysillä, jonka kuvasin menetelmät ja aineistot -luvussa. Eskolan ja Suorannan (2014, 215) mukaan useammalla havainnoitsijalla lisätään tutkimuksen objektiivisuutta, mutta koska kyseessä on henkilökohtaisena opinnäytetyönä toimiva pro gradu -tutkielma, olen ollut itse tutkielmani ainoa havainnoitsija. Aineistoon liittyen analyysin kattavuus on ollut minulle tutkijana yksi merkittävimmistä luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä. Tästä esimerkkinä se, että olen pyrkinyt pitämään huolen siitä, että analyysiin päätyneiden analyysiyksiköiden sisältämät ajatuskokonaisuudet ovat toistuneet eri haastateltavien vastauksissa tai ne ovat olleet sisällöiltään merkityksellisiä tai sävyiltään poikkeuksellisen kärkkäästi erottuvia.

Tutkimuksen luotettavuutta määrittelevät myös tutkimuskohde ja tutkimuksen tarkoitus eli se, kuinka tutkimus perustellaan ja miksi tutkimus on tärkeä. Myös aineiston keruu ja sen kuvailu sekä tiedonantajat ja heidän suhteensa tutkijaan ovat osa luotettavuuden arviointia. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 163–164.) Tämän tutkielman johdannossa olen pyrkinyt motivoimaan tutkimani aiheen urheilumaailman ja maailmantilanteiden ajankohtaisuudet huomioiden, mutta myös urheilujournalismin asemasta käytyihin keskusteluihin sekä urheilujournalismin tutkimusperinteen esittämiin kysymyksiin nojaten. Viidestä eri haastattelusta koostuva aineisto on varsin tasalaatuinen, sillä käyttämäni haastattelurunko auttoi minua käymään läpi tarpeelliset kysymykset, minkä johdosta kaikki haastattelutilaisuudet olivat myös kestoltaan noin tunnin mittaisia. Haastateltavien valinnat perustuivat eliittiotantaan eli valinnoissa korostui tutkijana minun perehtyneisyyteni suomalaiseen urheilujournalismiin liittyen. Parantaakseni tutkimuksen luotettavuutta päätin anonymisoida aineiston edistääkseni haastateltavien avoimuutta sekä vähentääkseni

yksittäisten toimittajien rooleihin kohdistuvia ennakoasetelmia haastateltavien itsensä, mutta myös tutkimuksen lukijan näkökulmasta.

Tutkimuksen kesto vaikuttaa myös tutkimuksen laatuun, sillä Hirsjärven ja Hurmeen (2014, 189) mukaan haastateltavien käsitykset aiheesta saattavat vaihdella lyhyenkin ajan kuluessa. Vaikka tämän tutkimuksen kesto muotoutui lopulta alkuperäistä ajankäyttösuunnitelmaani pidemmäksi, urheilujournalismin yhteiskunnallisuus ja siihen liittyvä haastatteluaineisto eivät mielestäni menetä tämän tutkielman aikaikkunassa ajankohtaisuuttaan. Tutkielman viimeistelyvaiheessa urheilujournalismin yhteiskunnallisuus osoittautuikin ennennäkemättömän ajankohtaiseksi aiheeksi samaan aikaan Qatarissa järjestettyjen jalkapallon MM-kisojen ja tapahtumaa seuranneen julkisen keskustelun seurauksena. Tutkijana koenkin venyneen aikataulun jopa lisännen toteuttamani tutkimuksen ajankohtaisuutta.

Vaikka laadullisen tutkimuksen yhteydessä ei puhuta tulosten varsinaisesta yleistettävyydestä, tässä tutkielmassa esitetyt määritelmät urheilujournalismin yhteiskunnallisuudelle ovat suurelta osin lavennettavissa suomalaisen urheilujournalismin kentällä, sillä haastattelemini toimittajien vastauksissa ei ilmennyt poikkeavia näkemyksiä. Tämä johtunee siitä, että urheilutoimittajat määrittivät urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden vahvasti journalismin ihanteisiin nojaten. Sen sijaan urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden toteutumista ja portinvartijuuteen vaikuttavia tekijöitä käsittelevissä haastatteluvastauksissa heijastui Eskolan ja Suorannan (2014, 212–213) esittämää sosiaalisen konstruktion monimuotoisuutta. Haastattelemini toimittajien näkemyksissä on kuitenkin mahdollista tulkita seuraussuhteita, joita Eskola ja Suoranta (2014, 213) nimittävät vahvistuvuudeksi. Esimerkkinä vahvistuvuudesta käy medialiiiketoiminnan tavoitteiden vaikutus resursseihin ja edelleen urheilutoimittajien portinvartijoina tekemiin päätöksiin.

7.3 Urheilujournalismin yhteiskunnallisuuden tutkimus jatkossa

Urheilujournalismin yhteiskunnallista roolia suomalaisen journalismin kentällä on tutkittu verrattain vähän. Olen tarkastellut urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta laadullisin ottein, mutta urheilutoimittajien suhdetta yhteiskunnalliseen kirjoitteluun olisi tarpeellista tarkastella myös määrällisen tutkimuksen keinoin yleistettävyyden saamiseksi. Tämä tutkielma ja edellä esitetty määrällinen jatkotutkimusehdotus käsittelevät urheilutoimittajia, joten tulevaisuudessa olisi myös tärkeää luoda katsaus urheilujournalistisiin sisältöihin ja tarkastella niiden yhteiskunnallisia

representaatiota suomalaisissa medioissa. Tällöin olisi mahdollista piirtää kuvaa journalismin eetokseen nojaavien toimittajien puheiden ja urheilujournalismin parissa toteutuneiden sisältöjen välillä.

Jatkotutkimuksen konkreettiseksi aiheeksi ehdotan myös urheilujournalismin roolin tarkastelua liikunta-, sosiaali- ja terveystieteitä käsittelevissä aiheissa. Perinteisesti näiden aihealueiden jutut ovat olleet uutis- ja ajankohtaistoimitusten sekä politiikan toimitusten toteuttamia, mutta tämän tutkielman johtopäätöksiin nojaten, mainittujen aiheiden voidaan todeta olevan yhteiskunnallista urheilujournalismia. Tällaisessa jatkotutkimuksessa olisi mahdollista selvittää, onko toimitusten roolituksissa ja urheilujournalismin asemassa näkyvissä sellaisia muutosta, jota tämä tutkielma antaa luvan odottaa.

Olen viitannut tässä tutkimuksessa ajankohtaisiin urheilutapahtumiin, jotka eivät kuitenkaan ole olleet tutkimuksen varsinaisia tutkimuskohteita. Ajankohtaisista tapahtumista etenkin Qatarissa vuoden 2022 lopussa järjestetyt jalkapallon MM-kilpailut nostivat monia urheilun yhteiskunnallisia kysymyksiä ilmoille, jotka kuitenkin kilpailivat mediatilasta kisojen suoritusraporttien ja tapahtumaa karnevalisoivien sisältöjen kanssa. Kyseisten maailmanmestaruuskilpailujen jälkeensä jättämien urheilujournalististen sisältöjen sekä Ylen ja MTV:n televisiotuotantojen yhteiskunnallisuuden analyysin olisi mahdollista selvittää, kuinka vahvasti suomalaiset urheilutoimitukset ja mediatilat seuraavat journalismin eetosta, kun vaakakupissa on urheilun globaali mediaspektaakkeli lähetysoikeuksineen. Yhteiskunnallisten sisältöjen tarkastelu Qatarissa järjestettyjen jalkapallon MM-kilpailujen osalta olisi suomalaisen mediakentän näkökulmasta merkittävä, sillä esimerkiksi turnauksen Argentiina–Ranska-finaaliottelun katsojaluvut Yle TV2:lla kertovat lähetyksen tavoittaneen yli 2,2 miljoonaa katsojaa (Katsotuimpien ohjelmien top-listat, Finnpanel 50/2022). Kisoja ympäröineestä negatiivisesta ilmapiiristä huolimatta tapahtuma selvästi kiinnosti suomalaisia. Olisikin tärkeää ja kiinnostavaa tarkastella, kuinka suomalainen urheilujournalismi toteuttaa journalismille osoitettua tehtävää yhteiskunnallisten asioiden kertojana tilanteissa, joissa yleisö hakeutuu joukoin mediaurheilun sisältöjen äärelle.

KIRJALLISUUS

- Bailard, C. S., & Major, M. 2018. It's only a game, let's leave politics out of it: Mega-sporting events, broadcasting rights, and network news bias. *International Journal of Communication*, 12, 4593–4614.
- Bourdieu, P. 1984. *Distinction. A social critique of the judgement of taste.* Englanniksi käänttänyt N. Richard. Cambridge: Harvard University Press.
- Boyle, R. 2006. *Sports Journalism. Context and Issues.* Lontoo: Sage.
- Boyle, R. & Haynes, R. 2009. *Power play. Sport, the media and popular culture.* 2. painos. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Broussard, R. 2020. "Stick to Sports" is Gone: A Field Theory Analysis of Sports Journalists' Coverage of Socio-political Issues. *Journalism Studies*, 21 (12), 1627–1643.
- Deuze, M. 2005. What Is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. *Journalism: Theory, Practice & Criticism*, 6 (4), 442–464.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* 10. painos. Tampere: Vastapaino.
- Gieber, W. 1956. Across the Desk. A Study of 16 Telegraph Editors. *Journalism Quarterly*, 33 (4), 423–432.
- Gogus, A. 2012. Constructivist Learning. Teoksessa N. M. Seel (toim.) *Encyclopedia of the Sciences of Learning.* New York: Springer, 783–786.
- Helle, M. 2011. Journalistisen työn muutos. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa.* Helsinki: Gaudeamus, 91–111.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hujanen, J. 2011. Kiinnostavaa vai tärkeää? Ihmisläheisen journalismin kaksi polkua. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa.* Helsinki: Gaudeamus, 112–128.
- Jaakkola, M. 2013. *Hyvä journalismi. Käytännön opas kirjoittajalle.* Helsinki: Kansanvalistusseura.

- Juntunen, L. 2011. Kiireen ja kilpailun haasteet journalistiselle etiikalle. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 171–192.
- Kolamo, S. 2014. FIFAn valtapeli. Etelä-Afrikan jalkapallon MM-kisat 2010 keskitettynä mediaspektaakkelinä. *Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja*, 116. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kolamo, S. 2018. *Mediaurheilu. Tunnetalouden dynamo*. Tampere: Vastapaino.
- Koljonen, K. & Heikkilä, H. 2002. No, miltäs nyt tuntuu, urheilutoimittaja? *Media & Viestintä*, 25 (1), 101–107.
- Laine, A. 2011. Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi-maaottelu. Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia uutisoinnista. Helsinki: Edita.
- Laine, A. & Turtiainen, R. 2018. Urheilujournalismi vallan vahtikoirana? Tapauskohtaisessa tarkastelussa huippu-urheilun muutostyötä käsittelevä uutisointi suomalaisissa sanomalehdissä. *Media & Viestintä*, 41 (4), 280–301.
- Lewin, K. 1943. Forces behind food habits and methods of change. Teoksessa: National Research Council. *The Problem of Changing Food Habits: Report of the Committee on Food Habits 1941-1943*. Washington, DC: The National Academies Press, 35–65.
- Lewin, K. 1951. *Field theory in social science. Selected theoretical papers*. D. Cartwright (toim.) New York: Harper & Brothers Publishers.
- Lowes, M. D. 2004. Sport page: A case study in the manufacture of sports news for the daily press. Teoksessa D. Rowe (toim.) *Critical readings: sport, culture and the media*. Maidenhead: Open University Press, 129–145.
- Oates, T. P., & Pauly, J. 2007. Sports Journalism as Moral and Ethical Discourse. *Journal of Mass Media Ethics*, 22 (4), 332–347.
- Poerksen, B. 2011. *The Creation of Reality. A Constructivist Epistemology of Journalism and Journalism Education*. Englanniksi kääntänyt A. Rosemary Koeck ja W. K. Koeck. Exeter: Imprint Academic.
- Rowe, D. 2005. Fourth estate or fan club? Sports journalism engages the popular. Teoksessa S. Allan (toim.) *Journalism: Critical issues*. Berkshire: Open University Press, 125–137.

- Rowe, D. 2007. Sports journalism: Still the 'toy department' of the news media? *Journalism*, 8 (4), 385–405.
- Rowe, D. 2016. Sports Journalism and the FIFA Scandal: Personalization, Co-optation, and Investigation. *Communication & Sport*, 5(5), 515–533.
- Salwen, M. B., & Garrison, B. 1998. Finding their place in journalism: Newspaper sports journalists' professional "problems". *Journal of Sport and Social Issues*, 22 (1), 88–102.
- Shoemaker, P. J. 1991. *Gatekeeping*. Newbury Park: Sage.
- Shoemaker, P. J. 1996. Media Gatekeeping. Teoksessa M. Salwen & D. Stacks (toim.) *An integrated approach to communication theory and research*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 79–91.
- Steen, R. 2008. *Sports Journalism. A Multimedia Primer*. New York: Routledge.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, R. 2012. *Nopeammin, laajemmalle, monipuolisemmin. Digitalisoituminen mediaurheilun seuraamisen muutoksessa. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 37*. Turku: Turun yliopisto.
- Viikon 50 katsotuinta lähetystä (kaikki kanavat, paras esityskerta), viikko 50/2022. Finnpanel. Saatavana: <https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vko/top50p/2022/50/index.html> [Viitattu: 20.12.2022]
- Vos, T. P. 2020. Journalists as Gatekeepers. Teoksessa: K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch (toim.) *The Handbook of Journalism Studies*. 2. painos. New York: Routledge, 90–104.
- Wallace, J. 2017. Modelling Contemporary Gatekeeping. *Digital Journalism*, 6 (3), 274–293.
- Weedon, G., Wilson, B., Yoon, L., & Lawson, S. 2016. Where's all the 'good' sports journalism? Sports media research, the sociology of sport, and the question of quality sports reporting. *International Review for the Sociology of Sport*, 53 (6), 639–667.
- Wendelin, M., Engelmann, I., & Neubarth, J. 2015. User rankings and journalistic news selection. *Journalism Studies*, 18 (2), 135–153.

- Welbers, K., van Atteveldt, W., Kleinnijenhuis, J., Ruigrok, N. & Schaper, J. 2016. News selection criteria in the digital age. Professional norms versus online audience metrics. *Journalism: Theory, Practice & Criticism*, 17 (8), 1037–1053.
- Westley, B. H., & MacLean, M. S. 1957. A Conceptual Model for Communications Research. *Journalism Quarterly*, 34 (1), 31–38.
- White, D. M. 1950. The “Gate Keeper”. A Case Study in the Selection of News. *Journalism Quarterly*, 27(4), 383–390.

LIITTEET

LIITE 1 HAASTATELTAVILLE ENNAKKOON TOIMITETUT HAASTATTELUKÄYNNIT

URHEILUTOIMITTAJUUS:

Käydään läpi haastateltavan matka urheilutoimittajaksi sekä motiivit työskennellä urheilujournalismin parissa.

URHEILUJOURNALISMI JOURNALISMIN ALALAJINA:

Syvennytään siihen, kuinka urheilujournalismi poikkeaa muusta journalismista ja mitkä ovat urheilujournalismin tehtävät.

URHEILUJOURNALISMIN YHTEISKUNNALLISUUS:

Keskustellaan siitä, mitä urheilujournalismin yhteiskunnallisuus tarkoittaa. Miksi yhteiskunnallisista asioista kirjoitetaan tai ei kirjoiteta? Kuinka toimittajan oma suhtautuminen yhteiskunnallisuuteen, toimituksen linjaukset sekä toimituksen ulkopuoleiset tekijät vaikuttavat näihin valintoihin?

LIITE 2 PUOLISTRUKTUROIDUN TEEMAHAASTATTELUN HAASTATTELURUNKO

HAASTATELTAVAN TAUSTATIEDOT

Nimi ja yhteystiedot

Ikä

Työnantaja

Työtehtävä

Työkokemus toimittajana

Koulutustausta

1. URHEILUTOIMITTAJUUS

- Kuinka olet päätynyt urheilutoimittajaksi?
- Mitkä ovat motiivit työskennellä urheilujournalismin parissa?
- Ketkä ovat sinulle urheilujournalismin esikuvia?
- Kuinka urheilutoimittaja mukautuu erilaisiin tilanteisiin? (Esimerkiksi jutun kirjoittaminen vs. TV-tuotannon studiotyö.)

2. URHEILUJOURNALISMI JOURNALISMIN ALALAJINA

- Poikkeako urheilujournalismi journalismin muista muodoista?
- Millainen on suomalaisen urheilujournalismin historiallinen kehityskaari?
- Mikä on urheilujournalismin ideaali? Eroako se journalismin ideaalista yleisesti?
- Kuinka perinteiset journalistiset ihanteet näkyvät urheilujournalismissa?
- Korostuuko urheilujournalismissa ”urheilun hyvän kertomus” eli idealismi urheilun yhteisestä hyvästä, reiluudesta ja puhtaudesta jne.?
- Koetko, että urheilujournalismi on urheilutapahtumien ja niistä kertovien mediatuotteiden markkinointia?
- Mitä urheilujournalismilta odotetaan? Urheilusuoritusten raportointia? Ilmiöiden avaamista? Vahtikoiran roolia?

3. URHEILUJOURNALISMIN YHTEISKUNNALLISUUS

Pohditaan asioita seuraavissa viitekehyksissä:

- *Urheilutoimittajan eettiset valinnat*
- *Urheilutoimitusten linjaukset*
- *Toimituksen ulkopuoliset tekijät (esimerkiksi urheilijat, urheiluorganisaatiot ja -järjestöt, yleisö, medioiden omistussuhteet sekä politiikka)*

- Onko urheilujournalismilla yhteiskunnallinen rooli ja kuuluuko sillä olla? Miten mahdollinen rooli on muuttunut ja miten uskot sen muuttuvan?
- Kuinka merkittävää tulosurheilu on urheilujournalismille?
- Mitä urheilujournalismin yhteiskunnallisuus tarkoittaa yksittäiselle toimittajalle?
- Miten urheilujournalismin yhteiskunnallisuus toimituksissa koetaan?
- Kuinka urheilujournalismin pitäisi suhtautua esimerkiksi Pekingin olympialaisiin, Qatarissa järjestettäviin jalkapallon MM-kisoihin tai vaikkapa KHL-jääkiekkoliigaan? Kuinka edellä mainittuja urheilutapahtumien kokonaisuuksia olisi syytä käsitellä mediassa? Miten esimerkiksi suomalaisten poliitikkojen toimia suhteessa kyseisiin urheilutapahtumiin tulisi käsitellä?
- Millaiset tekijät estävät tai mahdollistavat yhteiskunnallisista aiheista kirjoittamista?
- Mikä on urheilijoiden rooli yhteiskunnallisissa aihevalinnoissa?
- Millaisena näet urheilujournalismin suhteessa vahvasti yhteiskunnalliseksi miellettyyn journalismiin (esimerkiksi politiikan journalismiin)?
- Onko urheilutoimittajien koulutuksella mielestäsi vaikutusta toimittajien tapaan käsitellä tai suhtautua urheilun yhteiskunnallisuuteen?
- Koetko, että suomalaisen urheilujournalismin tavoissa käsitellä urheilua löytyy erilaisia ääripäitä (esimerkiksi tulosraportit ja yhteiskunnalliset ilmiöt)?
- Mitä nämä valinnat kertovat urheilutoimittajista?
- Miksi urheilutoimittaja mielestäsi kirjoittaa tai ei kirjoita yhteiskunnallisista aiheista?
- Mitä urheilujournalismin yhteiskunnallisuus tarkoittaa? Onko urheilujournalismi vain urheilua?